

SLOVENSKÁ REPUBLIKA
1993 – 2023

**PREČO MÁM RÁD SLOVENČINU
PREČO MÁM RÁD SLOVENSKO**

31. ročník

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

**PREČO MÁM RÁD
SLOVENČINU,
PREČO MÁM RÁD
SLOVENSKO**

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
2023

Ó, Bože, daruj nám deti, ktoré sa stanú žiarivým príkladom,
bohatstvom a požehnaním pre náš národ.

Jozef Ondrej Markuš 1966

Prehliadka víťazných prác 31. ročníka celoslovenskej súťaže
s medzinárodnou účasťou na tému

Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko

Zodpovedná redaktorka Lucia Konturová
Jazyková redaktorka Adriana Ferenčíková
Znak súťaže navrhol Rado Kováčik 1993
Obálku navrhli Lucia Konturová a Denis Valent 2023

Vydalo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
Tlač KO & KA, spol. s r. o., K-PRINT

NEPREDAJNÉ

ISBN 978-80-974527-2-8

*Slovenčina, kto ti dal
tolko nežných krás,
že vždy ako potôčik
zažblnkoceš v nás?*

*Slovenčina najdrahšia,
ty si poklad náš.
To preto, že mamkino
srdce v sebe máš.*

(Táto báseň Štefana Moravčíka
zhudobnená Milanom Novákom
sa od roku 1994 každoročne spieva
na úvod slávnostného vyhodnotenia
súťaže v Nových Zámkoch.)

Podakovanie

Slová uznania a vďaky už tradične patria všetkým vyhlasovateľom, organizátorom, porotcom, sponzorom a priaznivcom, ktorí prispeli k úspešnému priebehu súťaže a k jej slávnostnému vyhodnoteniu **25. mája 2023** v Nových Zámkoch. Najväčšie uznanie za krásne vyznania slovenčine a Slovensku však patrí všetkým súťažiacim žiakom a študentom aj ich zaniieteným a obetavým pedagógom i rodičom.

Tridsiaty prvý ročník súťaže sa niesol v znamení **30. výročia vzniku Slovenskej republiky, 180. výročia uzákonenia (kodifikácie) spisovnej slovenčiny** Ludovítom Štúrom, Jozefom Miloslavom Hurbanom a Michalom Miloslavom Hodžom, **175. výročia Reči Ludovíta Štúra na uhorskom sneme o jazykových právach Slovákov, 175. výročia prijatia Žiadostí slovenského národa v Liptovskom Mikuláši, 160. výročia založenia Matice slovenskej** a **105. výročia podpísania Pittsburskej dohody**. Z čias dávnej histórie si pripomíname tieto významné udalosti: 1400 rokov od vzniku Samovej ríše (v r. 623) a 1 160. výročie príchodu Konštantína a Metoda na naše územie (v r. 863).

Tridsiaty prvý ročník súťaže je venovaný aj výročiam významných osobností – **230. výročiu narodenia Jána Kollára, 210. výročiu úmrtia Antona Bernoláka, 210. výročiu narodenia Samuela Tomášika, 200. výročiu narodenia a 150. výročiu úmrtia Petra Kellnera Hostinského (spisovateľa a novinára), 195. výročiu narodenia Pavla Dobšinského, 170. výročiu narodenia Jozefa Škultétyho, 135. výročiu narodenia Martina Rázusa, 120. výročiu úmrtia Martina Hattalu, 100. výročiu narodenia Kristy Bendovej, 95. výročiu úmrtia Martina Kukučina a 85. výročiu úmrtia maliara, grafika a ilustrátora Mikuláša Galandu.**

Z významných zahraničných Slovákov sme súťažiacim dali do pozornosti **160. výročie narodenia Jána Čajaka, redaktora, učiteľa a spisovateľa pôsobiaceho v Srbsku a Maďarsku, ktorý sa vo svojej tvorbe zameriaval na život Slovákov na Dolnej zemi, 100. výročie úmrtia Alberta Pavla Mamateja, politika a signatára Clevelandskej a Pittsburskej dohody a 90. výročie úmrtia Petra Vítazoslava Rovnianka, redaktora, krajanského činiteľa.**

Vyhlasovatelia 31. ročníka súťaže

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
Národný inštitút vzdelávania a mládeže
Matica slovenská
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, v. v. i.
Spolok slovenských spisovateľov
Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, s. r. o.
Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Vydavateľstvo Matice slovenskej

Partneri

Slovenské literárne centrum
Základná škola Gábor Bethlena, Nové Zámky

Sponzori 31. ročníka súťaže

Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, s. r. o.
Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin
Miestny odbor Matice slovenskej v Nových Zámkoch
Viera Švenková, členka Spolku slovenských spisovateľov
Hotel Stardust, Nové Zámky
Iveta a Koloman Forró, kaviareň Bánbach, Nové Zámky
Pekáreň Juraj Oremus, s. r. o., Nové Zámky
Tlačiareň MERKUR, Nové Zámky
Regionálne osvetové stredisko, Nové Zámky
primátor mesta Nové Zámky PhDr. Mgr. Art. Otokar Klein, ArtD.

Projekt je realizovaný s finančnou podporou

Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

a s podporou

Nitrianskeho samosprávneho kraja
Mesta Nové Zámky

Slovensko v srdci

„A kde má človek vlast?“ (Miroslav Válek) No predsa v srdci. A preto sa znakom našej súťaže stalo srdce. Asi aj preto, že je to najdôležitejší orgán v tele človeka.

História vzniku tejto súťaže je už všeobecne známa. Rok 1993 bol plný eufórie, začal sa delovými salvami, ktoré však oznamovali slobodu a samostatnosť. Splnila sa odveká túžba Slovákov, vznikla Slovenská republika.

Naša súťaž o Slovensku, o slovenčine sa v ten rok natrvalo spojila s Novými Zámkami a Antonom Bernolákom.

Som Slovenka nielen srdcom, ale i dušou. Bola som učiteľkou slovenčiny a dejepisu. Celý svoj pracovný život som formovala detskú dušu a do ich srdiečok som vkladala to, čo bolo hlboko uložené v mojom srdci. Človek vie zapáliť taký plameň, akým sám horí.

Tridsaťjeden rokov našej súťaže ma presvedčilo, že na Slovensku žije mnoho ľudí, a hlavne detí, ktorých srdcia znejú rovnakým tónom. Nieкто by možno namietol, veď so slovenčinou sa vo svete nedohovoríš. Akoby nie, dnes, keď sú ľudia, rozletení po celom svete, vždy sa nájde človek, ktorému srdce poskočí od radosti, keď začuje svoju materinskú reč. Stretla som sa s mnohými ľuďmi, ktorí skúsili žiť v inej krajine, mali sa dobre, zarobili viac ako na Slovensku, ale srdce ich zradilo, chcelo domov, na Slovensko.

Mnohí zostali, vedeli však, že hocikedy môžu prísť na návštevu rodičov, na hroby starých rodičov, ukázať svojim deťom krásy Slovenska.

Pri písaní týchto riadkov som si položila otázku, čo mám na Slovensku najradšej. Všetko, každé mesto, nielen Nové Zámky, kde žijem už veľa rokov, nielen Topoľčany, kde som prežila detstvo, nadovšetko čarovnú Banskú Štiavnicu, tak ako napísal L. Kajan zo Svätého Jura. Jeho prácu som čítala len pár dní pred ničivým požiarom. Skrátka celé Slovensko, s jeho prírodou, s jeho krásami, s jeho úspechmi na akomkoľvek poli, s jeho obyvateľmi.

V tomto ma utvrdili i práce niektorých žiakov. Upútali ma už svojimi názvami: Sedmokrásy Slovenska, Vlnky hravé, Tri krajiny – jedno kráľovstvo. Krásne, však? To neznamená, že ostatné práce neboli pekné, veď v každej bolo niečo zaujímavé. Asi by sme mali odmeniť každého účastníka a boli by ich tisíce. Ale to by už nebola súťaž.

Do ďalších rokov prajem súťaži stále viac obetavých pedagógov, ale i rodičov, lebo láska k vlasti sa najprv zrodí v rodine, v kontaktoch so starými rodičmi, až potom môže učiteľ stavať na týchto základoch.

PaedDr. Jana Garajová
spoluzakladateľka súťaže

SLOVO NA ÚVOD

Vážené čitateľky,
vážení čitatelia,

držíte v rukách zborník súťažných prác z 31. ročníka súťaže *Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko*, ktorá nás všetkých spája v jednom spoločnom ciele – objavovať, rozvíjať a prezentovať lásku k našej vlasti a nášmu jazyku.

Je mi ctou prihovoriť sa vám v čase 30. výročia vzniku Slovenskej republiky a 20. výročia Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva. V tomto výnimočnom období sa intenzívnejšie zamýšľame nad tým, prečo by sme mali mať radi slovenčinu a Slovensko. Slovenský jazyk nám umožňuje komunikovať a vyjadrovať naše myšlienky, zároveň je aj svedkom bohatstva našej kultúry a histórie. Prostredníctvom neho máme možnosť hľadať a nachádzať spojenie s predchádzajúcimi generáciami a ich tradíciami, ktoré sú zakódované v našom jazyku. Slovenčina žije a rozvíja sa v ľuďoch, prechádza z pokolenia na pokolenie. Nezabúdajme ju preto chrániť a zveľaďovať, ani keby nás osud zavial do cudzích jazykových prostredí. Jazykové puto so Slovenskom nám dovoľuje nadviazať na naše vlastné kultúrne dedičstvo – národné, lokálne či rodinné – a otvárať tak dvere k poznatkom a zvykom, ktoré tvoria základ našej identity.

Prečo mám rád slovenčinu? Pretože je to jazyk mojich predkov. Jazyk, ktorý mi pomáha porozumieť minulosti a odkrýva cestu k sebapoznaniu. Jazyk, ktorým tlmočím hodnoty i novej generácii. Jazyk, v ktorom snívam a vyjadrujem najhlbšie city.

Súťaž *Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko* dáva nastupujúcej generácii príležitosť rozvíjať tvorivosť a talent, prezentovať literárne schopnosti, kreativitu i vášeň. Možno vám slovenčina pomohla nájsť nových priateľov alebo objaviť zaujímavé literárne diela. Možno ste zažili nezabudnuteľné dobrodružstvá v národných parkoch či historických pamiatkach Slovenska. Možno máte radi slovné hry či jazykolamy. Táto súťaž nie je o víťazstve. Je o procese objavovania a upevňovania vzťahu

k jazyku a krajine. Je o prezentácii schopností a talentov. Je o inšpirácii i experimente s novými literárnymi žánrami.

Publikované práce dokumentujú vzťah mladých autorov k slovenskému jazyku a Slovensku. Rozkvitajú a slobodne v nich prúdia zaujímavé myšlienky. Sú svieže, originálne, slobodné. Unikátne aj ľubozvučné. Rozmanité v témach i pestrosti a bohatosti výrazových prostriedkov. Som vďačný, že som sa s nimi mohol zoznámiť – a rád toto potešenie dožičím i všetkým vám, ktorí ste siahli po tomto zborníku.

Radoslav Ragač
generálny riaditeľ sekcie kultúrneho dedičstva
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

31. ročník súťaže v číslach

Do celoslovenského kola súťaže Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko sa v školskom roku 2022/2023 zapojilo spolu **96** škôl z celého Slovenska.

Z uvedeného počtu slovenských škôl bolo:

- 53 základných škôl,
- 2 cirkevné základné školy,
- 15 základných škôl s materskou školou.

Zo stredných škôl sa do súťaže zapojilo:

- 14 gymnázií,
- 1 cirkevné gymnázium,
- 1 obchodná akadémia,
- 1 stredná zdravotnícka škola,
- 1 súkromná stredná športová škola,
- 5 stredných odborných škôl,
- 3 stredné priemyselné školy.

Počet zapojených škôl podľa krajov:

- Nitriansky kraj – 20 škôl,
- Košický kraj – 16 škôl,
- Banskobystrický kraj – 14 škôl,
- Prešovský kraj – 14 škôl,
- Trenčiansky kraj – 10 škôl,
- Žilinský kraj – 8 škôl,
- Trnavský kraj – 7 škôl,
- Bratislavský kraj – 7 škôl.

Hodnotilo sa celkovo **461 literárnych prác zo Slovenska**. V 1. kategórii (práce žiakov 1. stupňa základných škôl) bolo posudzovaných 102 literárnych prác. V 2. kategórii (práce žiakov 2. stupňa základných škôl a žiakov 1. až 4. ročníka osemročných gymnázií) bolo posudzovaných 295 literárnych prác. V 3. kategórii (práce žiakov stredných škôl) bolo odborné posúdených 64 prác. Žiaci zo zahraničia súťažili v **4. kategórii**, do ktorej prišlo **90** súťažných prác.

Súťažné práce posudzovalo 15 porotcov v štyroch kategóriách. Porotcovia udelili v 1. kategórii 1 hlavnú cenu, 1 cenu poroty, 1 osobitnú cenu poroty a 10 čestných uznaní; v 2. kategórii udelila porota 2 hlavné ceny, 2 ceny poroty, 3 osobitné ceny poroty, 20 čestných uznaní a v tejto kategórii bola udelená aj cena primátora mesta Nové Zámky; v 3. kategórii 1 hlavnú cenu, 1 cenu poroty, 2 osobitné ceny poroty, 10 čestných uznaní a v tejto kategórii bola udelená aj cena Referátu štátneho jazyka Ministerstva kultúry Slovenskej republiky; v 4. kategórii 2 hlavné ceny, 1 cenu poroty, 1 osobitnú cenu poroty, 10 čestných uznaní a v tejto kategórii bola udelená aj cena predsedu Matice slovenskej. Poroty ocenili 5 pedagógov a 5 škôl.

Zloženie odborných porôt

Päť odborných porôt posudzovalo práce v jednotlivých kategóriách v tomto zastúpení:

Iveta Baloghová, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí,
Katarína Baranyaiová, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí,
Karol Csiba, hlavný redaktor časopisu Slovenská literatúra,
Lubica Dvornická, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej
akadémie vied, v. v. i.
Jana Garajová, Miestny odbor Matice slovenskej v Nových Zámkoch,
Marta Hlušiková, autorka literatúry pre deti a mládež,
Lubica Kepštová, šéfredaktorka časopisu Slniečko,
Lucia Konturová, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky,
Mária Malperová, Miestny odbor Matice slovenskej v Nových
Zámkoch,
Erika Mináriková, členka Slovenskej spoločnosti prekladateľov
umeleckej literatúry,
Zuzana Pavelcová, Krajanské múzeum Matice slovenskej v Martine,
Viera Rosinová, pedagogička,
Dagmar Šimunová, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej
akadémie vied, v. v. i.
Olga Škorecová, členka organizačného výboru súťaže,
Vanda Vámošová, Vydavateľstvo EXPOL PEDAGOGIKA, s. r. o.

Zastúpenie miest a obcí zo Slovenskej republiky

Banská Bystrica, Bánov, Bojnice, Bratislava, Budča
Divín, Dolný Kubín, Dubnica nad Váhom
Fričovce
Giraltovce
Handlová, Haniska
Ivanka pri Dunaji
Jacovce
Kamenica nad Cirochou, Kapušany, Kluknava, Kolta, Komárno, Košice,
Kráľovský Chlmec, Kremnica
Levice
Maňa, Margecany, Medzilaborce, Melčice-Lieskové, Michalovce,
Moldava nad Bodvou, Motešice
Námestovo, Nitra, Nitrianske Rudno, Nová Baňa, Nové Zámky
Pata, Pezinok, Poprad, Považská Bystrica, Prešov, Prievidza, Pruské,
Pružina
Rajecké Teplice, Rimavská Sobota
Seňa, Sereď, Sihelné, Skalica, Slatinské Lazy, Sliač, Strážske, Svätý Jur,
Svidník, Svinia
Šoporňa, Šurany
Tekovské Lužany, Tlmače, Topoľčany, Tovarné, Trnava,
Trstené pri Hornáde
Ulič
Veľké Rovné, Vranov nad Topľou, Vrútky
Zákamenné, Zemné, Zvolen
Žiar nad Hronom

Zastúpenie miest a obcí zo zahraničia

Anglicko – Amersham (Buckinghamshire)
Cyprus – Nicosia
Chorvátsko – Josipovec, Našice, Višnjevac
Írsko – Dunshaughlin (Centre for European Schooling)
Maďarsko – Békešská Čaba, Nové Mesto pod Šiatrom, Slovenský
Komlós, Sarvaš
Poľsko – Krempachy
Rumunsko – Nadlak
Srbsko – Báčsky Petrovec, Kovačica, Kysáč, Nový Sad, Padina, Pivnica,
Stará Pazova
Švajčiarsko – Zürich
Ukrajina – Užhorod

Milan Rúfus

***Modlitba
za deti tretieho tisícročia***

*Čo budeš ďalej, Bože, robiť
s mláďatami nie už Tvojej doby?
Podržiš ruku nad nimi?*

*Nedovoľ blúdiacemu času,
aby ich obral o ich krásu
a prestali byť šťastnými.*

*Aby im vzal ich melódiu
a trávil studne, z ktorých pijú,
a pustošil im srdiečka.*

*Voda, čo nikdy nezamrzá,
tá najsvätejšia voda – slza,
im nesmie padať spod viečka.*

*Rob všetko, čo len môžeš robiť,
aby si deti chorej doby
uchránil, Bože, od zlého.*

*Ostaň ich chrániť pri kolíske.
A nechaj čistým, čo je čisté.
Zomreli by sme bez neho.*

(Túto báseň venoval v roku 2000 Milan Rúfus ako pozdrav a poďakovanie
„ostrovu kanárikov“, ako nazval deti zo súťaže
Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko.)

PREHLIADKA OCENENÝCH PRÁC

Ceny udelené v 1. kategórii

Hlavná cena v 1. kategórii:

Moje pravé ja

Tak, povieme si popravde, v niekoľkých veciach som trochu iná ako ostatní. Ako? Čím? No nemala som ľahkú minulosť a detstvo. Od malička mi utekalo pravé očko a bohužiaľ pre moju minulosť už naň ani nevidím. A čo ešte? Od môjho príchodu na svet som malé nemehlo. Už keď som bola bábätko, som si nevedela odgrnúť bez toho, aby som si neodgrcla na mamino či tatinkovo tričko. A čo v škole? Učím sa skvele. Ale to nie je všetko.

Ešte som Vám neprezradila posledné a zároveň aj moje pravé ja. Od malička som chcela byť speváčka a aj sa podarilo. No teda ešte nie úplne, ešte len rozbieham svoju kariéru na plné obrátky. A komu vďačím za to, kde a kým som teraz? Mojej babke, môjmu dedovi Lojzkovi, že sa o mňa starajú, úžasnej pani učiteľke Janke, ktorá je moja triedna učiteľka, a pani učiteľke Evke, ktorá už nie je na našej škole. Ďakujem jej preto, že zavolala babke a dedkovi a presvedčila ich, aby ma prihlásili do Základnej umeleckej školy Trenčianske Teplice na spev. Ostatným ďakujem, že ma zo všetkých síl podporujú.

Všetky tieto osoby mi prirástli k srdiečku a každý jeden má v tom srdiečku špeciálne miestečko. Posledný, komu patrí moja vďaka, je môj tatinko, ktorého chcem zároveň aj pozdraviť rovno do nebička a posielam mu tam hore veľkú pusinku. Aj vďaka nemu poznám svoje pravé JA.

Klára Bugalová, 3. ročník, Ekoškola ZŠ s MŠ, Motešice

Cena poroty v 1. kategórii:

Zatopené spomienky

Letné prázdniny trávim u babičky, keď sú moji rodičia v práci. V jeden pekný letný deň mi moja stará mama porozprávala o svojej mladosti a zatopenej dedinke.

Ako malé dievča dostala veľkú vzácnosť, malú bábiku. Bola to jej jediná naozajstná hračka, ktorú si veľmi cenila. Mamka jej pre bábiku ušila pekné biele šaty zo zvyškov krajky. Najradšej sa preto s bábikou hrala na svadbu. Niekedy sa dievčatá vydávali veľmi mladé. Aj stará mama sa vydala už ako sedemnásťročná. Vtedy dávno boli svadobné šaty veľmi drahé a nemohli si ich na svadbu dovoliť. Každá dievčina však mala doma svoj sviatočný kroj, v ktorom sa často aj vydávali. Babka má svoj vyšívany kroj stále odložený v skrini a ukázala mi ho. Bol krásny a farebný. Babička mala sobáš v malom kostolíku v dedine Trepec, kde bývala. Svadba bola vo štvrtok. Kedysi sa svadby nemohli konať v stredu ani v piatok. Na svadbách boli rôzne zaujímavé zvyky, ako odobierka alebo čepčenie. Starká pri mne spomínala s láskou na svoj svadobný deň a na dedka, s ktorým sa veľmi ľúbili.

Niekoľko dní po svadbe im v dedine oznámili, že sa musia všetci vysťahovať, lebo na tom mieste bude stáť vodná nádrž Domaša. Babka mi vravela, že pri balení a sťahovaní stratila svoju milovanú bábiku, ktorú už odvtedy nikdy nenašla. Zatopené boli aj ďalšie dediny v okolí. Ostal len malý kostolík Trepec. Ten, v ktorom sa moja stará mama vydávala.

Keď po mňa v ten večer prišli rodičia, na ceste domov som im porozprávala babkin príbeh. Ocko sa ma spýtal, či by som sa chcela ísť pozrieť na ten kostolík. Povedala som, že tam chcem vziať aj bábiku. V lete často chodíme s rodičmi na výlety a spoznávame naše krásne Slovensko. Najviac sa mi zatiaľ páčili výlety na Sninský kameň, na Spišský hrad a do Múzea Andyho Warhola.

V nedeľu sme nasadli do auta a vybrali sa na ďalší výlet aj s babkou. Nepovedali sme jej, kam ideme. Keď sme zastavili pri kostolíku, stará mama bola veľmi dojatá. V nedeľu je kostol otvorený a dokonca sa tam ešte slúžia omše. Babka sa pomodlila a zaspomínala si na svoj najkrajší deň v živote. Potom sme sa vybrali ešte do skanzenu vo Svidníku. Všetkým sa nám tam veľmi páčilo. Na trávičke sa pásli huňaté ovečky. Videli sme drevený kostol, mlyn s vodou a aj dedinskú školu, kde niekedy býval pán učiteľ. Babka mi rozprávala, ako museli v zime nosiť do školy polienka, aby mohli zakúriť a bolo im teplo pri učení.

V jednom malom drevenom domčeku som si všimla v kolíske malú bábiku a ukázala ju bábčke. Vtedy som uvidela, ako jej z očí vytekla slzička. Stará mama mi povedala tichým hlasom, že vyzerá presne ako jej bábika, ktorú mala ako dievčatko.

Cestou naspäť domov som sa babky v aute opýtala, či sa jej výlet páčil. Babka ma pohladila, stisla mi ruku a povedala, že nás ľúbi. Potom mi ešte pošepkala, že nikto nevie, koľko spomienok sa skrýva pod Domašou, a usmiala sa. Myslím, že sa jej výlet do mladosti veľmi páčil.

Nina Vésna Leško, 4. ročník, ZŠ, Bernolákova ulica, Vranov nad Topľou

Osobitná cena poroty v 1. kategórii:

„Dopis“ pre deda

Presne pred rokom sme nášmu dedovi napísali „dopis“. Napísali sme mu ho preto, lebo mával nízky tlak a mama hovorí, že vieme človeku najlepšie zvýšiť tlak. Náš dedo mal veľmi rád slovenčinu, a preto aj nás učil rozprávať spisovne po slovensky. Vždy opravoval moderátorov v televízii a rádiu, keď nehovorili spisovne. Veľa nám rozprával o Štúrovi, ktorý bol pre neho najvýznamnejším Slovákom. Doma mal obrovskú zbierku kníh a vždy, keď sme prišli, pribudli nejaké nové.

Náš „dopis“ vyzeral nasledovne:

Milý dedo!

*Dávno sme sa nevideli, tak Ti píšeme tento **dopis**.*

*Ráno, keď vstaneme, spravíme 10 **klikov**. Na lyžovačku nám mamina zabalila do **sáčku krémeš, oplátky, rohlík s pomazánkou, jogurt v kelímku a hranolky**.*

*Po toľkých **krémešoch a hranolkoch** musíme ísť do **posilovne**. Potom pomôžeme mame vyprať **prádlo** a neskôr pôjdeme do obchodu, kde majú všetko **zdarma** okrem **vodítka**, ktoré stojí šesť **euro**. Po nákupe sa budeme hrať so sklenenými **gulíčkami**. Keď sa náš **kojenec chová špatne a neni v klude**, mama mu dá **dudlík**. **Jak** to, že už je dvadsať hodín? Rýchlo si upraceme hračky do **krabice**, aby sme dostali **lízatko**.*

Bozkávajú Ťa Tvoje vnúčatá.

Keď sme mu ho odovzdali, dedo hneď pochopil náš úmysel. Šibalsky sa usmial a začal nahlas čítať:

Milý dedo!

*Dávno sme sa nevideli, tak Ti píšeme tento **list**.*

*Ráno, keď vstaneme, spravíme 10 **klukov**. Na lyžovačku nám mamina zabalila do **vecúška krémovník, oblátky, rožtek s nátierkou, jogurt v téglíku a hranolčeky**.*

*Po toľkých **krémovníkoch a hranolčekoch** musíme ísť do **posilňovne**. Potom pomôžeme mame vyprať **bielizeň** a neskôr pôjdeme do obchodu, kde majú všetko **zadarmo** okrem **vôdzky**, ktorá stojí šesť **eur**. Po nákupe sa budeme hrať so sklenenými **gulíčkami**. Keď sa naše **dojča správa zle a nie je pokojné**, mama mu dá **cumlík**. **Ako** to, že už je dvadsať hodín? Rýchlo si upraceme hračky do **škatule**, aby sme dostali **lízanku**.*

Bozkávajú Ťa Tvoje vnúčatá.

My deti sme sa nahlas smiali a snažili sme sa ho aspoň raz pomýliť, ale on sa nedal. Všetci sme sa výborne zabavili a dedo bol rád, že vieme rozprávať spisovne.

Tento rok už žiadna kniha do dedovej knižnice nepribudla. Našli sme tam však rozprávky o slovenčine *Krásna je reč naša*. Isto ju mal odložený pre nás.

Ďakujeme za všetko, dedo!

Eva Kušnieriková, 3. ročník, ZŠ Milana Rastislava Štefánika, Ivanka pri Dunaji

Čestné uznanie v 1. kategórii:

Moje rodisko – moja milovaná Handlová

Som Hanka. Bývam v Handlovej, chodím do tretej triedy základnej školy.

Naše mesto založili nemeckí prisťahovalci. Vzniklo na oboch brehoch riečky Handlovky, ktorá utvorila krásnu dolinu. Handlovka má mnoho prítokov. Jedným z nich je aj Čižmár, ktorý tečie priamo za naším domom. Na jar tam hniezdia kačky, ktoré rada pozorujem.

V Handlovej žije takmer sedemnásttisíc obyvateľov. Mnohí z nich bývajú na moderných sídliskách a takmer polovica v rodinných domoch tak ako ja. Stred mesta tvorí krásne nové námestie a Kostol svätej Kataríny. Vežu kostola môže vidieť väčšina Handlovčanov, keďže naše okolie je obklopené pohoriami. Handlová je už stovky rokov známa ťažbou uhlia. Aj napriek dlhej histórii sme moderné a rozvíjajúce sa mesto.

Máme viacero základných škôl, materských škôl, ale aj umeleckých škôl. Aj ja chodím do jednej z nich. Venujem sa modernému tancu. Rada chodím aj na rôzne športoviská.

Pochádzam z baníckej rodiny. Môj ocko a starký pracovali v bani. Bohužiaľ, starký v bani aj zomrel. Jeho meno je na *Pamätníku tragicky zosnulých baníkov* na handlovskom cintoríne. Je dielom handlovského umelca Jána Procnera, ku ktorému často chodíme aj zo školy. V jeho múzeu a galérii si môžeme vyskúšať vyrezávanie z dreva, ale aj hru na trombitách. Múzeum je plné fujár, drevených obrazov s baníkmi a banských lúčok. V jeho včelíne si radi pochutíme na sladkom medíku.

S pani učiteľkou navštevujeme aj domov dôchodcov. Seniorov potešíme básničkami, piesňami a tancom. A oni nás odmenia výbornými domácimi koláčikmi. Mňam!

Večer chodím rada do mestskej hviezdárne v dome kultúry pozorovať planéty a hviezdy.

Sme krásne mesto, plné zelene, obklopené horami. Ja som rada, že tu s mojou rodinou bývam. Je to moje rodisko – moja milovaná Handlová.

Hana Holeinová, 3. ročník, ZŠ, Školská ulica, Handlová

Čestné uznanie v 1. kategórii:

Ovečka Cestovka

Bola jedna ovečka Cestovka, ktorá veľmi rada chodila do školy. Najradšej mala slovenčinu.

Raz, keď sa začínala hodina slovenčiny a pani učiteľka Pozývavá dobehla do triedy, sa stal zrazu zázrak. Všetci sa ocitli na Gerlachovskom štíte. Cestovkina spolužiačka Lenka si pozerala mapu a jej kamoška Miška sa spýtala, prečo všetky žiačky ovečky a žiakov baranov prenieslo na Gerlach. Pani Pozývavá stíchla, ale i rozmýšľala.

Cestovku napadla dobrá myšlienka, že by pani Pozývavá mohla zavolať Danielovi Hevierovi, nech jej poradí, čo robiť. Pani Pozývavéj sa tento nápad páčil, tak zatelefonovala... Múdry Daniel zodvihol telefón. Pani Pozývavá rozpovedala Danielovi Hevierovi, čo sa stalo. Ujo spisovateľ vysvetlil pani Pozývavéj, prečo triedu ovečiek a baranov prenieslo z triedy a sú zrazu na Gerlachu.

Bolo to pre jej náhrdelník, ktorý nosí na krku. Náhrdelník mal značku SSKS, čo znamenalo: Spisovateľ spisuje knihy o Slovensku. Pani Pozývavá si spomenula, kde náhrdelník kúpila. Kúpila ho v Leviciach na trhu. Týmto náhrdelníkom sa pani Pozývavá dostala do skupiny spisovateľov a znak SSKS znamená, že ona tam patrí.

A zrazu ďalšie zmiznutie a trieda ovečiek a baranov sa ocitla v Belianskej jaskyni. Belianska jaskyňa bola krásna, všetkým sa páčila kvapľová výzdoba. Ovečka Lenka povedala: „Táto jaskyňa je najväčšia sprístupnená vysokohorská jaskyňa v TANAP-e. Toto som sa naučila na vlastivede.“ Baran Šimon sa prihlásil a povedal: „Ja chcem byť speleológ.“ Spolužiaci sa zatvárali, ako keby tomu nerozumeli. Iba Emka rozumela tomu slovu a vykrikla: „Speleológ je iným slovom jaskyniar. Jaskyniari sú hľadači pokladov, skúmajú jaskyne.“

Náhrdelník pani Pozývavéj stále čaroval a menil miesta učenia. Ovečky a barany sa zrazu ocitli pri Kmeťovom vodopáde. Vodopád bol taký krásny, že učaroval všetkým ovečkám aj baranom. Ovečka Cestovka sa chcela v ňom okúpať. Baran Kevin zvolal: „Poďme sa všetci okúpať, veď my sme zvieratká, my môžeme!“ Pani Pozývavá nestačila nič povedať – všetci už boli vo vode!

Popoludní sa celá trieda premiestnila na Štrbské pleso, kde sa jedni plavili, druhí cvičili a niektorí žiaci sa len prechádzali okolo plesa. Všetci obdivovali prírodu v Tatrách. Vyučovanie sa schyľovalo ku koncu. A čo teraz? Pani Pozývavá chytila náhrdelník a vyslovila dôležitú vetu: „Putovanie po Slovensku sa celej triede páčilo a veľa sa naučili. Treba ísť domov! Úloha je splnená.“

Všetci sa ocitli v triede, ako keby sa nič nestalo. Pani Pozývavá označila chýbajúcich žiakov v EDUPAGE a klikla na témy učiva. Potom sa pani učiteľka spýtala, ako sa žiakom páčili dnešné hodiny učenia. Ovečky a barany békali, prekríkovali sa, že to bol najkrajší deň učenia! Prosili pani učiteľku Pozývavú, aby ich ešte niekedy takto pozvala na výlet. Pani Pozývavá sľúbila, že takéto hodiny ešte môžu mať, ale teraz o všetkom, čo videli, musia začať aj písať a rozprávať. „Som nielen učiteľkou, ale aj spisovateľkou, ktorá píše o Slovensku, a vy mi pomôžete! Všetci sme videli, aké sú Tatry krásne, ale je ešte veľa miest, ktoré môžeme takto spoznávať.“

Katarína Horniaková, 4. ročník, ZŠ Andreja Kmeťa, Levice

Čestné uznanie v 1. kategórii:

Prečo mám rada slovenčinu

Dobrý deň, dovoľte, aby som sa Vám predstavila. Volám sa Dominika Husárová, mám sedem rokov a som žiačkou 2. A triedy na ZŠ, Komenského ulici v Medzilaborciach. Medzilaborce sú malým mestom na severovýchode Slovenska a sú považované za hlavné mesto Rusínov, keďže sa pri sčítaní ľudu väčšina jeho obyvateľov prihlásila k rusínskej národnosti. Tiež sú známe tým, že je tu Múzeum moderného umenia Andyho Warhola.

K mestskej časti Medzilaboriec bola pričlenená aj obec Borov, v ktorej bývam aj ja, moji rodičia, moja malá sestrička Veronika a moja skvelá babka Eudka. Ľudia sa tu navzájom poznajú, sú k sebe veľmi milí, ohľaduplní a jeden druhému nápomocní. Všade navôkol je nádherná príroda. Na jar je tu veľa bocianov a v zime zas veľa snehu. Byt máme aj v druhom najväčšom meste na Slovensku, v Prešove. Prešov sa mi veľmi páči a s rodinou tu často trávim voľné dni.

Pýtate sa, prečo som sa ja, Rusínka, prihlásila práve do tejto súťaže? Odpoveď je veľmi jednoduchá. Pretože mojím domovom je Slovensko. Slovensko, ktoré nadovšetko milujem a ktoré by som nikdy nevymenila za žiadny iný kút na tejto planéte. Možno si teraz poniektorí poviete, že na takéto tvrdenie som príliš malá a je len samozrejmé, že som krajší svet ešte

nespoznala. Krajší svet? Veď aj lastovičky, ktoré preletia moria, oceány a vidia nejednu z krás, napokon vždy sa vrátia domov. Tam, kde sa narodili, alebo, ak chcete, kde sa vyliahli, kde majú svoj malý hlinený domček. Taký, aký je napríklad aj pod babkinou strechou. Preto Slovensko milujem, preto tu chcem žiť, lebo som od narodenia jeho súčasťou. Tu vyrastám, tu chodím do školy, mám tu rodinu a kamarátov. Aj keď je mojím materinským jazykom rusínsky jazyk, chodím do slovenskej školy a na hodiny slovenského jazyka sa vždy nesmierne teším. Prednedávnom som sa zúčastnila aj súťaže v prednese poézie a prózy Hviezdoslavov Kubín. Nezískala som síce prvé miesto, ale skúsenosť to bola vynikajúca. Slovenčinu mám veľmi rada a aj preto som sa zapojila do tejto súťaže. S prihlásením mi pomohla mamka a moja triedna učiteľka.

Slovensko je naozaj krásne a začala som ho spoznávať (teraz je mi veľmi smutno a chce sa mi plakať) aj vďaka mojej malej sestričke Veronike, ktorá je, žiaľ, veľmi chorá. Má dva rôčky a sedem mesiacov a ešte nevie chodiť, lebo sa nedokáže postaviť na nôžky. S rodičmi a mojou chorou sestričkou sme precestovali takmer celé Slovensko, aby sme našli lekárov, ktorí by jej stanovili diagnózu a ktorí by jej pomohli. Navštívila som tak aj hlavné mesto Slovenska, Bratislavu, kde býva môj kamarát Roman a kde som mala možnosť vidieť Bratislavský hrad. Má štyri veže a nachádza sa priamo v centre mesta. Zaujala ma aj veľká zoologická záhrada, v ktorej bolo veľa krásnych zvieratiek, z ktorých sa mi najviac páčila panda červená. Čaro Slovenska spoznávam s rodinou aj v rámci oddychu. V lete navštevujeme vodný park Bešeňová, ktorý je v krásnom prostredí Liptova, a v zime zas lyžiarske stredisko Drienica, ktoré je v okolí Sabinova, v Čergovskom pohorí. Tam sa zdokonaľujem v lyžovaní a moja sestrička v sánkovaní.

Cestovaním po Slovensku spoznávam nových ľudí a učím sa nové slová. Najnovšie som si osvojila tieto: spev, láska, opatrnosť, viera, energia, nádej, slušnosť, kalendár, ohňostroj.

Keď vyrastiem, chcem byť lekárkou a pomáhať chorým deťom. Nie v zahraničí, ale tu, na Slovensku. Tak ako slovenskí lekári pomáhajú mojej milovanej sestričke Veronike. Sú naozaj skvelí! Veľmi ich obdivujem a aj prostredníctvom tohto listu im z celého srdca ďakujem!

Dominika Husárová, 2. ročník, ZŠ, Komenského ulica, Medzilaborce

Čestné uznanie v 1. kategórii:

Chcel by som povedať

Chcel by som vám príbeh písať,
no nebudem.
Napíšem vám jednu báseň,
kým ju nezabudnem.

Budem písať o Leviciach,
na hrade i v ulici.
Stále stojím na hraniciach,
s myšlienkami v lavici.

Levice sú mesto staré,
neboja sa hovoriť;
mali bránu, všetko nové
vedeli vždy obrániť.

Bránili vždy iné mestá,
o tom treba rozprávať.
Aj keď sa to možno nezdá,
bránu znali otvárať.

Bránili sa proti Turkom,
husi tu raz lietali.
Povešť nikdy nešla bokom,
husi Turkov vyhнали.

Levice sú v kraji krásnom,
blízko pri Banskej Štiavnici,
odtiaľ pri pohľade priamom
nájdete sa v Pukanci.

Príbeh krátky som nepísal,
báseň som chcel napísať,
aby každý Levice poznal

a tiež preto...
...prečo mám Slovensko rád.

Martin Kovács, 3. ročník, ZŠ, Pri Podlužianke, Levice

Čestné uznanie v 1. kategórii:

Deň u starých rodičov

Slovensko je posiate mnohými krásnymi obcami. Jednou z nich je Kováčová, malé kúpeľné mestečko.

Žije v ňom moja starká, starký, krstný otec a ich psík Beri. Toho našli na ulici a už pri nich zostal. V ich záhrade vyrástla doslova zázračná jablň. Rodí výborné jablká. Pri nej máme hojdačku, na ktorej sa s bratrancom hojdáme a potom si radi zaskáčeme na trampolíne aj s našou loptou. Skáčeme až do oblakov. Aspoň sa nám to tak zdá. Veľmi sa pri tom všetkom unavíme. Starká nám vždy nachystá teplý jahodový čajík. Po chvíli oddychu si ideme aj so starkým zahráť futbal. Je to futbalový rozhodca. Loptu si kopeme asi pol hodinu. Beriho chodíme *venčiť* na ihrisko, kde sa s bratrancom zahráme na pirátov, ktorí sa vkradnú do veľkého mesta. Beri vždy behá za nami. Stráži

nás. Starký si obyčajne sadne na bicykel a nám povie, aby sme už išli dnu a zahrali sa s hračkami. Poslúchneme. Keď sme už v teple, pod strechou, zoberieme si lego. Vždy je to lego – nemocnica, to je u nás taká obyčaj. Starká nám ku hre pustí telku. Je to znak toho, že sa už stmieva a o chvíľu pôjdeme domov. Deň strávený u mojich starých rodičov v Kováčovej je pre mňa vždy krásnym a zaujímavým zážitkom.

Ema Mojžítová, 3. ročník, ZŠ, Námestie mládeže, Zvolen

Čestné uznanie v 1. kategórii:

Staré, ale dobré

Volám sa Matej a som tretiak. Rozmýšlam... V krátkosti čo najlepšie porozprávať o našom krásnom Slovensku a jeho významných osobnostiach vôbec nie je ľahká vec!

Už odmala som doma počúval, ako sú knihy pre mňa dôležité. Všetky! Aj rozprávkové, aj náučné. Vždy, keď idem do knižnice alebo do kníhkupectva, spomeniem si na vetu od mamy a otca. Hovoria mi: „Matejko, všetko je ukryté v knihách!“

A tak vždy v knižnici trávim dlhý čas. Prečo? Neviem sa rozhodnúť. Ktorú knihu si vyberiem? Aj doma na povale ich máme veľmi veľa. Hlavne rozprávkových. No v mojej izbe na poličkách mám len encyklopédie. Zaujímajú ma aj povesti a mytológia.

Z rozprávok som už vyrástol. Občas si však nejakú rád prečítam. Vyberám hlavne zo starých rozprávkových kníh. Zdedili sme ich po mojej babičke. Najviac si spomínam na rozprávku od Pavla Dobšinského Starý Bodrík a vlk. Rozprávka to bola poučná.

Aj vďaka knihám viem, že ak je niečo staré, nemusí to byť zlé. Veď staroba je múdrosť. A platí to nielen o knihách.

Matej Strmeň, 3. ročník, ZŠ, Školská ulica, Handlová

Čestné uznanie v 1. kategórii:

Sen o Kriste Bendovej

Bol utorok. Zo školy som prišla unavená a chcelo sa mi spať. Sníval sa mi zvláštny sen.

Stretla som v ňom starú paniu, ktorá mala ťažkú tašku a nevládala ju odniesť. Spýtala som sa, či jej môžem pomôcť. Odpovedala: „S radostou. Aspoň mi bude veselšie.“

Predstavili sme sa a ja som zistila, že táto pani je známa spisovateľka pre deti – Krista Bendová. To bolo prekvapenie! Pomohla som jej odniesť tašku až domov. Pozvala ma na pohár vody.

Dohodli sme sa, že si stretnutie zopakujeme. Na druhý deň sme sa išli poprechádzať do parku. Odtrhla som jej ten najkrajší kvet, maličkú sedmokrásku. Veľmi sa z nej tešila. Pozvala ma aj na zmrzlinu. Najradšej mám jablkovú. Na schladenie sme si dali pohár jahodového džúsu s ľadom. Chvíľu sme sa prechádzali po meste. Krista Bendová mi rozprávala o Osmijankovi a psovi Osmidunčovi, o nezbedných opiciach z police, o triede, v ktorej písali žiaci prstom na tabuľu...

Na prechádzke nám bolo krásne. Všade bolo cítiť vôňu kvetov a svietilo slnko. Ale zrazu prišiel dážď. Spŕchlo veľa kvapiek a hrozne fúkalo. Ale ako to už býva, po daždi znovu vyjde slniečko. A na oblohe sa zrazu objavila dúha. Pri západe slnka sme sa rozlúčili.

Pani spisovateľka išla písať ďalšiu báseň.

Keď som sa z môjho sna zobudila, už bola streda. A ja som išla zase do školy. Pani učiteľka nás prekvapila novou básňou. *Leje, leje, leje sa, rozliali sa nebesá...* Uhádnete, kto ju napísal? Predsa moja Krista Bendová!

Simona Zacharová, 3. ročník, ZŠ, Školská ulica, Handlová

Čestné uznanie v 1. kategórii:

Ako vzniklo údolie obrov

Moja mamička má v dedine Hermanovce pod Oblíkom v Slanských vrchoch lekáreň. Do lekárne si ľudia chodia vybrať lieky. Chodia tam hlavne starí ľudia, ktorí vedia toho veľa, veľa toho videli a veľa počuli. Tak si tam moja mamička vypočuje veľa príbehov.

Raz sa stalo aj mne, že som bol pri mamičke v lekární a jedna stará pani tam rozprávala príbeh o tom, ako vzniklo Údolie obrov. Vzniklo vraj tak, že v Hermanovciach žil pán Herman. Bol bohatý, ale veľmi krutý šľachtic, ktorý mal v Hermanovciach veľké stádo oviec. Toto stádo mu pásli a strážili traja bratia, veľkí ako buky, silní ako medvede. Pretože pán Herman sa o svoje stádo bál, aby mu z neho nejakú ovečku neodniesli vlci alebo medvede. Najviac sa bál obrov, ktorí žili v neďalekej jaskyni. Jednej noci sa však stalo to, čoho sa pán Herman najviac obával. K jeho stádu neprišiel ani vlk, ani

medveď, ale obor a schmatol mu niekoľko oviec. Darma ho bratia naháňali, darma boli statní a mocní, na obra silou nestačili. Ráno prišli so sklonenými hlavami za pánom a povedali mu, že jeho ovce vždy uchránili pred vlkmi aj pred medveďmi, ale tejto noci to nedokázali a neuchránili jeho ovce pred obrom. Zlý a krutý pán schytil bič a začal bratov naháňať. Bratia zo strachu utekali do lesa, kde sa chceli pred pánom skryť. Pán vo svojej zúrivosti za nimi kričal: „Bodaj ste sa v tom lese aj s tými obrami na kamene premenili, keď ste moje ovce neuchránili!“

A veru, čo povedal, to sa aj stalo. Bratia aj obri, ktorí v tom lese žili, sa premenili na veľké kamene. Keď pán uvidel, čo spôsobil, aj keď mal kruté srdce, zľakol sa svojej krutej kliatby a chcel ju už potom nejako odčiniť. Ale darma už chodil modliť sa do kostola, darma postavil na lúke pod Údolím obrov kaplnku, kde sa chodil stále modliť. Slovo, ktoré vyriekneš, je ako hodený kameň. Nikdy ho už nevezmeš späť. A ako sa hovorí: „Kto mečom bojuje, mečom aj zomrie.“ Jedného rána pri kaplnke sa objavil kameň, z ktorého vytekal malý pramienok. Kliatbou, ktorou preklial pán bratov, preklial aj seba a premenil sa na kameň a pramienok, ktorý z neho vytekal, boli jeho slzy ľútosti.

Šimon Záhorák, 4. ročník, ZŠ, Bernolákova ulica, Vranov nad Topľou

Čestné uznanie v 1. kategórii:

Čaro kamienkov

Odmalička ma zaujímali kamienky. Z každého výletu som si domov nejaký priniesla. U starkej som ich najradšej zbierala v „Kamennom údolí“, ako som si ho ja nazvala.

Keď som bola staršia, tak mi ocino povedal, že na Slovensku sa nachádzajú miesta, kde môžeme nájsť aj vzácne kamene. Na internete som zistila, že Slovensko je krajina bohatá na rôzne minerály. Dozvedela som sa, že jedným z najvzácnejších kameňov je opál, nazývaný drahý opál. Je dokonca vzácnejší ako diamant. Takéto opály sa nachádzajú v Dubnických baniach pri Prešove. Keď mali mamina s ockom výročie, tak ocko jej kúpil náušnice z tohto opálu. Dúfam, že raz budú moje, chi-chi-chi. Raz, keď sme cestovali autom, tak sme sa zastavili na pumpe. Keď ocko išiel zaplatiť, všimol si časopis Minerály na Zemi. Kúpil mi ho. Mám skoro všetky čísla a v každom je jeden kamienok. Doma mám bohatú zbierku, napríklad: modrý achát, pyrit, ametyst, ruženín, tigrie oko, zlato, fuchsit... Najviac sa mi páči kameň fantómový kalcit, ktorý som našla v jednom opustenom kameňolome pri Gemerskej Vsi. Nájsť

kameňolom bolo veľmi ťažké, lebo k nemu nevedie žiadna cesta. Našli sme ho až na ďalší deň.

Hľadanie kameňov bolo čarovné. Ani domov sa mi nechcelo ísť. Asi budem zlatokopka. Budem objavovať a skúmať vzácne minerály a kamene. Milujem kamennú krásu nášho Slovenska.

Karolína Zajicová, 4. ročník, ZŠ Štefana Marka Daxnera, Rimavská Sobota

Čestné uznanie v 1. kategórii:

Kroky po Slovensku

Lúbim babku, môjho dedka,
vraj som pre nich radosť všetka.
Preveľmi ma radi majú,
o Slovensku s láskou mi rozprávajú.
Veľa s nimi chodievam,
krajinu rád spoznávam.

Tatry sme už pochodili,
končiare sme pokorili,
hrebeňovky pešo dáme,
unavení do postele padáme.

Musíme byť v poriadku!
Máme pred sebou ešte dlhú prehliadku.

Štrbské Pleso poznávame,
bryndzové halušky tu ochutnáme.
No skokanský mostík je pre mňa novinka.
Strmý kopec a pod ním dolinka...
Dedko vraví, že na ňom lyžiari
ako vtáky veľké lietali.

Na Hrebienku krása z ľadu,
tajím dych už len z pohľadu.

Kežmarok je úžasný
a v ňom kostol zázračný..

Celý z dreva, bez klinca,
zaujme aj cudzinca.

Spišský hrad, ten velikán,
panoval tam mocný pán.

...a babka nám do kroku veľí,
dedko síce trochu šomre,
no obaja sú skvelí.

Vodopády, skaly, chaty..
Babi, veď už nemám čisté šaty!
Ale ona nadšená je,
vysvetľuje, ukazuje
a pridať do kroku opäť prikazuje.

Ešte Liptov, Beckov,
Zoo Bojnice...
To už radšej nabudúce,
bo krokov po Slovensku na dnes
nachodených mám už tisíce.

Filip Žilčai, 2. ročník, ZŠ s MŠ, Ulica kpt. Nálepku, Bánov

Ceny udelené v 2. kategórii

Cena primátora mesta Nové Zámky:

Návraty

Po dlhých vyše dvesto rokoch som sa rozhodol navštíviť mesto, v ktorom som pobudol 16 rokov môjho plodného života. Za ten čas, čo som tu nebol, sa toho veľa zmenilo. Z každého jedného centimetra sa mi vynárajú spomienky na obdobie, ktoré ovplyvnilo moje aktivity, moju tvorbu, moje myslenie.

Mesto má úplne inú atmosféru ako za čias, keď som tu pôsobil ja.

Moja prechádzka sa začala pri akejsi knižnici. Vošiel som do nej a upútalo ma obrovské množstvo kníh. Naplnilo ma vďačnosťou, keď som zistil, že knižnica nesie moje meno. Posolstvo o šírení vzdelanosti prostredníctvom kníh ma ubezpečilo v tom, že osvetová činnosť v meste prináša svoje ovocie. Tolko kníh som pohromade ešte nikdy nevidel, a to som ich mal veru veľa. Som šťastný, že sú omnoho dostupnejšie, než keď som žil ja. Už by nemal byť problém šíriť kultúru a vzdelanosť.

V knižnici bolo len zopár ľudí... Zdalo sa mi to až neuveriteľné. Čo by v mojej dobe dal prostý ľud za to, aby si mohol prečítať knihu! Dospel som k záveru, že máme kvantum kníh, ale väčšina ľudí nemá záujem o múdrosť v nich. Netušia, aké majú teraz možnosti.

Poprechádzal som sa medzi vysokými poličkami, na ktoré som ledva dovidel. Knihy boli precízne usporiadané v abecednom poradí a podľa žánrov.

Šiel som okolo mojej fary, okolo môjho kostolíka. Pamätám si, ako mi fara zhorela spolu s niektorými mojimi dielami. Spomínam si – akoby to bolo včera... Za môjho života sa síce opravila, ale dnes vyzerá inak ako vtedy, no páči sa mi možno ešte väčšmi než predtým. Prehliadol som si ju z každej strany a neveril som vlastným očiam, keď som uvidel svoju bustu na priecheli fary. Aj ona pripomína Novozámčanom moje pôsobenie v meste. Pred kostolom, v ktorom som dlhé roky kázal, ma upútala socha Jána Pavla II.

Prechádzajúc námestím, ktoré bolo pôvodne obdĺžnikového tvaru, som zbadal v malom parku monumentálnu sochu. Podišiel som bližšie a zostal som stáť v nemom úžase. Veď to som ja, a dokonca v nadživotnej veľkosti! Neskôr som sa dozvedel, že autorom mojej sochy je Jozef Pospíšil, ktorého precíznu prácu ocenil ne jeden návštevník Nových Zámkov. Je pravda, že ju niekoľkokrát premiestnili, dokonca som bol i v Žiline, no nakoniec ju vrátili do môjho milovaného mesta.

Moje kroky viedli k neďalekému parku. Bol som prekvapený, keď som zistil, že aj tento park nesie moje meno. Park Antona Bernoláka. Sadol som

si. Pozoroval som ľudí, ako tadiaľto prechádzajú. Každý sa niekam náhlil, ale niektorí sa zastavili, sadli si na chvíľu na lavičku, iní sem zas prišli s deťmi, ktoré sa hrali na preliezkach. Celé prostredie obopínajú krásne zelené stromy týčiace sa až k nebu. V mnohých si nebeské vtáky urobili svoje hniezda – svoje domovy. Toto čarovné miesto je nabité príjemnou atmosférou. Zistil som, že môj park každoročne žije umením farebnej fotografie a organizujú sa tu rôzne hudobné festivaly a koncerty. Som veľmi rád, že je miestom radosti a pokoja.

Z parku je len na skok základná škola. Počas môjho pôsobenia v tomto meste som sa snažil priblížiť vzdelanosť čo najväčšiemu počtu školopovinných detí, a preto som pomenovaný, že škola je pomenovaná po mne.

Milujem toto mesto a som šťastný, že to, čo som robil počas svojho života, malo zmysel. Slováci majú spisovnú slovenčinu, aj keď je trochu iná ako tá, ktorú som uzákonil ja. Majú aj vlastný štát, z čoho mám nesmiernu radosť. Som presvedčený, že pre obyvateľov Nových Zámok som každodennou súčasťou ich života. Môj duch v meste sa zachoval a cítiť ho tu na každom kroku...

Verím, že moje „SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY, TU MÁTE SLOVO MOJE O REČI VAŠEJ!“ bude sprevádzať každého, kto miluje slovenský jazyk a Slovensko.

Sofia Mária Kasášová, 9. ročník, ZŠ Gábora Bethlena, Nové Zámky

Hlavná cena v 2. kategórii:

Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko

Každý človek sa svojím príchodom na svet začlení k nejakej krajine. S kolískou mu je zapísaná do srdca aj história, kultúra či krása prírody.

Ja mám to šťastie, že som sa narodil v krajine, ktorej sa hovorí srdce Európy. Slovensko – krajina malá rozlohou, no veľká svojou „dušou a srdcom“. Krajina, v ktorej nevymiera človečenstvo ani túžba po krásnom a pokojnom živote. Už odpradáвна bol slovenský ľud zafinovaný ako jednoduchý, pracovitý, túžiaci po pravde a spravodlivosti, horkokrvný v boji za osobnú či občiansku slobodu. Ľud, ktorý je autorom vzácných ľudových piesní, rozprávok, tancov, ľudových tradícií či architektúry.

Slovensko je krajinou symbolov. Symbol lipy – strom jari, lásky, manželstva a pokoja. Tatry – symbol majestátnosti a nebojácnosti. Kríž – symbol utrpenia i lásky navzájom, symbol viery.

Niet krajšieho miesta na slovenskej zemi, ako je naša príroda: vzduch, polia, stromy, lesy. Pôda úrodná, no zároveň nesúca pečať mozoľov

našich starých otcov a materí. Niet dokonalejších budov, zámkov, hradov, hradieb, kláštorov, ako sú v našej domovine. Sú neobrúseným diamantom architektúry našich predkov. Niet dôležitejšieho miesta na zemi, ako je náš domov v ktoromkoľvek kúte nášho Slovenska. Pretože my Slováci sme boli, sme a budeme, narodili sme sa nimi a nikdy nezabudneme na svoje korene a svoju domovinu.

Volám sa Maxim Domenichini a pochádzam zo zmiešanej slovensko-francúzskej rodiny. U nás doma všetko funguje dvojjazyčne. Často chodíme do Francúzska k starým rodičom. Môj otec ma vedie k vzdelanosti. Tvrdí, že je dôležité, aby som poznal aj frankofónnu kultúru a jazyk. Chce, aby som vedel, kam siahajú moje korene. Tie moje vedú zo štvrtiny do Talianska a Švajčiarska a z tej druhej štvrtiny na severovýchod Slovenska do malebných Medzilaboriec, odkiaľ pochádza moja mamka. Mojm materinským jazykom je slovenčina, francúzsky jazyk som sa naučil prirodzene. Počúval som konverzácie rodičov, pozeral rozprávky. Čítam francúzske knihy, časopisy, počúvam veľa francúzskych pesničiek. No ja som doma tu – na Slovensku. Žijem tu s mojimi rodičmi a sestrou. Navštevujem tunajšiu základnú školu, čas trávim s priateľmi a voľné rodinné chvíle využívame s rodinou na poznávacie pobyty po Slovensku. A veru je sa na čo pozeráť. Je tu toľko prírodných a kultúrnych krás a zaujímavostí. Ich krásu mnohokrát ocenia nielen domáci, ale aj zahraniční turisti. Tých zaujme aj náš jazyk, ktorý sa radí medzi najťažšie jazyky sveta. Je preň typická deklinácia, v ktorej sa mení všetko – rody, časovanie, predložky a ich viazanosť na pády. No zároveň ich upúta slovenská melódia, mäkkosť a spevavosť slovenského jazyka.

Až raz dospejem, určite rád navštívim aj iné krajiny. No už teraz viem, že moje nohy a srdce ma vždy privedú naspäť na Slovensko. Pretože človek má len jednu vlasť, ako má len jednu matku.

Maxim Domenichini, 7. ročník, ZŠ, Komenského ulica, Medzilaborce

Hlavná cena v 2. kategórii:

Aké mám rád Slovensko?

Slovensko, aké mám rád, je hubové. Rád chodím do lesov na huby v jesenných ránach. V lesoch pri Demjate, odkiaľ pochádzam, rastú rovnako krásne veľké stromy ako v Tatranskom národnom parku alebo Pieninách.

Slovensko, aké sa mi páči, je mrazivé. Lyžovať sa vo Vysokých Tatrách s výhľadom na Slavkovský štít, kde ma na lícach štekli mraz a slnko mi na

nose vyťahuje pehy, také zážitky mám rád. No sánkovačka na lúke za mojhou Demjatou je lepší zážitok ako v Jasnej.

Slovensko, v ktorom sa cítim šťastný, vonia ako vianočný punč. Prechádzať sa po prešovskom námestí a popíjať si sladký nápoj, ochutnávať vianočné jedlá s mojhou rodinou, kamarátmi pre mňa veľa znamená.

Slovensko, na ktoré som hrdý, je tradičné. Vždy keď jem bryndzové halušky, ktoré babka navarí a dedko mi do nich dá jeho vychýrené slatinové oškvarky, vtedy sa cítim ako Slovák.

Slovensko, ktoré ma baví, je futbalové. Behať s kamarátmi v lete po demjatskom ihrisku a hrať futbal je pre mňa rovnaké, akoby som hral futbal za národný tím na bratislavskom štadióne.

Slovensko, ktorému fandím, je cyklistické. Bicyklovanie s bandou po dedine je lepšie ako Tour de France s Petom Saganom.

Slovensko, na ktoré sa každý rok veľmi teším, je prázdninové. Či už doma na dvore, keď sa hrám s mojhou mladšou sestrou Zojkou, alebo na dovolenke vo Vyhniach, Liptovskom Jáne a na Donovaloch.

Slovensko mám rád. Chutia mi jeho chute, voňajú jeho vône, páčia sa mi tu hrady a zámky, baví ma chodiť do zoologických záhrad, lesov, baní, jaskýň, múzeí. No najradšej tu mám ľudí – Slovákov: rodinu, kamarátov, spolužiakov, susedov.

Slovensko je domov, je jablkové, športové, demjatské, kresťanské, plné krásnych miest a kúpeľov, hrdé, priateľské...

Adam Hojsak, 5. ročník, ZŠ s MŠ, Hlavná ulica, Kapušany

Cena poroty v 2. kategórii:

Všetko najlepšie

Milý priateľ, milá priateľka!

Srdečne Ťa pozývam na oslavu mojich 30. narodenín, ktorá sa uskutoční v srdci Európy v čase, keď sa Prosinec s Veľkým Sečňom stretne.

Teším sa na stretnutie!

Tvoje Slovensko

Pozvanie som, samozrejme, prijala. Na oslavu narodenín sa nepatrí prísť s prázdnymi rukami. Čo tak darovať?

Krásnu kyticu zhotovenú zo zelene nádhernej slovenskej prírody, z riek tečúcich zo všetkých kútov, dotvorenú krásami z temných jaskýň, pri ktorých tajíme dych. Kyticu uvitú z našej prírody. Viem, že na tom malom kúsku zeme, na akom sa rozprestieraš, Slovensko, je tak veľa vzácností a krás, ktoré obdivujem. Či už je to tvoja príroda, veľhory či nádherné roviny. Nesmiem zabudnúť ani na tvoje podzemie. A nie sú to drahokamy, zlato či striebro, ale liečivé pramene a jaskyne. A v neposlednom rade krása tvojich ľudí, ich skromnosť, pracovitosť, pohostinnosť, húževnatosť, ktorá nepozná hraníc. To je kytica plná lásky, prírodných krás, dlhotrvajúcich tradícií, zvykov a úžasných ľudí. Takú kyticu ti zhotovím!

Napieť ti aj tortu z ingrediencií bohatej slovenskej kultúry? Hrady, zámky, folklór, zachovávanie krásnych tradícií. Nádherné tance, piesne, vyšívané kroje, ktoré hovoria o našej minulosti a ktoré sa tradujú z generácie na generáciu. Čarokrásne rozprávky našich materí ma sprevádzali celým mojím detstvom. Na takejto sladkej torte si môžeme všetci pochutnať.

Darovať ti vzácnu perlu? Myslím si, že perlu už máš. Je ňou náš krásny jazyk, naša slovenčina. Pre mňa to je vzácný drahokam, pretože som vyrastala s tebou, povedala som ňou prvé slová, denno-denne sa ňou dorozumievam. V nej nachádzam posolstvá, lebo hoci je náročná, je vybrúsená láskou. Prepletaná láskou jazykovedcov, láskou spisovateľov, láskou učiteľov.

Či ti namaľovať obraz? Obraz, ktorým vyjadrím svoj obdiv, lásku či úctu? A tak som začala maľovať. Záhradu. Pretože Slovensko je pestrofarebná záhrada plná kvetov: ruží, sedmokrások, fialiek, margarétok, ba dokonca aj slnečníc. Každý kvietok iný, jeden vyšší, druhý nižší, jeden voňavejší, ďalší farebnejší. Rozmanitosť na takom malom malebnom území. Každý iný, a všetci rovní! A na každom z nich tancujúce kvapky dažďa – naši dejatelia, ktorí dokázali urobiť zo Slovenska to, čím dnes je – krásnu rozmanitú krajinu.

Obraz dotvárajú slnečné lúče – to sú mozole našich otcov a materí, ktoré nám pomáhali rásť a hriali nás po stáročia.

Uprostred záhrady rozkvitá slovenčina – voňavá ako ľalia, no vie byť pichľavejšia ako prhľava. Kolkokrát ostré hádky a pichľavé komentáre nás zasiahli sťa bodliaky. Kolkokrát láskavé slová mamy mali liečivé účinky ako čajík z kamilky.

Všetky tieto kvietky pochádzajú z jednej záhradky, z tej našej, ktorú okopávali, vyplievajú či kosili naši prarodičia, starí rodičia aj rodičia. V tej našej rozmanitej záhrade už rástlo všeličo – bodliaky, trnité ruže, voňavé ľalie, drobné sirôtky, fialky či pôvabné sedmokrásy. Dôležité je, že aj napriek rozmanitosti držali spolu.

Slovensko je záhrada plná kvetov. Tejto našej záhrade trvalo dlhých 30 rokov, aby sa stala rajskou záhradou a útočiskom mnohých z nás. Ešte mám celý život pred sebou, ale zo všetkých síl sa snažím, aby bol čo najlepší. Tak

ako zelinka pre svoj rast potrebuje úrodnú pôdu, tak aj ja potrebujem pevnú pôdu. A tou je bezpochyby Slovensko. Svoju zelinku som už v nej dávno zasiała. Púčiky získam tvrdou prácou a odhodlanosťou niečo na Slovensku dosiahnuť. A plody vyrastú postupne, rokmi skúseností.

Milé Slovensko! Ďakujem veľmi pekne za pozvanie, teším sa na spoločné stretnutie a dúfam, že sa Ti môj darček bude páčiť.

S pozdravom Tvoja priateľka Sophia Anna Hajšo

*Sophia Anna Hajšo, 8. ročník, ZŠ, Ulica Československej armády,
Moldava nad Bodvou*

Cena poroty v 2. kategórii:

Ako vznikli vybrané slová?

Každý deň si na slovenskom jazyku kladieme otázku, prečo existujú vybrané slová. Niektorí s nimi majú problémy, iným sa páčia. Pre mňa sú vybrané slová ako básnička, mne sa jednoducho páčia. Preto si rada vymýšľam aj príbehy o ich vzniku. Tento príbeh, ktorý vám poviem, mi rozprávala moja starká.

Jedného dňa sa Slováci zhodli na novej gramatike. Vymysleli vybrané slová, no potom zistili, že ich ešte musia niekde nájsť, a tak si zbalili ruksaky. Hneď ráno okolo šiestej sa zobudili, umyli sa a začali sa stretávať na vlakovej stanici. Keď tam všetci prišli, nastúpili do vlaku. Postupne si sadali do sedadiel, no v tom zistili, že jeden člen im chýba. Bola to Anička. Anička bola dobré dievča, no veľmi zábudlivé. Vlak už nemohol zastaviť, tak pokračoval ďalej. Cestovali z Bratislavy na Oravu. Vzápätí sa Anička zobudila a celkom zabudla, že mala ísť na vlak. Obliekla sa, umyla sa a vtom si spomenula na výlet vlakom. Bolo jej až do plaču! Rozhodla sa, že bude chodiť po okolitých mestách a nájde vybrané slová. Do košíka si zobrala tuš a papier, vzala klobúk a vyšla do mesta. Prešla hodina a Anička dorazila do Svätého Jura. „Pozrite,“ zvolala, „tam je nejaká farma!“ Rozbehla sa k plotu. Videla tam dobytok s mäkkým „i“ a nehodilo sa to tam. Potom jej prišlo na um, že vybrané slová v sebe musia mať tvrdé „y“. Zapísala si dobytok do tabuľky. Otočila sa a za sebou vidí prekrásnu orieškovohnedú kobyľu. „Fíha! Tá je prekrásna! Tiež sa mi mäkké „i“ v tomto slove nehodí!“ Vzala papier a zapísala kobyľu. Potom sa presunula do Pezinka, to už bol večer. Prišla do prvej reštaurácie, ktorú videla. Na jedálnom lístku boli bryndzové halušky s mäkkým „i“. Nepáčilo

sa jej to, tak si to zapísala na papier. Takto jej celý deň uplynul, ani nevedela ako. Bola už noc, keď sa vlak s ostatnými vrátil do Bratislavy.

Anička ich privítala s troma vybranými slovami – dobytok, kobyľa a bryndza. Cestou na Oravu našli všetky ostatné vybrané slová a už len tieto tri im chýbali. Nakoniec bola Anička uznávaná ako múdre dievča z Bratislavy. Už ľuďom neprekážalo jej zabúdanie, ale milovali jej múdrosť a dôvtip. O niekoľko rokov sa stala aj obľúbenou učiteľkou slovenského jazyka. Možno aj vy takú poznáte, len má iné meno.

Žofia Turcsányová, 6. ročník, ZŠ, Kollárova ulica, Svätý Jur

Osobitná cena poroty v 2. kategórii:

Naše NAJ

Prečo mám rada Slovensko, ten rázovitý kraj?
Veď je to jasné, lebo my máme všetko NAJ.
Prečo mám rada slovenčinu, tú ľúbeznú reč?
Lebo ju šperkuje predkov pot, krv a meč.
Slovensko hrdé, tá domovina moja krásna,
kamkoľvek oko zabľúdi, tam zdobí ho perla jasná.
Vysoké Tatry, tie majestátne skaliská
a dole pod nimi vesluje Elena Kaliská.

Čierny a Biely Váh stretli sa v jeden striebristý bič,
v básňach hold vzdával mu Kollár, Kráľ, Botto i Sládkovič.
UNESCO jasá: Ty moja najsladšia slovenská broskyňa,
európsky unikát – Dobšinská ľadová jaskyňa.
Úrodné nížiny lemujú hlboké lesy,
v nich malá i veľká zver sa miesi.
Medveď, vlk, jeleň, svišť, kamzík aj rys,
počut aj sokoly, sovy a orly, no a aj myšiakov hvizd.

A hoci mi oči stále po prírode blúdia,
k Slovensku patria aj slovenskí ľudia.
Slovenský národ, to národ holubičí,
vždy zomknutý a každému žičí.
Devy a mládenci sa neboja roboty,
po celé stáročia spievajú do nôty.
Švární gazdovia a ich rúče dievky,
mali vždy plné komôrky i plné chlievky.

Aj keď dnes pomôžu pri robote moderné stroje,
kde-tu sa nájdú aj národné kroje.
Aj keď sa z každej strany na nás hip-hop valí,
my si nedáme svoje folklórne festivaly.
Milujem Slovensko, tak už ani muk!
Naša je Lúčnica a náš je aj SEUK.
Milujem Slovensko a jeho tradície,
nech v ňom mládež plní svoje ambície.

Miriama Gajdošová, 8. ročník, ZŠ, Bernolákova ulica, Vranov nad Topľou

Osobitná cena poroty v 2. kategórii:

Vlnky hravé

Lužné háje, hory tmavé,
v jaskyniach sa môžeš skryť.
V potokoch sú vlnky hravé,
len sa na to pozrieť príď!

Kamzíky skáču po končiaroch,
na mäkkom machu sedí svišť.
V dialke sa týčia zručianiny hradov,
len sa na to pozrieť príď!

Zelené polia, šire lány,
obloha modrá, slnka svit.
Slávik spieva na konári,
len sa na to pozrieť príď!

Malá hviezda v galaxii,
z ktorej sála jasný svit.
Zvonivá reč, ľudia milí.
Slovensko si pozrieť príď!

Ján Kopáč, 6. ročník, ZŠ, Ulica kpt. Nálepku, Bánov

Osobitná cena poroty v 2. kategórii:

Tri krajiny – jedno kráľovstvo

Kedysi dávno žil starý kráľ, ktorý mal tri dcéry. Kráľ bol veľmi múdry a chcel vedieť, ako si dcéry poradia samy, keď on raz umrie. Dal si ich zavolať a povedal im: „Rozhodol som sa každej z vás darovať jednu krajinu, kde nič nie je, a žiadam vás, aby ste z nej vytvorili miesto, ktoré sa mi bude páčiť.“

Najstaršia dcéra Bára dostala Česko. Bára stavala nádherné budovy, chodníčky, mosty. Všetko bolo na jednom mieste, ktorému dala názov Praha, a preto nestihla celú krajinu pekne zariadiť. Aby otca nenahnevala, tak aspoň kde-tu dala malý kopček, jazerá a rybníky.

Prostredná Magdaléna dostala Maďarsko. Magdaléna bola veľmi lenivá. Nič sa jej nechcelo, a tak z krajiny urobila krásnu zelenú rovinu s veľkým jazerom v strede.

Najmladšia Zuzanka sa veľmi potešila úlohe, ktorú jej otec dal. Zuzanka bola veľmi kreatívna a v každom kúte krajiny urobila niečo nádherné. Veľké pohoria v strede, po celom území množstvo hradov a zámkov, okolo nich skaly a krásne lúky. Nechýbali ani tajné jaskyne, lesné cestičky a maľované domčeky.

Keď nadišiel deň, kedy mali otcovi ukázať svoje krajiny, horeli nedočkavosťou, čo otec povie. Ten bol na všetky tri dcéry pyšný. Nečakal, že z malých krajín, ktoré im daroval, urobia takú nádheru.

Rozhodol sa, že v každej krajine budú chvíľu žiť, aby si všetky tri krajiny vychutnal. Najprv si však vybral Zuzkino Slovensko, pretože táto krajina sa mu páčila najviac.

Leonnie Miháliková, 5. ročník, ZŠ, Kollárova ulica, Svätý Jur

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Stretnutie s dávnou legendou

Jedného slnečného dňa sa Hanka vydala do svojej školy. Je študentkou Evanjelického lýcea v Bratislave. Je to ťažká škola, ale nie taká, aby si Hanka neporadila. Iste, občas trochu sníva, ale ak sa naštartuje do reality, máva dosť dobré známky.

Ako tak dnes išla do šatne, počuje mohutný a neznámy mužský hlas.

„Pustite ma dnu! Veď tu pracujem! Karol, ty si ma nepamätáš?“ Hanka sa otočila a uvidela vysokého muža s čiernymi fúzmi a bradou, oblečeného v čiernom odevu.

„Ja nie som Karol a nie, nemôžem vás sem pustiť, pane. Nemáte ISIC a nemôžem vám uveriť, že tu pracujete.“ Muž v čiernom smutne prikývol a otočil sa na odchod.

„Pane, počkajte!“ Hanka sa rozbehla, ukázala vrátnikovi svoj preukaz a povedala, že je to cenný hosť, ktorému dnes ukáže školu. Vrátnik mal ešte pár otázok, ale podľahol Hankinmu presvedčivému dotieraniu, vrátil sa ku svojmu stolu a pustil ich ďalej do priestorov školy.

„Ďakujem, mladá slečna! A čože, vy ma poznáte?“ spýtal sa muž Hanky a tá sa zasmiala.

„Áno, samozrejme, poznám vás! Vy ste predseda Ľudovít Štúr. Zakladateľ

spisovnej slovenčiny a veľmi významná osobnosť v slovenskej histórii!“
Hanka odpovedala a Ľudovít sa usmial. Bol potešený.

„Je skvelé vedieť, že sa moje úsilie vynaložené do slovenskej veci vyplátilo!“

„Och, áno, trvalo to ešte dlho, ale Slovensko za to vďačí aj vám!“

„Takže mi chceš ukázať, ako to na škole práve funguje? Nebol som tu už storočia! No presnejšie, takmer dve.“

Hanka prikývla a začala mu ukazovať celú školu.

Najprv prešli po chodbe a Hanka mu hovorila o všetkom, čo môže vidieť na fotkách zavesených na stenách.

„Som fascinovaný, že fotky sú teraz aj farebné,“ povedal Ľudovít medzitým, ako mu Hanka ukazovala fotky z čias, keď tu už on nepracoval.

„Toto je trieda 1. A. Sú známi vďaka ich vedomostiam v geografii a vlastivede. Minulý rok vyhrali súťaž prezentácií, v ktorej rozprávali o skrytých krásach slovenskej prírody.“

Pán Štúr si všímal každý detail na fotkách a architektúre školy. Dychtivo hltal každé jedno Hankino slovo a niekedy sa jej pýtal. Potom otvorila ďalšie dvere, ktoré viedli do oktávy.

„Toto je oktáva. Tento rok maturujú, ale to im nebráni byť skvelými v dejepise. V marci tohto roku sa im na exkurzii podarilo získať niekoľko cenných historických vedomostí o Slovensku.“ Hanka znovu pochválila triedu a ukázala na nástenku. „Tu sú ich projekty o čase pred vašou kariérou a po nej“: *Slovensko súčasťou Uhorska, Štúrovska generácia, Vznik a zánik Česko-Slovenska, Nežná revolúcia, Vznik samostatnej Slovenskej republiky*,“ Ľudovít nahlas čítal názvy oktávanských projektov. Zistil, že urobili veľmi významné veci, ktorými Slovensko vyniká a na ktoré by sme mali byť pyšní.

„Od môjho odchodu sa toho stalo veľa,“ povedal a Hanka prikývla.

„Mladá slečna, mohol by som, prosím, vidieť tvoju učebnicu slovenského jazyka?“ spýtal sa. Hanka mu ju podala.

„Dnes máme aj vybrané slová, pády, slovné druhy, mäkké a tvrdé spoluhlásky, lexikológiu, slová podľa dobového výskytu a tak ďalej,“ vysvetľovala Hanka a Ľudovít prekvapene listoval v učebnici.

„Veľmi krásne a zaujímavé. Jediné, čo sa mi nepáči, je ten takzvaný „ypsilon“. Nie je to môj štýl,“ povedal Ľudovít a potom sa pozrel na svoje vreckové hodinky.

V nasledujúcej chvíli ho nebolo. Zmizol tak, ako sa zjavil. Jediný, koho Hanka videla, bol vrátnik, čo sa nevolá Karol, a otvorená kniha slovenčiny, kde sa odôvodňovalo písanie ypsilonu, písmena, ktoré ani Ľudovít nepokladal za štýlové.

Alžbeta Bittnerová, sekunda, Gymnázium Vojtecha Mihálíka, Kostolná ulica, Sereď

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Nemožno mi ťa neľúbiť

Volám sa Lea a som ôsmačka, môj obľúbený predmet v škole je slovenčina. Nevieť prečo, je podľa mňa dosť náročná, učivo je niekedy ťažké, ale mne ide tak nejako prirodzene. Radšej mám však literatúru než gramatiku. Táto práca bude skôr rozprávaním vlastnými slovami a úvahou o téme, ktorá ma v škole naposlady veľmi zaujala.

Tento školský rok sme dostali na literatúre zadanie urobiť prezentáciu o Andrejovi Sládkovičovi a jeho básnickej skladbe Marína. Pani učiteľka nám odporučila internetové zdroje a povedala, že ak si všetko prečítame, dozvieme sa, prečo bola básň vlastne napísaná. Sobotné predpoludnie som si vyhradila na čítanie článkov, po nejakom čase začali byť zaujímavejšie a zaujímavejšie. Prečítala som si o Andrejovom detstve a ťažkom živote. Neustále totiž zápasili s biedou a chudobou. Páčila sa mi jeho túžba po vzdelaní, študoval na viacerých školách, dokonca i v Nemecku. Útechu nachádzal v písaní básní, pomáhalo mu robiť jeho smutný svet krajším.

Narodil sa do chudobnej rodiny, v ktorej bolo 14 detí. Keď mal 4 roky, vyhorel im dom a otec mu oslepol, keď sa snažil aspoň čo-to zachrániť z horiaceho domu. O šesť rokov neskôr prišiel o matku, mal vtedy len 10 rokov. Na tomto mieste som si úprimne želala, aby už po zvyšok svojho života bol šťastný a milovaný, keď mal detstvo také smutné a plné nešťastia a chudoby. Andrej sa aj napriek všetkému nevzdával, bol stále veľmi ambiciózný a aktívny. A potom začal študovať na lýceu v Banskej Štiavnici.

Tak som sa dostala k jeho osudovému stretnutiu s Máriou Pišlovou. Ako chudobný študent si „privyrábal“ doučovaním v meštianskych domoch. Tak sa dostal do domu Pišlovcov a stretol ich mladú dcéru Máriu. Bola to láska na prvý pohľad? To neviem, o tom internetové zdroje nepíšu. Keď však zavriem oči, predstavujem si ich prvé stretnutie, keď sa im spojili pohľady a obom sa rozbúchalo srdce. Vedeli už vtedy, že toto bude osudová láska a nikdy už nebudú tak milovať nikoho iného? Vtedy boli ešte plní nádeje, že majú šancu spečatiť svoju lásku. No život v tom období nebol ľahký a neprial ani ich láske. Rodičia chceli pre svoju dcéru zabezpečený život a Andrej nebol vhodnou partiou. Marína podľahla tlaku rodičov a ako poslušná dcéra sa vydala za iného, bohatšieho remeselníka – perníkára a pekára.

Vtedy som sa zamyslela nad tým, aký neslobodný bol vtedy život najmä pre ženy. Nevieť si predstaviť, že partnera na život by mi vyberal niekto iný. Aj na to nám slúžia príbehy z minulosti, aby sme si väčšmi vážili život, aký poznáme dnes. Bola som nahnevaná na Máriiných rodičov. Prečo jej nedopriali žiť v láske? Pripustila som, že možno jej matka vedela, čo robí.

Ako dieťa 21. storočia si totiž neviem predstaviť, aký bol vtedy život. Bol oveľa ťažší ako dnes a každá mama chce pre svoje dieťa to najlepšie.

Andrej sa nedokázal úplne vzdať predstavy o svojej milovanej, chcel si jej lásku uchovať naveky a dal sa preto do písania básne, ktorú pomenoval po nej samotnej – Marína. Dva roky pracoval na písaní a postupne sa do básne dostali aj také hodnoty, ako je vlasť, „otčina“. Andrej to spravil geniálne, prepojil lásku k Maríne s láskou k vlasti. Báseň má 291 strof a stále si drží rekord najdlhšej líubostnej básne na svete.

Po všetkých týchto informáciách sa už báseň čítala ľahko a bola mi zrozumiteľná, všetky umelecké prostriedky mi dávali zmysel. V triede sme sa o tom rozprávali a vznikli dve skupiny. Jedna tvrdila, že Andrej mal vlastne šťastie – spoznal a zažil pravú, skutočnú lásku, aj keď iba krátku. Mnoho ľudí ju možno nezažije za celý život. Druhá skupina zas tvrdila, že obaja mali o lásku bojovať, vzoprieť sa rodičom alebo ujsť spolu.

Nech je, ako je, pravdou je, že ich láska je večná a nekonečná a nikdy nezomrie. Tento príbeh ma chytil za srdce, často o nich premýšľam, v predstavách spriadam pre nich iný príbeh. Bolo by im dopriate byť spolu za iných okolností? V inom desaťročí, storočí? Či malo to tak byť? Možno áno, inak by sa ich láska nestala nesmrteľnou vďaka básni Marína.

Lea Bošková, 8. ročník, ZŠ, Školská ulica, Handlová

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Prečo mám rada slovenčinu

Slovenčina je podľa mňa ťažkým, ale zároveň aj zaujímavým jazykom. Pre cudzinca určite ťažké, ale pre mňa je to najľahší a najkrajší jazyk, lebo je môj rodný. Naša slovenčina má 46 písmen a z toho viete koľko zaujímavých? Zoberte si také písmenko *ô*. Je to písmenko *o* so strieškou na hlave, ktoré nenájdete v žiadnej inej abecede. Tá strieška nad písmenkom sa volá vokáň. Predstavte si, aké ťažké môže byť pre cudzinca vysloviť slovo *kôň* alebo *kôš*. Aj ďalšie písmenká sú zaujímavé. Napr. také *í* a *ř* – povedať slovo *vřba*, *třčik*, *sřlp* je pre mňa prirodzené, ale pre cudzinca asi poriadne ťažké. Môže si na nich aj jazyk vylámať. Nesmiem zabudnúť ani na písmenko *ä*. Je to vlastne *a*, len stále nosí nad sebou dve bodky a vôbec neznie ako *a*. Dá zabrať, kým vyslovíte *žriebä* a *päta*. Viete však, ktoré písmenko sa mi páči v slovenčine najviac? Písmenko *ľ*. Veď, v ktorom inom jazyku viete tak krásne jemne povedať *ľúbim ťa*. Presne preto sa mi páči naša slovenčina.

Hana Fógelová, 5. ročník, ZŠ, Devínska ulica, Nové Zámky

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Subjektívna výpoveď o slovenčine

Ester, prečo máš rada slovenčinu?

Slovenčina je jeden z predmetov, ktorý som si musela zakaždým na konci polroka opravovať. Síce zo slovenčiny nemám úplne čisté jednotky alebo čisté dvojky, ale aj tak to nie je najhoršie. Niekedy sa mi darilo lepšie, inokedy to išlo dole vodou, ale aj tak mám slovenčinu rada. Diktáty mi nikdy nešli, to uznávam, ale v slovných druhoch som lepšia ako niektorí moji spolužiaci. Vždy mám dobrý pocit, keď ma pani učiteľka vyvolá a ja viem odpovedať.

Vieš mi povedať, čo ťa na slovenčine najviac baví?

Najradšej z celej slovenčiny mám písanie slohov, lebo tam vždy môžem napísať veci podľa seba a nie podľa učebnice. Tiež ma veľmi baví, keď preberáme slovné druhy – podstatné mená, prídavné mená, zámena, číslovky a slovesá.

Ako ti idú ohybné slovné druhy a čo mi vieš o nich povedať?

V podstatných menách viem vždy povedať všetky vzory mužského rodu, ženského rodu a aj stredného rodu. V prídavných menách ma baví ich rozdelenie na akostné, vzťahové a privlastňovacie. Pri zámenách dobre viem, ktoré patria do osobných základných a ktoré do osobných privlastňovacích. Číslovky, to nie je žiadna výhra, ale tiež ich viem rozdeľovať. Zo všetkých najlepšie sú slovesá, lebo viem, ako sa na ne pýtame a bavia ma najviac.

Čo si myslíš o tvojej pani učiteľke, ktorá ťa učí slovenčinu?

Pani učiteľku mám veľmi rada hlavne preto, že vždy na konci polroka mi dala šancu opraviť si známku, keď to bolo nejednoznačné. A viem, že všetky učiteľky také šance nedávajú. Niekedy som ale trochu smutná, keď dostanem zlú známku, a sťažujem sa na stupnicu, že bola veľmi prísna, ale neskôr si uvedomím, že je to moja chyba, lebo som sa na písomku nenaučila dostatočne.

Chcela by si niečo zmeniť, čo sa týka učiva?

Podľa mňa sa na slovenčine učíme dosť dobré veci do života, ktoré aj využijem, lebo na niektorých predmetoch sa učíme také veci, ktoré nechápem, načo nám budú.

Máš rada aj literatúru?

Áno, mám rada aj literatúru, hlavne keď niečo čítame. Cvičenia v Pomocníku bývajú celkom ľahké, aj keď si niekedy na niektorých úlohách potrápim hlavu. Milujem knihy aj čítanie, ale keby som si mala vybrať, tak mám asi radšej slovenčinu, lebo tá sa mi ľahšie učí a aj jej viac rozumiem.

A nakoniec, ako by si to celkovo zhodnotila?

Ak by som mala zhodnotiť slovenčinu ako predmet, tak ju mám veľmi rada. Tak isto aj našu pani učiteľku.

*Ester Grégrová, sekunda, Elokované pracovisko Gymnázia A. Vrábla,
Ul. M. R. Štefánika, Levice*

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Naša rodná reč

Naša škola mi vedomosti dáva,
každý sa tu pekne ku mne správa.
Poskytuje nám veľa vedomostí,
ale aj lásky, smiechu a radosti.
Tešíme sa, že môžeme všetci
učiť sa v našej rodnej reči.
Naša reč je poklad veľký,
vedia to žiaci, učitelia či učiteľky.

Slovenčinu, tu mám rada.
V slovenčine texty skladám.
Skladám vety, básničky,
i keď len veršík maličký.

Naša reč je ako voda priehľadná,
piješ ju z pohára, ktorý nemá dna.
Ako prameň po perách ti steká,
steká stále a šumí ako rieka.

Krásna je reč ruština či angličtina,
ale najkrajšia je tá moja slovenčina.
Po slovensky dýcham, žijem, snívam,
som šťastná, že na Slovensku bývam.

Tamara Horváthová, 6. ročník, ZŠ, Požiarnická ulica, Košice

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Sedmokrásky Slovenska

Kedysi dávno v starom lese žil kupec a jeho tri dcéry. Mali len malý domček, v ktorom žili všetci štyria v láske. Kupcovi zomrela žena už veľmi dávno. Teda ako to už býva, zažiadalo sa mu ženskej ruky v dome. Po nejakom čase sa kupec oženil. Bola to síce veľmi pekná a mladá dáma, ale srdce mala ako kus ľadu. Nenávidela kupcove tri dcéry a najviac tú najmladšiu, pretože bola krajšia ako ona. Bola taká pekná ako ruža v lete. Macoche sa to vôbec nepáčilo. Rozhodla sa teda, že sa najmladšej dcéry zbaví. Tak jej raz povedala prívetиво:

„Pozri, dcérka moja, aká je v neďalekom jazierku čistá vodička. Priniesla by si mi z nej trošička?“

Keďže mala najmladšia dcéra veľmi dobré srdce, privolila a s radosťou odpovedala:

„Ale áno, čoby nie?“

Macocha sa potešila a dala jej malý krčah.

Kým nebola macocha vydatá za kupca, slúžila u najtemnejšieho a najmocnejšieho čarodejníka. Vyslúžila si čarovnú sedmokrásku. Za každý lupienok mala to, po čom túžila.

Použila prvý lupienok a silný vietor zahnal dcéru do hlbokého lesa. Prešiel celý deň a sestra sa nevracala. No na druhý deň už dcéra nesie čistú vodu z jazierka. Macocha si išla oči vyočiť, pretože prišla nielen živá a zdravá, ale aj oveľa krajšia. Macochu išlo roztrhnúť od jedu.

Prešiel mesiac a macocha mala ďalší plán, ako sa nevlastnej dcéry zbaviť. Jedného dňa ju zavolała:

„Pozri, v lese je veľa krásnych kvetov. Choď a natrhaj mi z nich!“

„Áno, macocha,“ odpovedala najmladšia dcéra.

Macocha použila druhý lupienok a začalo sa stmievať. Po dcére nebolo ani chýru, ani slychu dva dni, macocha bola so svojou prácou spokojná. No o dva dni bola dcéra doma a macochu to hnevalo, pretože zas prišla krajšia.

O nejaký čas mala macocha ukutý najkrutejší plán.

„Dcérenka, vidíš tam tie lesné jahody?“ opýtala sa naradostená macocha.

„Áno, vidím,“ odpovedala skromne najmladšia dcéra. „Aké sú len utešené.“

„Z týchto jahôd mi nazbieraš to tohto košíčka!“ rozkázala si.

Macocha použila tretí lupienok a zavolała na dcéru divé zvery, pretože si myslela, že jej ublížia. Ale mylila sa, neskrivili jej ani vlas na hlave, pretože najmladšia dcéra bola dobrá a milovala zvieratá. Naopak, zvery sa rozbehli za macochou a ona si vtedy uvedomila, čo spôsobila. Jej zloba sa obrátila proti nej.

Zo sedmokrásky lupienky poodpadávali a rozvial ich macochin krik do všetkých kútov Slovenska. Tam, kde lupienky zavial vietor, rastú sedmokrásky dodnes.

Barbora Chudá, 5. ročník, ZŠ, Pri Podlužianke, Levice

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Naša domovina

Slovensko, ty si krásna krajina,
si naša domovina!

Krásne sú tie hory, lesy!

Ďakujem, kraj môj, že si.

Tá naša slovenčina!

Pozná ju každá malá dedina.

Naše nárečia sa zhromaždili

a nový jazyk vytvorili.

Každý, keď sa Slovenskom prechádza,
všade samé krásy nachádza.

Slovensko krásna krajina je,

o tom každý aj malý Slováč vie.

Za Slovensko dnes ďakovať chcem,

že som sa tu narodil, že žiť tu smiem.

Na Slovensko vždy hrdý budem,

že je to kraj krásny, nikdy nezabudnem.

Martin Janík, 7. ročník, ZŠ s MŠ Jána Smreka, Melčice-Lieskové

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Čarovná Banská Štiavnica

Vážení čitatelia,

srdečne Vás pozývam na čitateľskú prechádzku čarou Banskou Štiavnicou!

Banská Štiavnica neponúka iba banské pamiatky. Môžete byť milovník kultúry, prírody, histórie alebo geológie, v tomto meste si určite nájdete niečo, čo vás dokáže zaujať. Nech sa páči, začíname našu okružnú jazdu mestom zapísaným v zozname UNESCO.

V baníckom meste musíme začať prehliadku predsa len tou baňou.

Naša prvá zastávka sa volá „Štôľňa svätý Bartolomej“. Ja som pri vchode *vyfosoval* prilbu, banícky *kacihibl* a lampáš. S lampášom je to ľahko, kedysi mali na svietenie len *karbidky*. Pri ťažkej práci museli pomáhať aj kone. Chúďatká chodili na týždňovky a von z bane len v noci, aby im slnko nevypálilo oči. To si nevymýšľam, to je krutá minulosť. Keď sa nad tým tak zamyslím, asi od toho je odvodené „pracuje ťažko ako kôň“. Viete, s čím tie kone pomáhali?

S ťahaním vody, aby sa bane nezatopili. Používali na to premyslené zariadenia, ktoré vymysleli šikovní ľudia. A aby tí ľudia – konštruktéri – nemuseli dlho dochádzať, založili si prvú banícku univerzitu na svete. Tu sa mohli venovať svojim baníckym plánom. Ak sa bojíte vliezť do úzkych priestorov štôlnie, pokojne si prezrite všetky tieto vynálezy v banskom múzeu nad zemou. A keďže je v centre, cestou sa môžete zastaviť v Novom zámku. Tu je tiež múzeum – ja som sa tam dozvedel o tom, ako si Turci brúsili zuby aj šable na poklady Banskej Štiavnice. Nový hrad ako protiturecká vartovka ich udržal v bezpečnej vzdialenosti. Asi preto, že na hrade boli delá, ale turecké poníky zvládli iba svojich jazdcov, dovliecť delá z Turecka by bolo predsa len príliš.

Keď som sa pozeral na mesto z vartovky, pochopil som, prečo to tu mal Andrej Sládkovič tak rád. A nielen mesto. Zamiloval si aj svoju žiačku Marínu. Bola to ale nešťastná láska, jej bohatá rodina nechcela chudobného Andreja do rodiny. Nešťastník Maríne na rozlúčku napísal najdlhšiu báseň na svete. Chcete o tom počuť viac? V Maríniinom rodnom dome je teraz Banka lásky a úžasná zrkadlová miestnosť, kde si ľudia uchovávajú pamiatku na svoje lásky. Ja by som si tam ale radšej neuložil nič, ľahko sa môže stať, že sa vám to prepadne do zabudnutej bane. Jedna je aj pod Maríniným domom. A že sa to ozaj stávalo! Jednej panej sa taktó prepadol sporák v kuchyni, kým si vybehla na dvor.

Podme radšej do prírody. Tajchy sú všade! Aj keď je to len vyčerpaná voda z baní, čo tie kone naťahali, v lete sa tam dá výborne osviežiť. Okrem toho som si vybehol aj na vyhasnutú sopku Sitno, niekdajší stratovulkán. Z neho vidieť celé okolie a ak vládzete veľa chodiť, prídete z neho až ku kaštieľu vo Svätom Antone. Ja som sa tam radšej odviezol, dnes som už aj tak nachodil veľa.

Naša okružná cesta po Banskej Štiavnici je dnes na konci. Zajtra sa pravdepodobne pôjdem pozrieť, či náhodou nenájdem vzácny krištál v geoparku nad mestom.

Vidíte! Na malom kúsku zeme sa dá nájsť veľa zaujímavostí. A to stále nebolo všetko.

Dovidenia a ďakujem Ti, Banská Štiavnica!

Lukáš Kajan, 5. ročník, ZŠ, Kollárova ulica, Svätý Jur

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Ružová slovenčina

Slovenčina, voniaš mi ako ruže pri bráničke
tam, kam v lete chodievam na prázdniny ku babičke.
Slovenčina, picháš ako trne, čo ružu chráni,
v hneve krutým slovám často ľudia nezabránia.
Slovenčina, si jemná ako lupienky tých ruží,
nežné slová vyberáš, keď po niečom veľmi túžiš.
Slovenčina, červenáš sa ako listy, čo sú svieže,
viš byť milá, potom ostrá, slovom do živého režeš.
Ruža medzi kvetinami, to je kráľovná.
Slovenčina sa jej krásou celkom vyrovná.

*Mária Karcolová, prváčka 8. ročného gymnázia, Gymnázium,
Ulica 17. novembra, Topoľčany*

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Ja a Ivko

Volám sa Lukáš a mám 11 rokov. Mám bračeka Ivka. Má 4 roky. Keď sa narodil, bol veľmi, veľmi maličký, a preto musel byť dlho v inkubátore. Aj som sa o neho bál, ale mamina vravela, že bude v poriadku, len musí veľa papať a vyrásť a pustia ho domov, tak som sa na neho začal tešiť.

Keď ho mamina doniesla domov, bol naozaj maličký. Naučil som sa ho prebaľovať aj kŕmiť fľaškou, veľakrát vedľa mňa aj zaspal, keď som ho hladkal po líčku alebo držal za ruku.

Ivko má Downov syndróm. Nie je to choroba, len sa niektoré veci učí pomalšie. Teraz má 4 roky a máme spoločnú izbu. Sme veľkí kamaráti. Ráno ma vždy príde zobudiť, keď mi zazvoní budík a nechce sa mi vstať z postele. Budí ma aj cez víkendy, to sa mi už veľmi nepáči, ale na neho sa nedá hnevať. Má krásny úsmev a mám ho veľmi rád. Keď som na víkend preč u otca a vrátim sa domov, vždy ma víta, teší sa a chce sa so mnou len hrať.

Veľa sa spolu bláznime. Mamine to už asi aj občas vadí, lebo pri tom kričíme a buchoeme, ale zatiaľ to vždy predýcha. Ivko sa hrá rád s loptou. Taktiež rád počúva hudbu z televízora alebo z mobilu. Vždy príde za mnou s diaľkovým ovládaním alebo mi donesie telefón a chce pustiť Youtube, Spievankovo alebo Jaroša. Teraz najnovšie sa mu páči Smejko a Tanculienka.

Potom spolu tancujeme a bláznime sa. Aj keď nevie rozprávať a mamina vraví, že asi ani rozprávať nebude, mne to nevadí, my sa vieme dorozumieť vo všetkom. Tiež ma rád naháňa s mucholapkou po byte. Už sme zlomili štyri mucholapky, ako je na svete. Ivko rád presúva veci zo šuflíkov do šuflíkov, hlavne ponožky. To nemám veľmi rád, pretože potom ráno hľadám ponožky po celom byte. Už sa mi aj stalo, že som prišiel do školy v maminých či otcových ponožkách, lebo som nevedel nájsť svoje a nechcel som meškať.

Chodíme aj veľa von. To skôr s ocinom, lebo mamina musí stále niečo upratať alebo pracovať nad papiermi, ako hovorí. Ale to nič, s ocinom je väčšia sranda. Chodíme aj do lesa, Ivko mal super terénny kočík, s ktorým sme sa dostali všade, teraz má terénnu trojkolku, lebo nevládze až tolko chodiť, ale je to náš parťák. Raz v lete, keď mal 2 roky, sme to s výletom prehnali a, chudáčik, dostal úpal. To mamina zúrila. Vtedy mi ho bolo aj ľúto, lebo mu bolo veľmi zle, ale našťastie mu to rýchlo prešlo.

Som naozaj veľmi rád, že mám za brata práve Ivka, rád ho pozorujem, ako sa všetko odo mňa učí a snaží opakovať. Ja mu budem vždy pomáhať.

Lukáš Krnáč, 6. ročník, ZŠ, Slatinské Lazy

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Raj na zemi

Keď chceš vidieť kúsok raja,
vybelni si v strede mája
do lesov, na lúky či planiny,
udrú ti do nosa kvitnúce maliny.

Uši ti pohladí vtáčí spev,
v tej chvíli zabudneš na všetok hnev.
Keď oči zahliadnu tolko kvetov,
niet veru vo vesmíre krajších svetov.

Vánok pohladí ťa na vrchu brala,
vtedy získaš pocit orla kráľa.
Ako hľadáš z tej výšky dole,
zamyslíš sa a vidíš to slovenské more.

Budíme hrdí na náš krásny kraj,
už viac nemusíme hľadať stratený raj!

Miroslava Kubincová, 6. ročník, ZŠ, Pri Podlužianke, Levice

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Staré múry – podľa (ne)skutočnej udalosti

Bol krásny jesenný deň ako z pohľadnice. Nádherne svietilo slnko a teplé jesenné lúče zohrievali pestrofarebné listy, akoby to malo byť ich posledné predstavenie. Deň ako stvorený na turistiku. Po porade, pri raňajkách nám bol cieľ jasný. Dobrá Voda! Topánky, batoh, teplý čaj a o dvadsať minút sme sedeli v aute. Ja a moji rodičia.

Po príchode sme najprv prešli okolie a potúlali sme sa pekných pár kilometrov. Až sme sa dostali do cieľovej obce Dobrá Voda. V obci sa na kopci nachádza tajomná zrúcanina hradu. Mám rád tieto staré múry, pretože vedia veľa tajomstiev. Pobudli sme tam asi hodinu a kým sa moji rodičia kochali výhľadom, ja som si sadol do malého výklenku pri vstupnej bráne. Chvilu som tam sedel a zrazu sa to stalo! K hradu kráčali traja mladí muži. Hovoril som si, že na turistiku sú pomerne zvláštne oblečení. Boli elegantní a ich vzhľad bol na dnešnú dobu dosť nezvyčajný. Sadli si k neďalekej studničke, tak som ich mohol pozorovať, ba dokonca i počuť. Všetci traja mali bradu a v očiach sa im odrážalo nadšenie, aké som dávno nevidel. Rozprávali síce po slovensky, ale akosi inak. Používali slová, ktoré používala hádam ešte moja prababka. Najvýraznejší z nich bol ten s najväčšou bradou, šviháckym výzorom a s ohňom v očiach. Bol najvyšší a rozprával najviac. Navzájom sa oslovovali veľmi zdvorilo. Žiadne dnešné „kámo“ či „brácho“, ale Eudko, Jozef a Michal. Nadšene debatovali o tom, akú radosť im urobil akýsi pán Hollý, keď im celú vec „odobril“, ako bude všetko ľahšie „v reči slovenskej“ a že teraz sa začnú diať „veľké veci“. Keď odchádzali, ten najvyšší, najelegantnejší, s najväčšou bradou ešte dodal: „Chlapci, my chytli sme sa do služby ducha, a preto prejsť musíme cestu života trnistú.“ Takto zvláštne znela ich slovenčina.

Potom sa vzdialili a ja som už len videl, ako tri energické postavy miznú v diaľke. Zrazu som cítil maminu ruku na mojom pleci. Stále som sedel vo výklenku a mama ma budila. Zrejme som unavený na tom teplom jesennom slnku zaspal. A zrazu mi svitlo! Tieto staré múry, tu na Dobrej Vode mi prezradili tajomstvo. Už som vedel, kto boli tri tajomné postavy a o akých „veľkých veciach“ hovorili. Učili sme sa o tom totiž na hodinách literatúry.

V roku 1843 vďaka Štúrovi, Hodžovi a Hurbanovi vznikla spisovná slovenčina. Ich zásluhou dnes môžeme čítať slovenské časopisy, učiť sa v slovenskom jazyku, spievať deťom slovenské uspávanky a vyznávať lásku po slovensky. Máme svoju vlastnú krásnu spisovnú reč. Keby títo chlapi dnes žili, boli by nadšení z vydarenej práce. Škoda, že už to nemôžu vidieť.

Pri odchode z Dobrej Vody som ešte starým múrom zanechal svoj odkaz: „Pán Štúr, ďakujeme za vynaloženú námahu, za prebdené noci, za odvahu pred neprajníkmi a za prácu pre slovenský národ.“

Už teraz sa teším, čo mi prezradia staré múry na ďalšom výlete. Chystáme sa totiž do Modry. Ale to bude už iný príbeh.

Lukáš Kuchar, 7. ročník, ZŠ, Školská ulica, Zemné

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Keby som bola orlom

Vysoké, majestátne Tatry, vlniace sa vody Dunaja, Váhu, Hrona a ich prítokov, farebné líky... to všetko by som videla, keby som bola orlom z básne Janka Kráľa. Vyletela by som ponad zem vysoko a užívala si tú nádhernú slovenskú krajinu. Letela by som ponad rovné polia, poznačené krvou a potom našich predkov. Oddýchla by som si na vežiach a hradbách mocných hradov a zámkov a načúvala, ako šepkajú o nezlomnej odvahe predkov na ceste za slobodou.

Zastavila by som sa na hrobe Ľudovíta Štúra a po tichej modlitbe by som mu porozprávala o tom, ako si už tridsať rokov užívame slobodu samostatnej Slovenskej republiky, rozprávame a píšeme po slovensky. Slovenčina je pre mňa krásny jazyk a mám ho rada. Poďakovala by som jemu a jeho druhom za to, že sa nebáli bojovať za náš národ slovom i skutkami. S radosťou by som sa mu pochválila, ako sa o nich v škole učíme a z ich básní sa stali nadčasové kúsky, ktoré majú čo povedať aj dnešnému mladému človeku. Veď taká báseň Mor ho! sa stala rapovým hitom a Marína je dnes najdlhšia ľúbostná báseň na svete. Spomenula by som mu aj Maticu slovenskú, za ktorej zrodom stáli, a zhodnotila, ako plnohodnotne funguje. Pochválila by som sa, že tam chodievame aj na exkurzie.

Cestou do rodného hniezda by som si oddýchla na oblôčku nejakej detskej izby. Zadriemala by som pri rozprávke Dobšinského, ktorú číta mamka svojej dcére. Potom rýchlosťou draka a s pocitom, že dobro vždy zvíťazí, šup na moju rodnú Oravu. Tam by som párkrát zakrúžila nad Oravskou priehradou.

Miestom, kde bola kedysi Slanica, rodné miesto Antona Bernoláka, a z celej sily zakričala: „Ďakujem, že tu môžem žiť!“

Mária Maslaňáková, 9. ročník, Cirkevná základná škola sv. apoštola Pavla, Sihelné

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Prečo mám rada slovenčinu

Slovenčinu keď sa učím,
občas hlavu v smútku mám.
Nad zošitom plecيا krčím,
diktátu sa obávam.

Býk, bylina, bystrý, byť,
kto sa to má naučiť!
Bodky, dĺžne, ypsilony,
veď už mám tmu pred očami!

Pomyslí si moja myseľ,
čo je toto za výmysel?
Je to ako hlavolam,
prečo sa to učiť mám?

Vtom spomeniem si, ako zrána
čítala mi knižky mama.
Zajko si v nich poskakoval,
do Afriky vycestoval.

Kubko s Matkom ovce pásli,
Janka s Dankou cencúľ našli.
Osmijanko čaroval,
po krajinách putoval.

Naše rozprávky, bájky, básne,
príbehy sú v nich krásne.
Z detstva si ich pamätám,
rodnú reč za nič nedám!

Viktória Némethová, 7. ročník, ZŠ, Ďumbierska ulica, Banská Bystrica

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Na hodine slovenčiny

Bim, bam, bom. Tak zvoní zvon. Zazvonil zvonec a rozprávky je koniec?
Ale kdeže, veď rozprávka sa ešte len začína.

Zazvonilo a začala sa hodina. Hodina slovenčiny. Do triedy vošla pani učiteľka a v tesnom závесе za ňou vletel hrdina. So svojím čarovným plášťom vedel lietať. Pani učiteľka ho doviedla so sebou, aby bol vzorom pre chlapcov. Ale chlapci namietali: „Keď chceme byť hrdinami, musíme byť najprv chlapmi!“ A tak pani učiteľka zavolala ďalší vzor, chlapa. Ale teraz protestovali aj dievčatá, že aj ony chcú mať nejaký vzor. Preto pani učiteľka doviedla ženu.

Nakoniec sa žiaci trochu upokojili, ale o chvíľu už zase nevedeli obsedieť na svojich miestach. Začali naháňať hrdinu a snažili sa naňho vysadnúť, aby ich zviezol. Veď ešte nikdy nelietali! Pani učiteľka sa ich snažila utíšiť: „Ticho, tíško budte, malé dieťa nezobudte!“ Pretože dieťaťko spalo v strednom rode. V ženskom a mužskom rode spali niektorí unavení chlapci a dievčatá. Aby pani učiteľka žiakov trochu upokojila, spýtala sa ich: „A viete vybrané slová?“ Žiaci odpovedali: „Jasné! Áno! Určite!“ „Tak mi ich vymenujte!“ pobádala ich pani učiteľka. Pritom, ako to hovorila, zapla čarovný stroj, ktorý bol vzorom pre neživé veci. To znamenalo, že po jeho zapnutí, ak niekto niečo povie, sa to vytvorí.

„No...“ rozmýšľali žiaci. „Ryba, rys, ryť, hrýzt, kryť...“ začal ktorýsi z nich a veci sa začali objavovať.

„Wau!“ vykrikovali žiaci. „Úžasné! Nádhera!“ Bolo to to najlepšie, čo kedy videli. Deti si potom začali vymýšľať ďalšie slová a aj tie, ktoré neboli vybrané. O chvíľu vytvorili prales s množstvom zvierat. A zrazu... Bim, bam, bom, zazvonil zvon. „Och nieee!“ deti boli smutné, lebo na slovenčine je vždy veľa zábavy. Nechceli, aby sa obľúbená hodina skončila. Ale ako už vieme, zazvonil zvonec a príbehu je koniec.

Emma Charlotta Pacanovská, 5. ročník, ZŠ, Gemerská ulica, Košice

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Prečo mám rada Slovensko

Slovensko je krásny malý štát nachádzajúci sa v srdci strednej Európy. Je jej stredom. Je jej stavebným kameňom. Slovensko je nielen krásne, ale aj zaujímavé v rôznych oblastiach s množstvom obdivuhodných miest a osobností. A naša reč? Slovenčina znie ako zvukomalebná melódia v našich srdciach i na jazykoch.

Jednou z tých oblastí je naša gastronómia. Máme tu výborné jedlá, ktoré inde tak dobre nepripravia. Typické národné jedlo pre Slovensko sú bryndzové halušky. Na východe Slovenska sú zas typické *tatarčané* pirohy. Čo sú to *tatarčané* pirohy? Pirohy s rôznou slanou plnkou, či už so zemiakmi, alebo syrom, pričom sa do cesta pridáva *tatarka*, teda pohanka. Mnohí z nás východniarov si nevedia predstaviť sobotu bez pirohov. Plná jedna miska pirohov so smotanou a lyžice pre celú rodinu. Rodina pokope a spokojné bruchá.

Ďalšou oblasťou je prírodné bohatstvo. Naše Slovensko obklopujú lesy, líuky, hory a preteká ním veľa čistých riek. Na jeho území sa nachádza 9 národných parkov. A ja žijem v jednom z nich. Tento park sa nazýva

Národný park Poloniny. Nepotrebujem aquaparky ani tobogany, pretože máme čisté potoky, v ktorých sa môžeme s priateľmi vyblázniť. Na Slovensku máme množstvo prírodných javov. Máme najväčší jaskynný kvapel, ktorý je zapísaný v Guinnessovej knihe rekordov, jediný orloj na svete s pravým slnečným časom, Herliansky gejzír, bane, jaskyne, kúpele a veľa iných zaujímavostí.

Nezaostávame ani v kultúre a športe. Sme hrdí na naše kultúrne pamiatky, drevené chrámy, skanzeny, z ktorých sú niektoré zapísané v UNESCO. Hoci je Slovensko malý štát, predsa sme úspešní aj v športe. Medzi najznámejšie lyžiarky patrí naša skvelá Petra Vlhová, ktorá získala veľa medailí, veľký glóbus aj medailu z olympiády. V cyklistike je významný Peter Sagan, ktorý vyhral etapy na všetkých Grand Tours. V hokeji sa nám v roku 2022 podarilo vyhrať 3. miesto v olympiáde ZOH Peking. Matej Tóth v rokoch 2006, 2013, 2014, 2015, 2016 a 2018 vyhral anketu Slovenský atlét roka. Paulína Fialková získala bronz v šprinte na majstrovstvách sveta v letnom biatlone. Okrem športovcov máme aj výborných spevákov, hercov a množstvo skvelých ľudí, ktorých srdcia a náruč sú otvorené nielen pre Slovensko, ale i celý svet.

„Rozprávate po slovensky?“ Možno takúto otázku nepočujeme vo svete, ale aj našu reč môžeme počuť v rôznych kútoch sveta. Možno našou slovenskou rečou rozpráva malé percento ľudí vo svete, ale je to reč mojich predkov, je to reč môjho srdca. Je to reč, ktorú naučím ďalšie generácie. Je to reč, na ktorú nezabudnem.

Hoci sa na Slovensku nežije ľahko, nemáme tu more, nemáme tu bohatstvo rudy, ale všetko sa dá zvládnuť, keď máte pri sebe tých pravých ľudí. A myslím si, že Slováci takí sú. Som hrdá na naše Slovensko. Na toto všetko čo Slovensko má, čo dokázalo. Žijem tu odmalička a tento štát by som nevymenila. Pre toto všetko mám rada Slovensko.

Michaela Pelová, 8. ročník, ZŠ s MŠ Alexandra Duchnoviča, Ulič

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Môj rodný kraj

Slovensko moje krásne,
pochmúrne dni vystrieda slnko jasné.
Tvoja príroda je pastvou pre oči,
z toho pôvabu sa ti hlava zatočí.

Ludové kroje má každý región,
nevymeníme ich ani za milión.
Slovanské zvyky naše prastaré,
jednoduchosťou stále dôstojné.
Ctime si tradície naše,
len hlúpy národ zabudne na ne!

Mohutné hory, rieky, pastviny,
na svete niet krajšej krajiny!
Tatry, Kriváň, Roháče
chutia sladšie než mamine koláče.

Slovensko má peknú reč,
preto nechod' nikam preč!
Mám ťa rada, rodná zem,
moje srdce patrí sem.

Juliana Repková, 8. ročník, ZŠ, Školská ulica, Nitrianske Rudno

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Slovenská trojruža

Slovensko moje rodné,
si také krásne, na bývanie vhodné.
Plné si prírodných a historických krás.
Aj tá slovenčina má ľubozvučný hlas.

Máme vlastných sedem divov slovenského sveta,
vymenovaním ich by sa neskončila táto veta.
Vyberiem si na to ja slovenskú trojružu,
pridávam k nej aj Dobšinského dušu.

Prvú ružu dávam Ochtinskej jaskyni,
je v nej tak nádherne ako v maminej kuchyni.
Má unikátne aragonitové ornamente,
známe tiež ako železné kríky a kvety.

Banskej Štiavnici patrí moja druhá ruža,
nejedna deva si tam hľadá svojho muža.

Kedysi tu ťažili striebro, ba aj zlato,
dnes v tých prázdnych baniach nájdeme len blato.
Tretiu ružu dávam tatranskému parku,
ktorého krásy vidno až na diaľku.
Najznámejším vrchom je bezpochyby Kriváň,
bola som tam raz, ale dnes mám radšej diván.

Alexandra Rybková, 6. ročník, ZŠ Andreja Sládkoviča, Pionierska ulica, Sliač

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Dedičstvo starých rodičov

Milovať svoj rodný jazyk je niečo také prirodzené, ako uhasiť smäd vodou. Slovenčina je môj materinský jazyk, v ušiach znie melodicky a rada ho počúvam. Už od malička mám dar reči. Rada rozprávam, argumentujem, sem-tam sa aj pohádam. Všetky myšlienky mi od narodenia víria v hlave po slovensky. V škole som sa naučila čítať a písať a slovenčina sa stala mojím obľúbeným predmetom. V budúcnosti by som chcela urobiť akýsi jazykový portál, kde by som uverejňovala krátke príspevky, ankety s rôznymi témami. Slovenčina patrí k živým jazykom a tie sa vyvíjajú tak, ako sa mení život sám. Počas uplynulých rokov sme po prvýkrát zažili online vyučovanie cez zoom, dospeli sa neubránili home-officu alebo boostrovej dávke vakcíny. Nárečia a cudzie slová odjakživa ovplyvňovali slovenčinu. V súčasnosti ju ovplyvňuje najmä angličtina, na facebooku lajkujeme statusy, deti sú happy za každý lajk... Takže ste *ready* čítať ďalej?

Krajina, kde som sa narodila, je S L O V E N S K O. Som hrdá Slovenka. Som hrdá na odkaz našich predkov. Obdivujem ľudí, ktorí si cenia slovenské tradície, remeslá, ľudovú slovesnosť, uchovávajú ich a šíria ich ďalej. Páčia sa mi svojrázne slovenské obce a mestá, v ktorých cítiť históriu, ale aj nové moderné mestá, kde sa prelína to staré s novým. Tým prvým je moja milovaná Levoča. V Bazilike sv. Jakuba v Levoči sa nachádza najvyšší gotický drevený oltár na svete. Oltár zhotovil Majster Pavol z Levoče a mesto je zapísané v zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Cením si, že v minulosti tu žili ľudia, na ktorých sme právom hrdí celé storočia. A takých miest je, samozrejme, na Slovensku neúrekom.

Aj slovenská príroda je rozmanitá, plná nádherných hôr a lesov, zurčiacich potokov, riek či tajomných jaskýň. Dominantou sú Vysoké Tatry, ktoré sa majestátne týčia ako naše ochranné piliere. Keď som v Tatrách, cítim, aká som malá oproti tomuto masívu, a som hrdá na tolkkú krásu. V každom ročnom období lákajú Tatry turistov na rôzne aktivity. V zime je to skialpinizmus či lyžovanie, v lete zase turistika a horolezectvo. Čím sú naše Tatry vo svete unikátne? Predsa tým, že sú najmenšími veľhorami na svete.

Slovensko je rozlohou malá krajina učupená v srdci Európy. Malá, no bohatá na prírodné či historické pamiatky, na slávne osobnosti, je i jazykovo bohatá. Táto malá veľká krajina má viac ako 35 nárečových skupín. Len na pomenovanie zemiakov existuje okolo 20 rôznych slov: *grule, grumble, krumple, krumpole, švábka, erteple, bandurky, kartofle*... Nárečie ma vždy fascinovalo a pripadalo mi niekedy ako cudzí jazyk.

Spomínam si na jeden príbeh s mojou milovanou starkou. Moja starká

sa vydala na hornú Nitru, pôvodne pochádzala z Oravy a priniesla si so sebou aj typické slová. Rada som u nej sedávala na hokerlíku a pozorovala ju, ako vo vandlíku miesi cesto na kakaový závin. Miesila a rozprávala mi príbehy zo svojho detstva a ja som ani nedýchala. Pripadali mi neuveriteľné, ako z iného sveta a dávneho storočia. Aký bol ten život vtedy iný! Miesila ďalej a zrazu... Cesto vo vandlíku nebolo. Proste zmizlo! Prekutrali sme celú kuchyňu, prelašovali pod stolom... Starký chodil po kuchyni a šomral si popod fúzy: „Basomti, bastrikulimotyka, šľak aby to trafil!“ Starká dokonca vydurila starkého popozerať von na dvor pod okno, či nevypadlo tadiaľ, keďže okno bolo dokorán otvorené. Všetko márne. Záhada sa vyriešila až po roku. O rok v lete išli starkí maľovať kuchyňu, odtiahli kredenc a našli za ním už uschnuté, dlho a márne hľadané cesto. Starká ho totiž miesila veľmi zručne, vyhadzovala ho do výšky, až jej zapadlo za kuchynskú linku. Tento príbeh o zmiznutom ceste vždy rada rozprávam, takto mi starkí navždy zostanú v pamäti aj s ich typickými nárečovými slovami.

Moji starí rodičia boli skromní, pracovití a čestní ľudia. Starký mal zlaté ruky, vždy musel čosi robiť a vedel ozaj všetko. Od malička bol naučený pracovať a nevedel len tak nečinne sedieť. Veľmi mi pripomína starého otca Greška, starkého Jozefa Gregora Tajovského z poviedky *Do konca*. Keď som bola malé dieťa, starká ma každé ráno vodila do škôlky a cestou mi recitovala *Turčína Poničana* či *Mor ho*. Možno práve ona vo mne upevnila lásku k slovenčine, k literatúre, ku knihám. Aj keď obaja už nie sú na tomto svete, ich dedičstvo mám v sebe a som im zaň vďačná.

Aj keby som tu v budúcnosti neostala žiť, Slovensko vždy bude mať miesto v mojom srdci, pretože ho mám rada. Oстане pre mňa navždy otvorené.

Sabina Šubová, 8. ročník, ZŠ, Školská ulica, Handlová

Čestné uznanie v 2. kategórii:

Babie leto

Rád sa prechádzam po hrádzi s naším psíkom. Na jeseň, pri jednej z takýchto prechádzok, mi pristála na bunde obrovská lepkavá pavučina. „Mami, čo je to?“ spýtal som sa. „Babie leto,“ povedala mi. „V pavučinke je schovaný malý pavúk a takto si lieta svetom a čaká, kam ho to zaveje. Tam potom začne svoj život,“ vysvetlila mi. Kam by asi tak odniesla mňa? Kde by sa mi páčilo?

Doma som chytil mapu Slovenska a zapichol som špendlík do miesta, ktoré mám najviac rád – môj domov. Uviazal som tenktú nitku a rozhodol som

sa, že si takú moju pavučinku spravím sám. Prvá nitka smeruje na Kysuce, miesto, kde žijú moji starí rodičia. Po tejto pavučinke chodím nesmierne rád, krásne mohutné lesy, hríby, čerstvý vzduch, to je to, čo si vždy s babinkou a deduškom užívam.

Hory a túry milujú aj moji rodičia, preto ďalšia pavučinka smeruje na Oravu. V horúcom lete sa schladíme v Jánošíkových dierach, potom si vychutnáme nádherné výhľady z lanovky na Chlebe.

Najdlhšia nitka smeruje do Belianskych Tatier, do obce Ždiar. Len na skok k našim severným susedom. Plavili sme sa plťami po rieke Dunajec až k poľským hraniciam. Nádherný vrch Tri koruny som mal ako na dlani. S maminkou a ockom som ďalší deň zvládol svoju najdlhšiu tatranskú túru. Cestu na Zelené pleso a odtiaľ na Veľké biele pleso a späť sme zvládli za sedem hodín. Maminka ledva prepletala nohami, no ja som ešte zvládol do večera hrať futbal s kamarátmi pri chate.

Kratučké pavučinky smerujú na Podhájsku, do Nesvád či Poľného Kesova, čo sú blízke obce. Tam chodievame za oddychom do horúcej liečivej vody. Kedykoľvek chceme relaxovať a vyblázniť sa vo vode počas celého roka.

Na každej takejto ceste – pavučinke stretávame milých, priateľských a usmiatych ľudí. Takže kde by som chcel, aby ma moje „babie leto“ odvialo? Myslím si, že kedykoľvek na Slovensku sa dá nájsť ten najkrajší kút. Svoju rodnú krajinu mám hlboko vo svojom srdci a to, čo milujem, je pre mňa vždy na prvom mieste, to najkrajšie a najlepšie miesto. Moje Slovensko!

Matúš Villem, 5. ročník, ZŠ, Ulica kpt. Nálepku, Bánov

Ceny udelené v 3. kategórii

Hlavná cena v 3. kategórii:

Odkaz z dialky

Ach, už je to okrúhlych sto rokov, čo som uzrela svetlo môjho nádherného rodného Slovenska. Je to neuveriteľné, ale je to tak. V ten istý deň i mesiac som vás o šesťdesiatpäť rokov opustila. Musela som, život tak chcel. Teraz sa už iba prehrabávam v dávnych spomienkach a hľadím na to, čo som tu všetko prežila a zanechala. S úsmevom na perách. Šesťdesiatpäť rokov plných zemskeho utrpenia aj šťastia. Všetko sa to začalo 27. januára 1923 v Kráľovej

Lehote na Liptove. Keď sa ma ktokoľvek spýtal na detstvo, vždy som si spomenula len na to najkrajšie – liptovské. Som rada, že to visí aj na mojej pamätnej tabuli, veď by bola škoda nevyzdvihnúť báječnú malú dedinku, v ktorej som uzrela prvé krásy svojho života.

Detstvo, inšpirácia mojej tvorby. Pohrávať sa s detskou fantáziou, snívať donekonečna a byť dieťaťom je úžasné. A pretože biologické javy nezmením, s tým najkrajším som sa v pokročilom veku pohrávala s perom v ruke na papieroch. Ach, tie opice z mojej police boli ale nezbedné! Osmijanko ma tiež vedel priviesť do rozpakov. To bol ale svet! Svet nekonečnej fantázie.

Ale medzi skončením detstva a spomínaním naň som aj ja spadla do priepasti. Ach, deti moje, veru tak. Prvá láska ani mňa neobišla. A keď som ju nevyznala priamo jemu, tak moje pero a papier zaujali pozíciu a hlava neprestajne tvorila. Niekedy viac tvorila, ako myslela, inokedy zas naopak. Ale aký by bol svet bez lásky! Pravdou však je, že keď vás trápí, pristupujete k nej asi tak, ako som to spomenula v mojej básni Ukruťnica alias láska. „Keby som ja nevedela, čo je láska, ako ľahko, ľahko bolo by, bezstarostne ako modrá vážka dotkla bych sa krídlom oblohy, ale ona, ukruťnica, trýzni, k zemi ťahá, ta, kde chodíš ty. Poradí mi dáky dobrý blížny, jak sa zbaviť chvľok clivoty?“ Clivota, tá trpká múza, ma neopustila, oni áno. Jeden odišiel po vlastných, druhý navždy a ja... ja som ostala. Blúdiaca s mojimi myšlienkami. Bolo ťažko, no nikdy nie až tak, aby som sa prestala usmievať. Pesimizmus si ma nezískal, optimizmus u mňa vyhral na celej čiare.

Moji starí dobrí priatelia Hečkovci. Nebudem klamať, sú tiež dôvodom môjho úsmevu. Tolko sme sa narozprávali, nasmiali aj poklebetili, ale o tom inokedy. Boli súčasťou môjho života, boli mojou rodinou. Myslím si, že ani ja som im nebola ľahostajná, keďže som sa objavila častejšie na stránkach ich denníka. Božka (Božena Plocháčková Hajdučíková), neboj, ani na teba som nezabudla. Moja sestra v humore a v názoroch. Ja píšem, ty kreslíš. Pamätáš? Tie pekné časy v redakcii! Veru, aj redaktorkou som bola. V Ohníku, v Roháči a aj v Pravde som istú dobu pracovala.

Nebolo to však ľahké a neocitla som sa zo dňa na deň vo svetlách reflektorov. Veľa som sa učila, nadväzovala vzťahy s ľuďmi a cestovala. Áno, cestovala. Ako dcéra miestneho prednostu železnice som bola zvyknutá veľa cestovať. Možno si ešte pamätáte, ako som sedela v slovenskej televízii a hovorila o tom, ako vznikali moje prvé básne na cestách. Ak nie, tak to ešte raz zopakujem. Ale počúvajte pozorne, lebo opakovať to už nebudem! „Cestovala som vlakom, keď mi zrazu začalo niečo vrtáť v hlave. Akože básnička. Na besedách síce deťom vravím, že som začala písať básne, keď som bola zaľúbená, ale prvá báseň sa volala Neverec. Druhá bola o krátkozrakých ľuďoch, lebo mi raz v Bratislave nasadili okuliare a svet bol zrazu nanič. Predtým to bolo krásne ako impresionistický obraz, všetko zliate, hviezdy boli strapaté,

a keď som si dala okuliare, tak to boli bodky. “ Presne takto sa to začínalo.

Veru, koľko som sa ja na tej Zemi vytrápila, ale aj nasmiala. Dlhá cesta ma viedla k bránam úspechu, ale myslím si, že nebola zbytočná. Jednu vec by som však chcela vedieť. Ešte vždy ma spomínate na tej vašej planéte? Dám vám stručný opis o sebe a vy sa opýtate v uliciach a dáte mi vedieť. Tak diktujem a vy pozorne počúvajte! Slovenská poetka, prozaička, novinárka a dramatička, podľa vzhľadu vysoká, urastená, fešná žena, výrazná svojská osobnosť ukrývajúca sa pod menom...

*Kristína Pásztorová, 1. ročník, Gymnázium sv. košických mučeníkov,
Čordákova ulica, Košice*

Cena poroty v 3. kategórii:

Vôňa nedeľnej siesty

Sledujem tiene v nízkej kuchyni,
vzory záclony sa bijú so stenami.
Chystám sa vymaľovať,
žmúrim, zameriavam vôňu,
čo sa tiahne od sporáka,
štetec z prstov však nespolupracuje.

Snažím sa ochladiť si hlavu,
šťavou z kompóta,
zapĺňa mi ju vriaca chuť.
Dala by sa v nej do slížikových riadkov
rozpísať celá polievka,
varecha je však iba babkina.

Nástenné vintage hodiny
tónujú môj dnešný obed.
Rádio ho pravidelne vyfarbuje
ťahavými líniami.
Štetec sa mi v rukách rozpadol
a v tichu nedele
aj dedkove krížovkárske ruky spia.

Kristián Vinkler, 4. ročník, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany

Osobitná cena poroty v 3. kategórii:

Čarovné ráno

Je sobota ráno, sedím na terase našej chatky na Duchonke, počívam, ako divoko horí v krbe oheň, ako postupne praská drevo, a cítim teplo, ktoré sa ku mne odtiaľ šíri. Dívam sa cez okno von. Scenéria prírody v štvorcovom ráme, taká zaujímavá a čarovná. Vonku je oveľa svetlejšie, ako býva v takúto rannú hodinu, a to najmä preto, že zem zdobí mohutná vrstva snehu. Málokto očakával, že ešte v najbližších rokoch zažijeme takú poriadnu zimu a budeme sa nohami zabárať do snehu, stavať snehuliakov a od radosti sa budeme môcť do snehu hádzať či robiť v ňom anjelikov.

Kdesi vzadu sa belie rovná plocha duchonskej priehrady. Nečeria ju vodné bicykle, loďky ani špliechanie kúpajúcich sa. Teraz spí a teší sa z nakradnutých chumáčov snehu, čo sa chceli dotknúť hladiny a tá ich zjedla.

Sledujem, ako prilietavajú sýkorky jedna po druhej. Sú také malé a krehké, že keď pristanú na konáriku, ten sa ani len nepohne. Akoby nevážili ani gram. Silný vietor roztrúsil snečnicové zrnká pripravené pre ne a iné vtáčiky, a tak im nezostáva nič iné, len ich pozbierať zo zeme. Pomaly zlietajú z konára na sneh a kfmia sa zrnkami. V snehu robia nebadateľné stopy, stále ich pribúda a lietajú sem a tam. Biele bodky nahradili tie tmavé, sú hlučnejšie a tešia sa zo zrniek, čo im utíši večne hladné brušká. Niektoré zvolia väčšie pohodlie a idú si zobrať zrnká, ktoré zostali v búde a vietor ich ešte nestihol roztrúsiť.

Za nimi vychádza spoza hôr slnko, svet akoby sa preberal. Jemné snečné lúče nesmelo vykúkajú spoza konárov a sneh sa vďaka nim ligoce ešte viac ako kedykoľvek predtým. Človek by pokojne mohol povedať, že je posiaty drobnými diamantmi. Oblaky rôznych farieb, ružové či oranžové, tvoria na oblohe akúsi oponu. Akoby sa postupne odkrývali a pripravovali nás na hlavné predstavenie, nádherný výhľad na vzdialené kopce Považského Inovca, posiate jemnou vrstvou snehu. Človek by si povedal, že sa premiestňujú pomaly, ale keď sa naozaj pozorne zadívate, tak uvidíte, že plynú tak ako čas. Príliš rýchlo. Na chvíľu sa pozriete niekam inam a už sú zase niekde inde. Pomedzi pár oblakov je v diaľke vidno mesiac, ktorý sa počas dňa nesmelo skrýva za oblakmi a len sem-tam vykukne. Krátko pred obedom sa obloha zatiahne oblakmi, a tak sa rozhodnem pozrieť, čo sa deje. Spočiatku ma ovalí ľadový vzduch a chlad, vzápätí padne na zem prvá snehová vločka a za ňou nasleduje druhá, tretia... Padajú z oblohy ako tancujúce baletky.

Slovenská príroda je nádherná v každom ročnom období. Raz sa pýši snežnou prikrývkou, inokedy pestrofarebným lístím, ktoré ju zdobí. Je rovnako čarovná, aj keď je v lete zaliata slnkom či na jar plná nových rozkvitajúcich kvetov, predstavujúcich nádej, nový začiatok. Som vďačná, že

ju môžem pozorovať, cítiť, dotýkať sa jej a žiť v krajine, ktorá má právo pýšiť sa práve takou magickou prírodou, ktorá toho toľko ponúka.

Lenka Haňová, 1. ročník, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany

Osobitná cena poroty v 3. kategórii:

Najkrajší hlas

Dávnejšie, keď som počúval rádio, zaujala ma anketa o najkrajšom hlase, ktorú vyhlásili slovenské rádiá. Cestoval som s mamou a začali sme na túto tému debatovať. Prvé, čo zo mňa vyhrklo, bolo: „Veď predsa najkrajší hlas je pre každého hlas jeho mamy, či nie?“ Mama sa usmiala a zbadal som v jej očiach slzy. Od „pubertiaka“ asi takéto vyznanie nečakala.

Vraví sa, že dieťaťko po narodení pozná hlas svojej mamy, lebo ho počulo už v brušku. Neviem to posúdiť, nepamätám sa, ale niečo na tom asi bude. Keď som bol malý, často mi mamina spievala uspávanky. Vždy ma to upokojilo a zároveň som si dobre trénoval pamäť, lebo si veľa z nich doteraz pamätám. Síce si ich už teraz nespievam, ale využil som ich aj pri mladšom bratovi, keď bolo treba ho utíšiť či uspať. Materinský jazyk je to najdôležitejšie, vďaka čomu vieme vyjadriť svoje myšlienky, pocity, názory a želania a určite si zaslúži našu pozornosť. Som rád, že aj materinský jazyk má svoj vlastný medzinárodný deň. Náš rodný jazyk je krásny, hoci ťažký a potrápi nejednu školskú hlavu. No vďaka nemu poznám slová ako: „*milujem, dakujem, prepáč, nevadí, odpúšťam ti...*“

Slová, ktoré liečia, pomáhajú, upokoja, povzbudia. Veď si len zoberte ľúbostné verše Sládkovičovej Maríny, plné lásky a obdivu, či Hviezdoslavove Krvavé sonety, kde priam pachúť krvi cítim v ústach pri čítaní. K vlastenectvu ma učí aj Chalúpkovo *Mor ho!*, no mnohí pozabudli, že v tej básni je aj bratská pomoc, ktorú by sme mali prejavovať našim susedom, ktorí teraz bojujú za svoju slobodu. Preto sa snažím vždy rozmyšľať, kým niečo vyslovím.

Páči sa mi, že náš jazyk je taký pestrý, plný zaujímavých slov, ktoré pri čítaní kníh každý deň spoznávam. Za toto všetko vďačím mamine a ockovi, ktorým som sa narodil, a miestu, kde som sa narodil. Ďakujem za materinský jazyk, ktorého názov je správne odvodený od najkrajšieho hlasu, ktorý ma sprevádza už pred narodením, od hlasu mojej mamy.

A ako vyjadriť moju lásku? Na veľa spôsobov: „*ľúbim ťa, milujem ťa, zbožňujem ťa, mám ťa rád, si moje všetko, potrebujem ťa, si môj život, si dôvod, pre ktorý som tu, som šťastný, som spokojný...*“ V nijakom inom ako materinskom jazyku by som to nevyjadril úprimnejšie. Vďaka, mami, vďaka, ocko, vďaka,

Slovensko, vďaka, slovenčina! Máš navždy v mojom srdci prvé miesto, nech ma cesty životom zavedú kdekoľvek, vždy budem vedieť, kam patríť. Patrím sem – na Slovensko, som hrdý Slováčok a moja reč je to najkrajšie, čo môže v mojich ústach a ušiach znieť!

*Lucas Villem, 1. ročník, SPŠ elektrotechnická S. A. Jedlika,
Komárňanská ulica, Nové Zámky*

Cena Referátu štátneho jazyka Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Reč na uhorskom sneme

Eudovít Štúr sa do histórie nášho národa zapísal ako vedúca osobnosť štúrovskej generácie, skupiny básnikov písucich hlavne národnoobranne básne, čerpajúcich z folklóru. Sám ich vodca nedosiahol výraznejšie úspechy v umeleckej tvorbe, no vynikal ako nekompromisný politik-poslanec za mesto Zvolen. Svojimi politickými rečami na uhorskom sneme aktívne prezentoval politický program, ktorý sľúbil voličom.

Ako fungoval uhorský snem? Uhorský snem bol štátny orgán Uhorského kráľovstva. V tej dobe mal zákonodarnú moc. Mal 2 časti: hornú komoru a dolnú komoru. Podobne ako moderný britský parlament, členovia dolnej komory boli poslanci zvolení z miest kráľovstva. Na druhej strane členovia hornej komory boli hlavní svetskí veľmoži, župani, predstavitelia cirkvi atď.

Uhorský snem bolo najvyššie zhromaždenie privilegovaných stavov a vrstiev Uhorska v rokoch 1298 až 1918. Vznikol priamo z generálnych kongregácií, čiže celokrajinských zhromaždení šľachty, ktoré sa zvolávali od 12. storočia. V 15. storočí snem získal početné kompetencie (schvaľovanie daní, voľba kráľa, palatína, sudcov a podobne, upravovanie poddanských povinností atď.) a zaužívalo sa, že každú právnu normu kráľa musel odsúhlasiť aj snem. Pred rokom 1536 snem zasadal najčastejšie v Stoličnom Belehrade alebo na Rákošskom poli pri Pešti. Po obsadení dnešného Maďarska Turkami sa zasadania konali v rokoch 1536 až 1848 takmer vždy v Bratislave.

Roku 1608 bol snem rozdelený na dve komory (tabule):

hornú pre prelátov a svetských veľmožov; na čele stál palatín,
dolnú pre ostatnú šľachtu a feudálnych vlastníkov, pričom bola tvorená po 2 poslancoch z každej stolice, slobodného kráľovského mesta a kapituly a po 1 poslancovi z každého prepošstva a opátstva; na čele stál kráľov osobník (personál).

V roku 1849 Habsburgovci snem zrušili. V roku 1860 Októbrový diplom zriadil nový krajinský snem, ale o rok neskôr ho panovník rozpustil.

Po rakúsko-uhorskom vyrovnaní bol zriadený snem v Budapešti, tiež rozdelený na dve komory (snemovne):

hornú pre dedičných členov (šľachta, arcibiskupi a biskupi; v roku 1885 bola zreformovaná),

dolnú pre volených poslancov (právo voliť malo len 6,7 % obyvateľstva, od roku 1874 len 5,9 %).

Hoci Nemaďari tvorili vyše 50 % obyvateľstva Uhorska, v Dolnej komore snemu boli zastúpení ani nie 10-timi percentami. Slováci po viacerých voľbách nemali vôbec žiadneho zástupcu.

Uhorský snem zanikol koncom októbra 1918 v súvislosti so zánikom Rakúsko-Uhorska.

Áká bola funkcia Ľudovíta Štúra v uhorskom sneme? Na začiatku 19. stor. územie dnešného Slovenska patrilo k Uhorskému kráľovstvu. Ale väčšina Slovákov nemala právo na zvolenie svojho poslanca do uhorského snemu. Preto bolo pre Slovákov ťažké, aby mali svojho poslanca. Vďaka svojmu dobrému vzťahu s rodinou Ostrolúckych (podľa obce neďaleko Zvolena) Ľudovít Štúr bol zvolený za poslanca mesta Zvolen do uhorského snemu, ktorý vtedy sídlil v Prešporku, dnešnej Bratislave. Na uhorskom sneme bol Ľudovít Štúr hovorcom slovenského národa. V piatich prejavoch prednesených na sneme v rokoch 1847 – 48 žiadal slobodu a rovnaké práva s ostatnými národmi najmä v oblasti politického postavenia, jazyka, bezpečnosti, vzdelanosti, rozvoja priemyslu atď.

Pochopiť ich hlbší zmysel, znamená hľadať veľa súvislostí s dobou a priznám sa, vôbec to nie je jednoduché. Ak sa však ponorím do textu, vidím skôr prítomnosť, lebo sa mi zdá, že už v jeho myšlienkach sú korene dnešnej našej demokracie. Veď skúsme porovnávať požiadavky roku z 1847 s dneškom. Vyberme pre našu generáciu zrozumiteľné myšlienky a hľadajme súvislosti.

Reči na uhorskom sneme 17. novembra 1847

My chceme slobodu; to je náš cieľ a svätá naša túžba. Pozrimeže len do stredného veku: kde sa tam rozvíjala a kde sa zachovávala sloboda, keď nie v mestách? Ak teda ju chceme napomôcť, dajme mestám politické práva tým viac, že ich ony mali a len po nepravde o ne prišli. Keby mestá boli väčšie slobody a politické práva zabezpečené mali, nikdy by sa ani ľud nebol tak utlačil, nikdy by do takého rabského jarma nebol upadol.

V našej demokratickej spoločnosti mestá politické práva majú, čo sa prejavuje možnosťou kandidovať do samosprávnych a mestských či obecných zastupiteľstiev pod „vlajkou“ ktorejkoľvek politickej strany, prípadne i nezávisle. Súčasný Slováč má Ústavou Slovenskej republiky garantované právo zúčastniť sa volieb a vybrať si z kandidátov, koho chce, to znamená, že nie je pod žiadnym jarmom ako za čias Štúra.

21. decembra 1847

... či taký človek, ktorý k druhých osohu robotujúc miesto odmeny sa od každého ešte opovrhuje a odstrkuje, či, povedám, taký človek vlast' má? Nie — a čo zase z tohoto nasleduje? Či takýto človek sa nestane podlým prostriedkom proti v krajine sa rozvíjajúcej slobode? Či sa on prituluje ku vlasti a či sa môže k nej s láskou mať? Čo nemá, čo nezná, k tomu sa nemôže mať, to nemôže rád vidieť. Takýto človek len rodisko má, ale vlast' nie, taký naozaj nemôže tie sladké slová zavolať: O pater, o patria, o Priami domus!

My, našťastie, máme nielen rodisko, ale aj vlast'. My môžeme zavolať z plných pľúc – tu som sa narodil, tu žijem spolu so svojou rodinou a dúfam, že tu aj budem môcť žiť. Tu pracovali moji predkovia, tu pracujú moji rodičia, nerobia zadarmo. Za svoje zásluhy dostávajú odmenu, časť z nej investujú do nášho vzdelania, výchovy. Nemajú dôvod byť podlí a ani nás nevychovávať k podlosti. A ja som dnes hrdý a vďačný, že už ani moji rodičia nemusia bojovať za samozrejmosť, ktoré v 1. polovici 19. storočia neboli samozrejmosťou pre všetkých. Dokonca by som povedal, že pre nás, ktorí sme ich dostali hotové, sú také samozrejme, že si ich možno prestávame vážiť.

My chceme ďalej vzdelanosť v krajine rozširovať a celkom po práve a pravde to žiadame, ale v takýchto okolnostiach najmä medzi chudobným ľudom ju rozširovať sa nám sotva pošťastí. Darmo sa tu pre vychovávanie ľudu náradu chystajú, kým tieto vzťahy, o ktorých hovorím, sú v úžitku, bo i sám ľud v nich vzdelanosť pre seba potrebnú nedrží, a kto by medzi nami neuznal, že by ona pre zanedbaný a v poverách zamotaný ľud náš potrebná nebola? Bo ako dieťa sedliaka natoľko vyrastie, že samo chodiť môže, hneď ho rodičia jeho k prácam privrú, lebo pri toľkom množstve najmä urbárskych robôt sa im i táto slabá pomoc dobre zide. Aby som druhé, z takéhoto zachádzania vytekajúce mravné následky zamlčal, len to pripomínam, že takéto dieťa bez všetkého vzdelania ostáva a tak sa stáva človekom dorastlým, ale bez všetkého povedomia, bez všetkého citu ľudského.

Možno sme v očiach starších generácií bezcitní, arogantní, ľahostajní. Nie však následkom príčin typických pre deti z čias Rakúsko-Uhorska. Kým oni nemali možnosť vzdelávať sa, my sme priam nabití informáciami

a strácame sa v nich. Užívame si právo na vzdelanie, v podstate ho máme bezplatné a kým spomínané deti do školy nemohli chodiť, my nesmieme bezdôvodne nechodiť. Oni o pojmoch minulosť či budúcnosť, o pojme národ ani nechyrovali. My sme zhýčkaní vymoženosťami a tiež nám historické súvislosti unikajú. Rozumieme pojmu urbárska robota? Boli to trochu iné povinnosti, výrazne zasahujúce do práv a povinností poddaných, neporovnateľné s našimi. Kým oni mali veľa povinností a takmer žiadne práva, pre nás je samozrejmé domáhať sa práv a, – hmmm – povinnosti nám občas unikajú.

15. januára 1848

Že sa živá reč miesto mrtvej latinskej za diplomatickú vo vlasti našej povýšila, to, ako myslím, každý za dobré uzná, bo nech mŕtvi pochovajú mŕtvych a živí nech žijú medzi živými. Za slobodou ide vek náš, za slobodou ide vlasť naša, ale k uskutočneniu opravdivej slobody prísne sa vyhľadáva vzdelanosť, bez ktorej sa tamtá vonkoncom uskutočniť nedá. A zo stanoviska tohoto prosím stavy a rady, aby ráčili také poriadky urobiť, podľa ktorých by sa v takzvaných elementárnych (počítačných) školách vo všetkom vynaučovaní reč materinská zadržala, menovite v školách ľudu slovenského rečou vynaučnou slovenská ostala. Tak som presvedčený, že to veľmi leží v záujmoch našej krajiny, aby sa ľud tento vzdelal a duchovne nezanedbal. Každý učiteľ z každodennej skúsenosti zná, že je reč materinská najlepšia, najspôsobnejšia k vyučovaniu, bo v tejto nielen myslieť, ale aj cítiť sme naučení, a k dobrému vyučovaniu a vzdelávaniu aj toto je potrebné. Za krátky čas len môže chodiť dieťa chudobného človeka do škôl, ak by sa ešte k tomu v materinskej reči nevyučovalo a len mechanicky v cudzej reči sa učilo, vtedy by také vynaučovanie nie dobré, ale naopak, len škodné následky malo. Preto prosím stavy a rady v záujme ľudu tohoto, aby riadne vyučovanie v materinskej reči dostával a odbavovanie služieb božích v tej samej reči sa mu neporušené zanechalo.

V tomto roku si teda pripomíname 175. výročie Reči Ľudovíta Štúra na uhorskom sneme o jazykových právach Slovákov. Žiaľ, v tej dobe skôr „neprávach.“ Jazyk, o ňom nás už v 1. ročníku na strednej škole učia, že má v dnešnej dobe všetky funkcie, teda kognitívnu, dorozumievaciu i reprezentatívnu. Slovenčina, a to Štúr iste vedel lepšie než ja, má korene vo svojich „historických jazykových predchodkyňiach“ – starosloviencine až praslovančine. Priam ma očarilo, keď som sa pri téme *Vývin spisovného jazyka* dozvedel, že niektoré naše slová majú až praslovanský pôvod. Dunaj, Váhl, Tatry, chlieb. Symboly teritória Slovenska a práce rúk, obživy, existencie. Tiež je zaujímavé, že znaky nášho národného jazyka sa neobjavili náhodou ako huby po daždi, ale majú svoje opodstatnenie v znakoch staroslovienciny – v jej ľubozvučnosti, spevnosti, mäkkosti.

Ale... začal som samozrejmosťou i pri jazyku. Ak som k predchádzajúcim Rečiam hľadal aj negatíva dneška, urobím tak aj v súvislosti so samozrejmosťou slovenčiny ako štátneho jazyka. To, že sme ho v roku 1995 „ošetrili“ zákonom a je jazykom štátnej a verejnej správy, je jedna strana mince. Druhá strana mince je každodenná úcta k tomuto fenoménu štátnosti, národa. Hovorí sa, že keby zvierka vedelo hovoriť, dozvedeli by sme sa nečakané. A čo by sme sa dozvedeli, keby vedela hovoriť slovenčina? Ak by vďaka našim chybám vo výslovnosti, spisovných slovách, stavbe vety mala ležať v nemocnici, bol by z nej pacient, ktorému by nevedeli nájsť vhodné oddelenie, skončila by medzi dlhodobo chorými. Podobne, ako by si oči zatváral sám rečník na uhorskom sneme, keby sa prišiel pozrieť a počúvať reči do našej Národnej rady SR.

Nechcem však byť veľmi kritický a pesimistický. Ak máme v národe osobnosti, ktoré povýšili slovenčinu na umeleckú reč, tak sa snáď poučia aj amatéri. Veď počúvajte:

*Ó, mojej matky reč je krásota,
Je milota, je rozkoš, láska svätá...*

Alebo:

*Nadovšetko miluj rodný jazyk, svoju reč.
Je zamat a je meč.
Nevhodný dotyk nech ju nepokazí.*

Nakoniec si kladiem tú najťažšiu otázku. Ako sa tomuto Slovákov s nie najšťastnejším osobným životom podarilo byť rovnocenným politickým partnerom a v uhorskom sneme presadiť jazykové práva? Myslím si, že hlavne preto, lebo bol správnym človekom, poznal slovenský národ, jeho kultúru, tradície a na tom staval. Mal výnimočné šťastie, že sa stretol s filozofom Herderom a stotožnil sa s jeho myšlienkou o význame folklóru u Slovanov, čo aplikoval na postavenie Slovákov, bohatých na folklórne tradície. Neodvrátil sa od obyčajného ľudu, naopak, spolu so svojou umeleckou družinou ukazoval, že sa za svoju kultúru nemusíme hanbiť. Práve tento fakt využil Štúr a povzbudzoval ním Slovákov. Ukázal im, že ich ľudové dedičstvo je výnimočné a reč ľubozvučná, jednoducho, presvedčil ich, že nemusia pociťovať menejcennosť voči iným slovanským i neslovanským národom. Práve naopak. Slováci tiež potrebovali niekoho, kto by mal charizmu, kto dokázal zjednotiť evanjelikov a katolíkov.

Pri čítaní jeho textov som prišiel k záveru, že ich autor charizmu mal, bol nielen charizmatický, dokonca neznášal odpor. Bol tiež nekonečný romantik, veriaci svojim ideálom a ochotný za ne i bojovať.

Práve preto dnes o ňom môžeme povedať, že v polovici 19. storočia bol Ľudovít Štúr hovorcom národnostných menšín, čo bolo vo viacnárrodnostnom Rakúsko-Uhorsku dôležité. Prejavy Ľudovíta Štúra boli „hlasom“ národnostnej menšiny Slovákov, majú nadčasový, humanistický charakter s dôrazom na vzájomné porozumenie a rešpektovanie sa.

Literatúra:

1. Reči a state. <https://zlatyfond.sme.sk>
2. Ľudovít Štúr ako poslanec uhorského snemu. <http://www.stur.sk/snem/>
3. História uhorského snemu. <http://www.stur.sk/snem/>
4. Ing. arch. V. Šimkovič, Horná komora uhorského snemu Ventúrska 13 – priestorové usporiadanie
5. História univerzitnej knižnice v Bratislave <http://www.ulib.sk/sk/o-kniznici/historia/historia.html>

*Ján Hrotík a Levente Sáho, 1. ročník, Obchodná akadémia,
Račianska ulica, Bratislava*

(*edičná poznámka: ocenená práca je spoluautorstvom dvoch študentov, ktorí sú uvedení v abecednom poradí)

Čestné uznanie v 3. kategórii:

Pozdrav z minulosti

Často rozmýšľam, prečo a načo sa musíme učiť vybrané slová, trápne mäkké či tvrdé „i“. Vďaka jednému stretnutiu mi je už jasné všetko, čo po dlhé roky ľudia nechápu.

Jesenný deň. Vonku je pod mrakom a dážď visí len na vlásku. Prechádzam sa mrzutým parkom. Obdivujem holé stromy a spod mojich nôh vytŕčajú listy farieb od výmyslu sveta. Prestanem si všímať listy a zrazu zahliadnem podivného pána. Ohromuje svojím strniskom. Na hlave starodávny klobúk, oblečenie pripomína odev z historických filmov. Viem, že som ho už niekde videla. Bingo! V učebnici dejepisu či literatúry? V sekunde mi napadne – Hurban.

Chcem sa mu prihovoriť, no je strašné nazývať ľudí priezviskami. Konverzáciu začne on. Vydychujem si, že nemusím v pamäti loviť jeho rodné meno. Pozerá na mňa trochu vystrašeným pohľadom a pýta sa ma, aký je rok. Automaticky odpovedám: „Predsa 2023.“ Po tomto zistení by som jeho výraz prirovnala k vydesenej myši. Stále dookola sa pýta, ako je to možné. Spomína

čosi o posedení na fare v Hlbokom, ktoré musí stihnúť, a je vo viditeľnom strese.

Z jeho slov pochyším len obavy o akési stretnutie so Štúrom a Hodžom. Zisťujem viac. Po piatich minútach rozhovoru mi všetko docvakne. On sa chystá na schôdzku o kodifikácii slovenského jazyka. Ihneď kričím: „NIE! Toto nemôžete urobiť znova.“ Snažím sa ho zastaviť s myšlienkou, že keď sa to nestane v minulosti, nestane sa to ani v budúcnosti. Prekvapený Jozef Miloslav sa pýta: „Prečo by sme nemali? Je to naša najlepšia idea.“ Predkladám mu svoje argumenty typu: „Teraz musíme rozlišovať joty a ypsilony v slovách, malé či veľké písmená na začiatku vlastných podstatných mien, musíme sa učiť dlhé básničky, a to najhlavnejšie, nikoho to už nezaujíma. A okrem toho všetko potrebné sa dá vyhľadať na internete, nevidím žiadny dôvod pre dlhé hodiny strávené nad knihami.“

Hľadá na mňa mierne prekvapeným, miestami až urazeným pohľadom a kladie mi otázku: „Mladá slečinka, vy by ste chceli bývať v štáte, kde si ľudia navzájom nerozumejú? Síce neviem, čo je to ten internet, ale radšej by ste viedli konverzáciu s neživou vecou ako s človekom? My sme predsa orly, ktoré letia, a nie pútnici vlečúci sa po zaprášenej ceste, tak mi, prosím, pomôžte nájsť cestu domov. Ľudovít a Michal Miloslav už na mňa iste čakajú a oni teda neprekvitajú svojou trepezlivosťou.“

Trhne mnou, ako keď vás kopne prúd, a vyberiem sa hľadať preňho jednosmerný lístok domov. Zaplavujem ho otázkami na pohľad nezaujímavými, no užitočnými vo vyšetrovaní cesty späť. Viedim ho k soche vytvorenej na jeho počesť a vravím, nech sa vyterigá na koňa. Stretávame sa totiž v Žiline. Zasmeje sa a začne cúvať. Prísnejším hlasom mu prikážem vyliezť po rebríku opretom o pamätník. Asi sa ma zľakne, pretože onedlho už vidím samotného Hurbana sedieť na koni svojej vlastnej sochy. Odfotím si ho, nech mi kamaráti uveria, a vyslovím myšlienku: „Orly letia a pútnik sa vlečie po zaprášenej ceste.“ Zmizne ako v rozprávke.

Má zvláštny dar, akoby to nebol len spisovateľ, ale aj politik. Jeho slová sa mi vryjú do hlavy tak hlboko, že konečne chápem význam kodifikácie spisovnej slovenčiny pred stoosemdesiatich rokov. Za krátku chvíľu dokážem cítiť obdiv k ľuďom, ktorí verili, že aj Slovensko môže mať svoj vlastný spisovný jazyk. Som rada, že žijem v krajine so svojím spisovným jazykom a významnou históriou. Ďakujem za jedinečné stretnutie. Mal by ho zažiť každý z nás.

Diana Andrášová, 2. ročník, SPŠ techniky a dizajnu, Poprad

Čestné uznanie v 3. kategórii:

Osudová a nedokončená

(venované poetke Kriste Bendovej)

Aj keď už *Listy milému*
spia pod nánosom hlíny,
Milenc smútok pýta sa,
či bozkáva ťa iný.

Krajina šťastia zaspala,
len *Ruky* s perom nesú *Riziko*,
Cez oheň a vody ti slová pašujú,
nezastavujú sa pri nikom.

Až *Pred zrkadlom*,
so slzou na krajíčku,
zašepkáš tíško odrazu:
„*Odtrhni si básničku.*“

Laura Godálová, 2. ročník, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany

Čestné uznanie v 3. kategórii:

Nádej v poznaní

Listy poznamenané sibírsnym chladom a prechodom teplého toku najväčšej spary už veľmi dávno získali jasnozelený nádych jari, ktorá sa práve kolembá na cípe mesiaca jún.

Letný vetrik, ktorý sem privial len a len nedávno, už stihol za sebou zanechať šľapaje svojej vlády a utrúsiť listy z korún stromov.

Táto dedina je okrutená mystikou ako každá iná, no možno práve tento kúsok z nej je o málinko iný ako jej zvyšok.

Zem tu nie je taká ako na opačnom konci.

Ovzdušie je tu akési rozriedenejšie než obvykle v tomto čase, avšak nik sa nestážuje, veď akoby aj mohol.

Tok, ktorý si pomedzi opadané listy a vetvy miestnych stromcov razí cestu, sa nezabúda ozývať svojou sonoritou a bystrosťou.

A taktiež zverina je vyľakaná vreskotom dedinčanov, ktorí sa svoju cestu rozhodli pozastaviť práve na tomto mieste. Skrýva sa za kmeňmi, kameňmi, v korunách stromov či vo vode.

Snaží sa skryť pred samozvancami, ktorí narušili jej idylku.

No nikto im nechce uškodiť, znivočiť ich domovy.

Chcú sa posadiť vedľa *neho* a porozumieť *tomu*, čo píše.

Posedával tam, nevnímal ani za mačný mak, a vlastne vnímal všetko, aj keď to bolo vlastne len naoko, aj keď temer nijak a vlastne áno.

Vysedával tam a vyčkával...

Eud si občas hútal, že je blázon, mág, černokňazník, ba možno aj to, že je z inej dimenzie či časovej doby.

Každý, kto si myslel, že ho pozná, či vie, kto a kým v realite je, bol šalbiar a luhal sám seba, ba o tom ani nevedel.

Pretože on sám nepoznal, kto a kým je, pretože ešte nenašiel hmatateľnú pointu vlastného jestvovania, no hlavne...

Nenašiel *sám seba*...

Bol to ako obrad, ktorý spĺňal.

Každý týždeň v túto istú hodinu sa odobral sem, na toto miesto, kde mohol byť na pár hodín sám sebou a spoznať to, kým v skutočnosti je.

Veril, že v jeden deň, keď sem príde, tak...

Možno mu list spadne na konček nosa či drúik spadne na stehná a on si uvedomí, čo je jeho poslaním.

Lenže kdeže.

Stále chodieval, sadal si na svoje miesto, vyčkával, obzeral sa zôkol-vôkol, no ani lístok zo stromca nad ním sa nerozhodol družgnúť a dožičiť mu aspoň nevýraznú vyhliadku či realizovať čudeso, ktoré by on ani do súdneho dňa neofútoval.

No ani raz, ani raz sa nevzdal a chodieval sem zhladávať perspektívu ľudí, no skôr v seba samého, aby preukázal, že aj on má na tomto svete váhu a nie je tu neopodstatnene.

A objavil... objavil seba samého v jeden nevýznamný deň.

Keď vzal brko a papier a rozhlíadal sa navôkol seba, z nenazdania už ani nepotreboval vetvičku, list, víchor, nič z toho sa mu zrazu nezдалo nutné.

Pretože odrazu akoby nepotreboval sluch, hmat, chuť, čuch.

Stačil mu len zrak, pretože v tej chvíli si uvedomil, že potreboval len zrak a nič iné, aby vedel, kým je.

Pozrel do diaľavy a pozoroval to, čo nikdy prv.

Ba ani len sekundu neotáľal a interpretoval svojbytné pocity a rozpravy na papier, ktorý zovieral v prstoch.

Zaznamenal dvojicu riadkov, opätovne sa pozrel, no momentálne už nie tak zvyčajne ako pôvodne.

Momentálne sa zamyslel nad tým, čo pozoruje, a zľadával hlbokánskejšiu pointu.

Nie pointu seba samého, ale hlbšiu pointu toho, čo sa mohlo šíriť v zmýšľaniach ľudí, ktorých dennodenne stretával, a navzdory tomu o nich nevedel nič, presne tak ako oni o ňom.

Zachytával prázdninový víchor a snažil sa odkryť jeho bezodný význam.

Videl chlapov, ako ukonaní chodievajú po rozrýpanej čierozemi.

Žieňatá, ako opatrujú detúrence na rukách, a ich súrodencov, ako vyvádzajú.

Toto všetko videl, no skôr si to nikdy neuvedomil.

Vnímal vyhladku v čestnejší svet, hravosť v nedospelých okáľoch, žiadostivosť, a to ani nepotreboval poznať, kto tí ľudia sú a čo sa im odohráva v hlave.

Cítil vetrík, ktorý pobehával pomedzi klásky a utekal viacej do hľbočiny jeho dediny, a on mu tentoraz už nezavidel ako voľakedy.

Počul žblnkajúcu bystrinu a kútikom oka zaregistroval aj zverinu, ktorá už nebola preľaknutá.

Ponímal myšlienky, ktoré upaľovali cez vánok z ich hláv do jeho brka a on ich zachytával na útržky papiera.

Bleskom všetkému porozumel.

Chápal, že od tohto momentu nebude pozorovať svet inak, pretože odkryl to, čo zľadával.

Zistil priepastnejší zmysel svojho jestvovania a to, vďaka čomu postrehol, kým je a kým bude.

Konštatoval, že v živote nemal vyčakávať na čudo, počudovanie či čarovnosť dňa.

Porozumel, že svoju hľbokú pointu nadobudol až vtedy, keď sa prestal zaoberať sebou a získal poznatky rozdielnych, cudzozemských osôb.

Až vtedy sa stal tým, kým v skutočnosti bol.

Poetom ľudu, ktorý vyžadoval slová, jeho slová.

Pretože doslovne takýto bol *Ján Hollý*...

Lucia Hasáková, 1. ročník, Gymnázium Jána Hollého, Na hlinách, Trnava

Čestné uznanie v 3. kategórii:

Pod srdcom

Horami prikrytá, pod rúškom tajomstva,
skrýva sa krajina, ktorú nik nepoznal.
Srdce jej bije, tridsať rokov dýcha,
poznačená cestou za pravou slobodou,
na svoju skrytosť má tisíce dôvodov,
aby jej krásu neuniesla pýcha.

Hlboko pod zemou stále sa búri ľud,
na trápenia minulé ťažké je zabudnúť.
Pramene obmyli rany a bolesti,
krása lesov, lúk a polí
všetky jazvy láskou zhojí,
aby z rán a bóľov zostali len povesti.

Do dejín dávnych siaha jej minulosť,
kto oživil vnútro, ten spravil viac než dost.
1160 rokov už nedrieme,
lež prebudili zem zo sna
bratia, ktorých myšlienka je cnostná,
čo priniesli vieru – kus nádeje.

Aj ľudia prijali to, čo im priniesli,
aj na to zanevrelí, aj prišli neresti.
Boje za to, byť hrdý na svoju krv,
až napokon, pomalými krokmi,
pred sto sedemdesiatimi piatimi rokmi,
mali sme vlastnú reč. Škoda, že nevznikla prv.

Všetko svoj čas má však, ako sa hovorí,
horlivé srdce vždy horí, no nezhorí.
Kto také srdce má, vo svete sa nestratí,
krásy ním vidí nie iba očami
a kraj našej krajiny razom ho očarí,
nájde kľúč od trinástej komnaty.

Sila naša nie je v množstve či veľkosti,
a občas aj málo má svoje prednosti.
Tvoriť priateľstvá dobré je preto,

že v jednote a odvahe veľa sa skrýva,
a kde je pokora, tam sila býva.
Maličkosti hýbu svetom.

Čo ukrýva Slovensko, všetci inak vnímali,
niektorí o tom zložito písali
verše, čo v mnohých budili túženie
zamyslieť sa nad tým, kým sme vlastne,
nech to, čo zasiali, naďalej rastie,
čo spraví nás takými, akými budeme.
Možno vidia to, čo vypína sa vysoko,
kto však pozná prvú stranu, pozná len naoko.
Niekedy treba hlbšie zújsť,
lebo pod srdcom poklad je,
kolíska nádeje,
ktorú každý musí nájsť.

Tak na malom území všetko máme,
nížiny, hory, mestá, čo nevyhnú sa sláve.
Preto rada skúmam, čo zostáva tu,
lebo iba srdcom pochopiť viem
krásu, čo skrýva táto zem.
A srdce dáva zmysel životu.

Kamila Líšková, 3. ročník, Gymnázium, Golianova ulica, Nitra

Čestné uznanie v 3. kategórii:

Slovenskô

Východná časť srdca európskeho kontinentu,
ľudia tu radi vedú politiku appeasementu.
Lahko nedorozumením môže vzniknúť nezhoda
najmä pre zložitost' jazyka národa.

Musíme si aj my Slováci priznať,
že je ťažké sa v našom jazyku vyznať.
Čo má v Košiciach dva významy,
v Bratislave zmysel postráda.
Keď niekto *kradne*, neznamená to nutne,
že sa *zakráda*.

Na *polia* nikto *poľovať*
nemusí.
A nie je ani potreba *obrusovať*
obrusy.

Trigovica je mikina, ale len
v niektorých okresoch.

Naše diakritické znamienka sú
hneď na niekoľkých klávesoch.

Ó nie je veľmi obľúbená hláska,
len pre Žilinu je odveká to láska.
Peknô, hlasnô, zničnô sa môžeš cítiť,
cvičenia s jazykom sa u nás nesmieš štítiť.

Krkolomných slov máme dosť,
snáď až priveľa.
Nejedného cudzinca už slovenčina
k odchodu primäla.

Brmolec či *maškrtka*
vedia byť orieškom.
Za ich vyslovenie
Angličana odmeníme potleskom.

Ale ani my Slováci ako repa
často nevieme, ako má znieť veta.
Hattala a Hodža by neboli radi,
keby vedeli, že s ypsilonom si nevieme dať rady.

Keby vedeli, že nevieme použiť genitívy správne
a že nad ypsilon žiaci píšú bodku veľavravne.
Nečudo ale, že je tomu tak,
keď občas si je neistý nielen žiak.

Aj niektoré pravidlá vznikli
celkom iste
len úplnou náhodou. (Aspoň dúfam, Kriste!)
Napríklad slovo *kômp* muselo byť len nehoda,
asi pri plavbe cez rieku nešťastná nehoda...

Alebo *obilie*, keď existuje *byl'*
Hattalovi v ten deň snád'
len
na nohu padol rýľ.

Našťastie však nebol právnik
a nepísal zákony,
to by sa predsa nedali robiť
žiadne právne úkony.

Ten chlap proste miloval výnimky
bez zjavného zmyslu.
Od bežných zvykov odchýlky,
čo vyčaria neraz tvár kyslú.

Vďaka nemu ale máme
len pre *seba, svoj*.
Aj keď je to pre mnohých
len večný s *účkom* boj.

Ema Riznárová, 3. ročník, Gymnázium, Golianova ulica, Nitra

Čestné uznanie v 3. kategórii:

Hojdačka za domom

Miesto malých detských rozjímaní,
kde vzduch mi v hlave drzo trhal
pokrčenú mapu k vesmíru.

Pocity kaskadéra vykúzlili úsmev,
aj keď ukazovali pád do trhliny.

Raz hore a raz dole.
„Pozeraj, mami, ja letím!“

Vzducholode sprevádzajú mraky
a žmúriaca koala vo mne
k nim zvedavo vzhliada.

Vytvoril som si sen maličkých očí,
fantáziu na batériu,
vernosť v najhorších časoch,
lásku k dažďu
a k tichým mrakom.

Bielou lepiacou páskou tam hore
kedysi lepili tie potrhané lietadlá
a ja im to dodnes verím.

Altánok hral môjho partáka
a rada starších dole spala.

Bol som márnivý pozorovateľ,
ale zistil som,
ako fungujú mraky.
Raz si hore a raz dole.

Lukáš Štreicher, 1. ročník, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany

Čestné uznanie v 3. kategórii:

Tajomstvo

Už si ani nespomínam, kedy som tu bola naposledy. Ten nekonečný zhon veľkomesta dokáže človeka úplne pohltiť, až si prestane uvedomovať tok času. No nechcem na to myslieť. Teraz som tu. Na ničom inom nezáleží. Pri návšteve rodičov bývam vždy sentimentálna. Aj keď ma už moje kroky zaviedli do rôznych kútov sveta, práve tento bude vždy mojím domovom. Prekrásne miesto! Dom plný tepla a lásky v objatí tej najčistejšej prírody. Pestré farby lúčnych kvetov, vôňa lesného medu, jemný šum potoka za dedinou. Toto všetko vo mne vyvoláva množstvo pocitov. A už sa neviem dočkať, kedy ich štetcom preniesim na plátno.

Po zvitání s rodičmi moje kroky viedli na terasu za domom, odkiaľ je vždy ten najlepší výhľad na západ slnka. Ani teraz to nebolo inak. No tento západ slnka nebol obyčajný. Bol mi povedomý. Už sa mi nechcelo maľovať. V tej chvíli som to bola len ja a moje myšlienky. Ten západ slnka mi pripomínal deň, ktorý mi navždy ostane vrytý hlboko v srdci. Deň, keď som ako sedemnásťročná sedela na lavičke pri rieke a poslednýkrát držala svoju dcéru v náručí. Bola som mladá a nezodpovedná. Nedokázala by som sa o ňu

postarať. Vzdala som sa jej. Jediné, čo som jej zanechala, bola fotografia toho západu slnka, ktorú som jej vložila do perinky. Vlastne, nebolo to jediné. Nechala som jej v ten deň obrovskú časť seba, svojho srdca. Viac som sa o tom už s nikým nerozprávala.

Na druhý deň som sa rozhodla namaľovať strom, ktorý stál na hranici našej a susednej záhrady. Bol to obrovský dub, ktorý tam stál celú večnosť. Všimla som si, že na hojdačke visiacej zo stromu u susedov sa hojdalo mladé dievča. Nepoznala som ju, musela sa sem nastahovať nová rodina. Po chvíli dievča podišlo k stromu a milým hlasom sa mi prihovorilo.

„Zdravím! Neprekážalo by vám, ak by som sa pozrela na vašu prácu? Viete, som milovníčkou umenia. Sama sa tiež pokúšam maľovať, no nemyslím si, že som v tom dobrá.“

„Ahoj! Pokojne príď, budem rada,“ odvetila som dievčatu.

Strávili sme s Tamarou celé poobedie pri čaji a maliarskom plátne. Veľmi som si to dievča obľúbila. V mnohom mi pripomínala mňa, keď som bola mladá. Prekvitala v nej neutíchajúca radosť zo života. Bola navyše veľmi krásna. Gaštanovohnedé vlasy jej jemne padali na plecia a na tvári jej žiarili belasé oči. Odvtedy sme spolu trávili čoraz viac času. Dozvedela som sa od nej, že sa sem presťahovali len nedávno a že je adoptovaná. Ja som jej však o svojom tajomstve nepovedala.

Jedného dňa ma Tamara zavolať k sebe domov, aby som si pozrela jej maľby. Vstúpila som do miestnosti zaliatej slnečným svetlom. Bola som prekvapená množstvom krásnych obrazov. No po chvíli sa môj dych zatajil a srdce mi išlo vyskočiť z hrude. Moje oči zazreli niečo, čomu som nedokázala uveriť. Pár obrazov zobrazovalo západ slnka z fotografie, ktorú som dala svojej dcérke. Tá istá lavička, tá istá rieka. Nezmohla som sa na slovo. Tamara si všimla, že ma tie obrazy upúťali.

„Tieto som namaľovala podľa fotografie, ktorú mi zanechala moja mama. Sú pre mňa veľmi vzácne,“ povedala Tamara.

Neubránila som sa slzám. Je to pravda, Tamara bola moja dcéra. Obe sme tomu nedokázali uveriť. Bolo úžasné, že okrem koreňov starého duba rozprestierajúcich sa do oboch záhrad, nás spájali aj oveľa silnejšie korene. Rodinné.

(*edičná poznámka: pôvodný názov práce *Korene* bol upravený z dôvodu zhody názvov dvoch ocenených prác z rovnakej školy)

Lucia Tóthová, 4. ročník, Gymnázium Andreja Vrábla, Mierová ulica, Levice

Čestné uznanie v 3. kategórii:

Korene

Ráno ma budí štekliaci prameň slnka. Kúsok nohy mi trčí spod periny, ale necítim žiaden chlad. Takmer by som bola zabudla, že slnko v tomto kraji hreje akosi inak, trochu vrúcnejšie a trochu nežnejšie.

Počujem, ako moja stará mama práve schádza dolu schodmi. Aj po toľkých rokoch viem, že je to ona. Rozoznám ju podľa jej ťažkého kroku a šuchotu mäkkých papúč. Snaží sa ísť potichu, aby ma nezobudila, no aj tak znie presne tak isto ako vždy. Buch-buch, šuch-buch.

Ešte chvíľu ležím a rozmyšľam, či všetky rána chutia tak sladko ako tieto. Či všade na svete za oblokom spieva škovránok a rastie skorocel. Voní miazga.

Cestou dolu do kuchyne kráčam len po pravej strane schodiska, lebo viem, že ľavá otravne vŕzga. Ani zábradlia sa nedotýkam, lebo viem, že je príliš drsné a do ruky by sa mi určite zadrela trieska. Mám pocit, že aj keby som na chvíľu zavrela oči, vôbec by som sa nepotkla. Do ničoho by som nenarazila. Aj poslepiačky by som rozoznala každý obrys a štrbinu.

V kuchyni už rozvoníava káva a cesnak a na stole sa suší baza. Stará mama sa skláňa nad hrncom. Všetko je tak, ako má byť.

„Pomôžeš mi so zemiakmi?“ spytuje sa ma.

A tak spolu šúpeme zemiaky do nedeľnej polievky. Ostrý nôž ťahá odhora dolu. Ide jej to omnoho rýchlejšie ako mne, aj keď ruky má už traslavé a dlane mozolnaté.

„Ako sa má sused Jano?“ spýtam sa.

„Bolia ho kríže a jeho syn odišiel na vysokú. Inak sa má asi dobre.“

Prikývnem. Potom sa rozepamätávam na Janovu zhrbenú postavu a ešte chlapčenský hlas jeho syna. Nezabudla som na nič. Prichádza to ku mne vo vlnách. Starý orech pri chodníku. Jeho mierne krivý konár, na ktorý detské ruky pasovali tak akurát. Vlčica Zora, ktorá na mňa nikdy neštekala. Roh ulice, kde som sa prvýkrát bicyklovala bez pomocných koliesok. Pamätám si na všetky chrasty na lakťoch a trávu otlacенú na kolenách. Zrazu mi príde smutno. Chýba mi to. Nedozereté čerešne. Mušt a hlina... Slnkom vyťahané vrkoče. Pehy...

Cez otvorené okno sa do kuchyne leje teplý vzduch a prináša k nám rehot a výskot. Vonku deti asi hrajú naháňačku. V diaľke suští les. Trepú sa krídla. Takto sa smeje Slovensko v júnové letné dopoludnie a takto mi padá do lona.

„Upečieme dnes jahodovú bublaninu?“

„Áno, upečieme,“ s úsmevom mi odpovie stará mama.

Viem, že som doma, a viem, že moje korene tu vrástli príliš hlboko, aby nimi hocičo pohlo.

Soňa Tužinská, 4. ročník, Gymnázium Andreja Vrábla, Mierová ulica, Levice

Čestné uznanie v 3. kategórii:

Báseň

vkladám
ruky do
ľúbenej hnedi
z niektorej dialky koricenkami pláva ku mne
živinami
starký
drobné drevnaté embryá
roznesené po nohách pavúčikov a zvyškov tráv
prekysličené výkaly dážďoviek

Stratil som kontakt s vojnou. Prirodzené spojenie. Viem, že sa to stalo dávno, pred mojou matkou a otcom. Starký vykĺzol z lona ako kamikadze vleteli do muničných skladov. Ale aj on už zabudol. Len prastarý otec sa niekde pechoril. Túžime po dialkach, no reálne sa milujeme so všetkým blízkym. Tak sa on dotýkal hlíny v chvení. Dupal po nej, ale aj ticho a nežne našlapoval. Močil do nej, aj z nej pil. Ešte starký mal namiesto kanalizácie žumpu, ktorú sám čistil, šopu a záhradu – ťažké vražedné hrudy zeme a v nich teplé semenka.

A mne hlasy hovoria o pokoji a tichu
ako listy šumia
potôčky žblnkocú
a ťahajú ma za ruku
na lesné chodníčky
rastliny bez duchov
dobrosrdečné hlasy 21. storočia nepoznali mojich predkov
ale krásnu zeleň chceli mať aj doma
v póroch betónovej kaluže
vkladám ruky do ľúbenej hnedi

Jozef Urban, 4. ročník, Gymnázium Andreja Vrábla, Mierová ulica, Levice

Čestné uznanie v 3. kategórii:

Žochárik a ja

Odmalička som mala vzťah k folklóru. Nevieť prečo. V rodine nebol nikto tak fascinovaný tradíciami ako ja. Jednoducho ma to k nemu už odjakživa akosi prirodzene ťahalo. S obľubou som si napríklad spievala ľudovky počas dlhých ciest v aute. Neraz mamina s úsmevom na tvári spomína, ako som si v telke prepínala program z rozprávok na vystúpenia folklórnych súborov vždy, keď som v obývačke zostala sama a náhodou nejaké šli v programe. Tance mi prišli fascinujúce a môj obdiv sa časom stále viac a viac prehľboval. Ale pozerat' sa na to v telke a robiť to osobne sú dve rozdielne veci...

Naši ma prihlásili do súboru. Nášho topolčianskeho Žochárika. Proti mojej vôli. Asi sa celkom zbláznili! Mala som strach z neznámeho, nevedela, čo mám čakať. Na kroje som sa radšej pozerala iba na obrázku. A čo tá tiaz' sukni? A zimné folklórne podujatia v tenkých blúzkach? Brrr. Hrozná predstava. Nuž a tancovala som len tajne, za zavretými dverami mojej detskej izby. Lebo... čo ak sa to dozvedia spolužiačky? Už navždy sa mi budú posmievať. V neposlednom rade, takýto tanečný súbor bude určite plný staromódnych babičiek. Joj, a tie ich reči. Nie, že by som si našich starkých nevážila, práve naopak, ale uznajte, že pre mladého človeka je spoločnosť, v ktorej trávi čas, dôležitá.

Predsa len som sa odhodlala, koniec-koncov, veľmi som na výber nemala, a prišla som na prvý nácvik. Jedno z mojich najlepších rozhodnutí v živote. Po chodbe spoločenského domu sa obdobne motalo niekoľko dievčat. Ani som netušila, že aj ony sú zo Žochárika a že tejto chvíli budem navždy vďačiť za dlhoročné priateľstvo. Dovoľm si ich nazvať spriaznenými dušami. Je tam niečo viac, čo nás spája. Hodiny preklebetené v šatni, nácviky, vystúpenia, sústredenia, súťaže, výchovné koncerty, stretká cez prázdniny, lekcie spevu, tance, tradície... predkovia. A veľmi milé, nie staromódne, ale moderné babičky, ktoré sa o nás živo zaujímali a odovzdávali nám svoje skúsenosti s tancom či spevom.

Zažili sme spolu napríklad veľkolepé folklórne festivaly. Vidieť krásne tance z regiónov celého Slovenska je nezabudnuteľný zážitok. Ja som najviac obdivovala kroje. Aj keď sú pre mňa tie naše z Topolčian alebo kúsok od nás zo Solčian stále najkrajšie, bola som fascinovaná všetkými. Uznávam, bolo to ako z rozprávky. Na chvíľu sme sa preniesli do minulosti, kamsi na trhy. Popri tom, ako sme prechádzali pomedzi stánky, sa zneďaleka ozývala hudba a spev. Bolo úplne jedno, že sme každý z inej časti krajiny. Mali sme sa o čom porozprávať a zažili sme kopu zábavy. S Jankou z Myjavy som si raz vymenila stužku, tá jej modrá sa mi páčila viac. Predstavovali sme si ja svoju a ona jej

prababku, ako chodievali na trhy, handrkovali sa o tovar a ktovie, možno aj vymieňali stužky. Myslím si, že to vyzeralo podobne.

Rovesníčky, pokojne, nech si aj celý deň robia make-up, lakujú nechty a pri tom počúvajú najnovšie zahraničné hity. Nemusím ísť s dobou. Ja si radšej s radosťou zaspievam nejakú ľudovku. A namiesto moderných módnych výstrelkov sa pred zrkadlom obzerám oblečená v kroji, s modrou stužkou od Janky vo vlasoch, pripravená na ďalšie vystúpenie.

Klára Vargová, 1. ročník, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany

Ceny udelené v 4. kategórii

Cena predsedu Matice slovenskej v 4. kategórii:

Prečo mám rád slovenčinu a Slovensko?

Volám sa Dušan a pochádzam z Komlóša, malého mestečka na juhovýchode Dolnej zeme, ktoré kedysi dávno, pred takmer tristo rokmi, založili Slováci. Prišli sem, na majetky grófa Rudňanského, aby vrátili život kraju spustošenému a vyľudnenému Turkami. Nečudo, že slovenčina je dodnes súčasťou mnohých občanov Komlóša. Aj mňa sa už v detstve dotkla táto reč. Prvé zoznámenie so slovenským jazykom som mal v materskej škôlke, a už vtedy sa mi veľmi páčilo opakovať prvé slovká po pani učiteľkách, recitovať prvé básničky a spievať detské piesne. Spočiatku som nevedel rozoznať, čo je báseň a čo pesnička, obe sa mi zdali veľmi spevné. Doma som ich potom recitoval a spieval rodičom. Potom som nastúpil do slovenskej základnej školy a tam sa začalo moje ozajstné dobrodružstvo so slovenským jazykom. Moje rodinné korene siahajú kamsi na Slovensko, ale dodnes nevieme kam. Moji pra- pra- prastarí rodičia pochádzali zo Slovenska a niektorí príbuzní tam ešte žijú. Moji rodičia málo rozumejú a ešte menej hovoria po slovensky. To je škoda, lebo si myslím, že kto sa vie dorozumieť po slovensky, celkom dobre rozumie aj iným slovanským jazykom, lebo majú rovnaké základné slová. Pre mňa bolo najťažšie zvládnuť skloňovanie. Aj keď sa zdá, že všetko sa podriadi skloňovacím vzorom, stále sú nejaké výnimky. Myslím si, že všetky tie výnimky dokáže stopercentne zvládnuť len Slovák, ktorého materinská reč je slovenčina. Možno preto ma slovenčina fascinuje, lebo rozprávať ňou je ako súboj. Ak sa mi podarí správne gramaticky rozprávať, cítim sa

ako víťaz. Slovenskú gramatiku ma učí naša triedna učiteľka. Má slovenský jazyk v malíčku, doma sa s rodičmi rozprávali po slovensky a slovenský jazyk študovala v Bratislave. Slovenskú konverzáciu nás učí slovenská učiteľka. Tak sa teda každý deň stretávam so slovenčinou. Spočiatku, v nižších ročníkoch, to bolo dosť ťažké, ale teraz v ôsmom ročníku je to už celkom fajn. Učiť sa slovenčinu, to nie je len zvládnuť jazyk, ale taká literatúra, to je už iný level. Texty súčasných autorov nie sú žiadnym problémom ani pre slabších „jazykárov“, ale texty zo staršieho obdobia sú tvrdým orieškom pre všetkých. Pani učiteľka nám musí „prekladať“, o čom čítame. Keď sme čítali *Priadku* od P. O. Hviezdoslava, osobne som mal pocit, že čítame akési slová, ktoré sú nezrozumiteľné a spolu nesúvisia. Keď sa nás opýtala, či sme porozumeli textu, pozerali sme na ňu ako, teraz použijem slovenský frazeologizmus, ako hrom do buka. Musela nám všetky obrazy, metafory povedať polopate, jednoduchými slovami. Tak, ešte s touto poetikou, ako vraví pani učiteľka, by som chcel zápasit' a časom aj vyhrať. To znamená, že by som chcel hovoriť nielen základné frázy a jednoduché vety a myšlienky, ale vedieť používať aj „obrazy“. Takže moja cesta po boku slovenského jazyka sa nekončí, prihlásil som sa na slovenské gymnázium do Békešskej Čaby. Viem, že to nebude ľahké, ale ak chcem zvládnuť aj tú „poetiku“, musím na sebe pracovať a veľa sa učiť. Kto vie, možno sa mi raz podarí nájsť svoju rodinu na Slovensku a budem s nimi rozprávať plynule po slovensky. To budú pozerat'!

Som rád, že som trošku spoznal aj Slovensko. Trikrát som bol na Slovensku, raz cez Erasmus na výmennom pobyte, dvakrát v škole v prírode. Navštívil som Banskú Bystricu, Brezno, viezol som sa Čiernohorskou lesnou železnicou do Čierneho Balogu. Prekrásna príroda a pískanie lokomotívy – to všetko umocňovalo zážitok z jazdy a zároveň na nás dýchol čas, keď sa po železničke zväžalo drevo z hôr do dolín. So školou v prírode som bol aj na Chopku, ďalší bohatý zážitok. Slovenská príroda je pre mňa, Dolnozemca, čarokrásna. Mal som pocit, že z Chopku vidím pol Slovenska. A tie teplotné rozdiely, ďalšie prekvapenie: v dolinách teplo, veď ako by malo byť v júli, ale tam hore bolo riadne chladno. Všetci sme boli dobre poobliekaní, aj tak som mal pocit, že mi vietor poprefukuje kosti. Ale krásna panoráma stála za to. A nielen panoráma, aj vôňa. Hory majú divokú, bylinnú vôňu, ostrejšiu, až aromatickú. Vzduch je svieži a čerstvý. Určite sú tam ľudia zdravší. A keď sa k čerstvému vzduchu pridajú aj tradičné bryndzové halušky, buchty, rezeň, ovocné čaje! Liptovské jogurty mi chutili najviac. A páčila sa mi aj reč Tatrancov. Trochu iná ako u nás na Dolnej zemi. Ďalšia „špecialita“ Slovenska: čo dolina, to iné nárečie. Moja ďalšia návšteva na Slovensku bola opäť s triedou. Tentokrát sme sa venovali vysokohorskej turistike a videli sme niekoľko tatranských plies. Boli tak vysoko, že sa v nich odrážala obloha. Vyzeralo to, akoby sa v jazerách kúpala. Potom sme z výšky zostúpili hlboko

do jaskyne, kde nás ovial temný chlad a očarili tisícročné kvaple. Dúfam, že sa tam vrátim. Slovenské gymnázium v Békešskej Čabe určite organizuje výlety na Slovensko. A v budúcnosti, keď budem dospelý, ktovie, možno pobudnem nejaký čas na Slovensku. Rád by som. Ale zatiaľ je všetko skryté vo hviezdach. Teraz som Dušan z malého krásneho mestečka na Dolnej zemi, kde nevoňajú byliny, ale úrodná zem, kde v slovenčine nepočuť spevnú reč Tatrancov, ale staré slovenské dolnozemske nárečie.

*Dusán Alex Birkás, 8. ročník, Slovenská dvojjazyčná ZŠ a MŠ,
Slovenský Komlós, Maďarsko*

Hlavná cena v 4. kategórii:

Kriváň

Pred niekoľkými rokmi sme sa spolu s rodičmi presťahovali zo Slovenska do Maďarska. Ocko tu dostal prácu, a tak sme si zbalili kufre a odišli sme.

Keď sa ma v škole pýtajú, aké je Slovensko, vždy poviem, že je veľmi pekné. Hovorím im, že na Slovensku je veľa jaskýň a hradov, množstvo kopcov a vysokých hôr. A keď v škole píšeme slohy, často píšem o Vysokých Tatrách. Je to pre mňa najkrajšia spomienka na Slovensko.

Ako malá som často chodievala s dedkom do Tatier. Starí rodičia bývali v Štôle a odtiaľ je to do tatranských hôr veľmi blízko. Vždy ma fascinovalo, ako dedko dokázal hodiny a hodiny hovoriť príbehy z horských prechádzok. Chodili sme po lese, sem-tam sme zbierali huby, chodili po turistických chodníkoch, k vodopádom, k plesám, kým som vládala. Potom ma dedko väčšinou musel zobrať na chrbát, aby som sa vládala vrátiť domov. Často som počas našich túr spievala a dedko hovoril, že mám anjelský hlas a nikdy nesmiem prestať spievať. Hovoril aj to, že je dobre, keď spievam v lese, lebo vtedy vraj prichádzajú strážni anjeli, ktorí nás ochránia pred medvedom. Raz sme takého veľkého hnedého medveda aj videli, ale našťastie sa vyplašil a utiekol.

Dedko bol skúsený turista. V Tatrách trávil takmer všetok svoj voľný čas, najmä potom, ako babka zomrela. Vyšiel takmer na všetky štíty. Bol dobrovoľný záchranár a zvykol robiť aj sprievodcu. Bol taký nebojácný, že vždy, keď v lese niečo zašušľalo a ja som sa zľakla, on sa len zasmial a povedal mi, že nikdy sa nemusím báť, lebo on bude stále pri mne.

Dedkov najobľúbenejší štít bol Kriváň. Hovorieval, že keď bol malý, tak sa pod ním hrávali s kamarátmi na zbojníkov. A tiež mi povedal, že práve pod Kriváňom prvýkrát pobozkal babku. Bol to vraj magický moment. Sedeli

spolu na skale, bola nádherne číra modrá obloha a babka mu zaspievala pesničku o Slovensku. Vraj tiež tak nádherne, ako spievam ja. Prezradil mi, že vtedy cítil, akoby nad nimi preletel anjel, ktorý ich spojil.

Keď však dedko ochorel, už nevládal toľko chodiť do hôr. Chodili sme na kratšie prechádzky a spolu sme sa len z diaľky dívali na nádherné divadlo slovenských veľhôr. Vždy mi však pripomínal, že keď sa budem niekedy báť, mám sa rýchlo z okna pozrieť na Kriváň. A keď uvidím ohnutý špic skaly, znamená to, že strážni anjeli práve preleteli ponad štít. Jeden z nich asi nemotorne ťuchol krídlom o špic a ohol ho. Ja som sa vždy smiala, keď mi to hovoril. No ako by len jeden anjel mohol ohnúť tvrdý špic skaly?

Dedko zomrel rok predtým, ako sme sa presťahovali do Maďarska. Bol už veľmi chorý a starý. Ale jeho posledné želanie bolo, aby som mu na jeho pohrebe zaspievala pieseň *Slovensko moje, otcina moja*. Mal ju najradšej zo všetkých piesní. Tak som ju zaspievala. Keď sme sa z pohrebu vrátili, sedela som v izbe a bolo mi veľmi smutno. Bála som sa. Vtedy som si spomenula na to, čo mi dedko zvykol hovoriť. Bež a pozri sa na Kriváň. Vybehla som do záhrady. V tej chvíli som si uvedomila, že Kriváň má naozaj ohnutý špic. Bol to môj dedko, ktorý ma prišiel ochrániť.

Pred odchodom do Maďarska som rodičov poprosila, aby mi kúpili plagát Kriváňa, že si ho chcem zobrať so sebou. Dnes, keď mi je niekedy smutno alebo sa bojím, vždy sa pozriem na krásny plagát, ktorý mi visí nad posteľou. Keď prídu moji kamaráti k nám a zbadajú tento krásny obraz na stene, vždy mám tak príležitosť im porozprávať moje zážitky z rodnej krajiny.

Zakaždým sa teším, keď sa opäť vrátíme na Slovensko, aspoň na prázdniny, lebo keď budem blízko Kriváňa, budem blízko dedka.

Preto mám rada Slovensko.

Dorka Blázsek, 4. ročník, Maďarsko-slovenská dvojjazyčná národnostná ZŠ a internát, Nové Mesto pod Šiatrom, Maďarsko

Hlavná cena v 4. kategórii:

Víš, Klára, naši predkovú kedysi žili na Slovensku

Som veľmi zvedavá a veselá dievča. V rozprávaní mojich domácich často počúvam o zážitkoch, kamarátoch a známych zo Slovenska, ktorých tam naša rodina má.

Všetci majú blízko k zachovávaní ľudovej tradície, spevu, tancov, krojov. Nie raz sa u nás spomenie ujo Albín, SEUK, Liptov, Detva, Východná, Myjava... Pre mňa sú to zaujímavé a zvláštne veci. Poznám ich z fotografií,

internetu, ale tie rozprávky, ktoré k tým menám patria, nemajú cenu. Podnietia však moju zvedavosť a snenie, že keď vyrastiem, budem spievať, tancovať, pôjdem sa pozrieť na ten Liptov či SEUK. Napadlo mi však, že nemusím čakať. Pôjdem sa pozrieť do prababičkiných skríň, ktoré sa ukrývajú v jednej izbe nášho domu. Sú krásne, vymaľované. Mamka v nich má kroj, ktorý sa mne veľmi páči. Odhalila som tam všeličo nádherné. Bolo to však iné. Nevedela som prečo. Obliekla som sa a dala na cestu za mojou „mamičkou“, vlastne starou mamou. Vedela som, že mi odpovie a vysvetlí, čo som to tam odhalila. Našla som ju za šijacím strojom. Je krajčírkou a veľmi často šije nielen moderné šaty, ale aj kroj. Klára, prečo máš oblečenú maminu *dušánku*? Zaznela otázka. A bolo po záhade. Už som vedela, ako sa volá to, čo som si obliekla. Samozrejme, musela som vysvetliť, čo pácham. Nebola to iba mamina *dušánka*, ale mojej prababičkina, volali sa Zuzana. Hovorila, že som po nich zhovorčivá, usmiata a samozrejme zvedavá. Táto správa ma potešila. Ťahala som však mamičku do tej našej zvláštnej izby, aby mi všetko dôkladne vysvetlili. Odhalili sme tam krásnu prababičkinu *zberanku*, *bíle sukne*, *kalnérku*, *plíšku*, *cirkáš*, *ketňky*... Moje pátranie však prinieslo kopec otázok pre mojich domácich. Prečo je to iné ako na Slovensku? Starý otec sa usmial a začal s ďalšou zaujímavou rozprávkou. „Víš, Klára, naši predkové kedysi žili na Slovensku, ale sa presťahovali niekde z nich sem do Pivnici. Preto máme inakší kroj, ale si zachovávame našu reč, zvyky, minulosť a v senci nosíme svoju materskú krajinu.“ „Ale, apko, predsa rozprávame inak jak v televízii, čo pozerám.“ „Vím, moja, ... v tem je tá krása. Sme Slováci, zachovávame si svoju slovenčinu a nezabúdame, odkiaľ pochádzame.“ Rozprávka sa skončila, ale mamička ma prekvapila. Šili pre mňa *dušánku*, keďže tie, čo som odhalila, boli pre mňa veľké. Nesmierne ma to potešilo a ešte viacej, keď som uvidela, že sa chystajú ušiť aj *kalnérku* na moju mieru. Mojej radosti nebolo konca. Páčia sa mi predsa tie naše názvy, lebo si ich zachovávame v našej dedine a rodine už veľmi dlho.

Blízko máme k ľudovej tradícii a pesničke. Je to naše obrovské bohatstvo. V tej novej *dušánke* a *kalnérke* som potom spievala hrdo a s nádejou, že si zatancujem a zaspievam na Slovensku. Navštívim pre našu rodinu známe miesta a milých a vzácných ľudí.

Klára Červená, 3. ročník, ZŠ 15. októbra, Pivnica, Srbsko

Cena poroty v 4. kategórii:

Príbeh môjho opapu

Potichu som sa posadila a pozrela von oknom. Videla som hory, kopce, údolia a malé drevené chalúčky, ktoré sa mihali ako v starom, zrýchlenom filme. Obzrela som sa na mojich starých rodičov. Pozerali na mňa a stále ukazovali na tenké, sklenené okno. Moja omama mi rozprávala unaveným, ale sladkým hlasom o veciach, ktoré sme videli. Neskôr odišla na kávu. Tak sme sa s opapom začali rozprávať. Potom mi z úst vyklzla otázka, ktorá mi navždy zmenila život: „Aká bola druhá svetová vojna, opapa?“ Nastalo ticho. „Povedala som niečo zlé?“ uvažovala som. Usúdila som, že to nie je najpríjemnejšia téma na rozprávanie sa, tobôž vo vlaku.

„Bolo to veľmi ťažké obdobie, keď ľudia nemali právo povedať, čo si mysleli, a žiť slobodne, kde chceli, a tak bojovali o život a mier. Moji rodičia sa snažili s nami utiecť a skryť sa. Vtedy sme odišli na východné Slovensko. Ale keď to ani tam nebolo bezpečné, museli sme sa zase presúvať,“ začal môj opapa vysvetľovať.

Ako sa príbeh odvíjal, privrela som oči. Zrazu som sa ocitla uprostred veľkej šedej železničnej stanice so stovkami ľudí, ktorí okolo mňa pobežovali a snažili sa dostať k svojmu vlaku a uniknúť temnej oblohe, ktorá visela nad nimi.

Ľudia niesli v rukách svoje malé kufričky. Para mi oslepovala oči. Zvuk vŕzgajúcich brzd o koľajnice mi znel v hlave. Cez dav ľudí som zrazu uvidela malú rodinku uprostred železničnej stanice. Pozrela som sa trochu bližšie a uvedomila som si, že za kufrom je malý chlapec so žltou hviezdou na hnedom svetri. Svetla bolo práve dosť na to, aby sa na hviezde zjavila iskra nádeje. Pokúšala som si spliesť slová, ktoré vyklzavali z opapových úst, aby som odhalila jasný obraz tohto milého chlapca.

„Ten malý chlapec som bol ja,“ povedal môj opapa a potom pokračoval. „Mal som brata.“ Bola som ohromená. Nikto mi nikdy nepovedal, že môj opapa mal brata! Moja myseľ sa zrazu zaplnila otázkami, ktoré mi zaplavili mozog ako: „Kde bol teraz brat môjho opapu? Ako to, že mi o ňom nikto nikdy nepovedal?“ Uvedomila som si však, že bude jednoduchšie klásť otázku jednu po druhej.

„Mal som asi štyri roky, keď sa to stalo. Snažili sme sa ukryť pred nacistami,“ vysvetľoval opapa, „išli sme vlakom v nádeji, že sa nám podarí utiecť, ale keď sme prišli do Hlohovca, nevedeli sme čo ďalej.“

Videla som ich ako stáli pred stanicou a sadli si na kufre. Po chvíľke sa pri nich zastavil muž na voze s volami.

„Janka?“ spýtal sa. „Si to ty? Čo tu robíš? Ten muž bol starý spolužiak

tvojej prastarej mamy. Volal sa pán Zelenay.“ Keď hovoril môj opapa, jeho slová sa prelínali do muža, ktorý bol v podobnom veku ako moja prastará mama.

V tom čase už moja omama sedela za nami a pracovala na preklade do práce. Otvorila som oči a zapozerala sa cez tenké sklenené okno. Už tam nebolo veľa domov, len zelené lúky s vysokou trávou, ktorá sa kývala zo strany na stranu, ako vlak prechádzal. V pozadí som počula zvuk, ako omama stláča klávesy na svojom počítači, čo znelo, ako keď kvapky dažďa padajú na betónovú podlahu. Po chvíľke odmlky sa na mňa opapa pozrel a pokračoval v rozprávaní. Privrela som znova oči.

„Takže potom, čo sa priateľ tvojej prastarej mamy spýtal, prečo sme tam, povedala mu, že sa snažíme ukryť pred gardistami. Ako mu všetko porozprávala, spýtal sa nás, či sa nechceme schovať u nich doma. Koniec koncov, nemali sme kam ísť potom, ako nám gardisti všetko zobrali. Tak túto štedrú ponuku moji rodičia prijali a nasadli sme na voz s pánom Zelenayom.

V Hlohovci nám pomáhal nielen pán Zelenay a jeho manželka Borka, ale aj jeho rozšírená rodina.”

„V ich záhrade vykopal pán Zelenay s mojím otcom dvojmetrovú jamu, ktorú prekryli doskami, na ktoré nasypali zemiaky. Môj otec, mama, stará mama, ktorú som volal omama, brat a aj ja sme sa v tejto diere skrývali vždy, keď hľadali židov. Nebolo tam veľa miesta ani svetla, ale rozhodne to bolo lepšie, ako musieť utekať z jedného miesta na ďalšie. A čo bolo najhoršie a zároveň najdôležitejšie, vedel som, že nemôžem vydať žiadny zvuk. Dokonca aj to najmenšie muknutie, a mohol by som nás všetkých vystaviť nebezpečenstvu. Pochopil som to jasne, dokonca aj ako štvorročný.“

Cítila som, že niečo nedopadne dobre.

„Nejako gardisti zistili, kde sa skrývame,“ povedal môj opapa slabým hlasom. S hrôzou som otvorila oči. Cítila som, ako mi z tváre mizne farba.

„Náhodou to bola skupina opitých gardistov,“ opapa pokračoval. „Zrazu začali strieľať na zemiaky, pod ktorými sme boli.“

Videla som ako môjmu opapovi zakryli ústa, aby nevydal žiaden zvuk, ktorý by ich mohol prezradiť. Bola som traumatizovaná, cítila som strach, keď sa mi do srdca vkrádali slová môjho opapu, chveli sa mi kosti, cítila som, ako mi krv prúdi do mozgu, bola som celá slabá a na chvíľu som mala pocit, že omdliem.

„Stáli nad nami a našťastie náš úkryt bol v kopci, takže sme sa opreli o vyššiu stranu a náboje vystrelili opačným smerom, strieľali nad našimi hlavami.“

Srdce sa mi spomalilo a na chvíľu som sa cítila pokojne. Ale moja myseľ bola stále zmätená tým, ako môže byť niekto tak plný nenávisť. Cítila som

sa hrozne z toho, čo sa vtedy stalo môjmu opapovi, ale vedela som, že jeho príbeh sa ani zďaleka neskončil.

„Potom sme sa museli rozdeliť, pre prípad, že by sa gardisti vrátili,“ povedal môj opapa.

„Bol tvoj brat sám?“ opýtala som sa.

„Nie,“ odpovedal môj opapa s mierne zúfalým úsmevom. „Bol bábätko, bol príliš malý na to, aby zostal sám.“

„Mala som vôbec niekedy túto tému začať?“ rozmýšľala som. Nebola som pripravená počuť tolko hrôzy.

„Ja som ale musel ostať sám. Bolo to veľmi ťažké rozhodnutie pre mojich rodičov. Musel som sa schovať v maštali... Bol som vo vykopanej diere, do ktorej sa zmestilo len dieťa. Bola prekrytá drevenými doskami, na ktorých bola slama a navrchu stála krava.“

Prekvapilo ma, ako veľmi premyslené boli všetky miesta, kde sa môj opapa skrýval, a koľko úsilia bolo vynaložené na ukrytie jeho rodiny.

„Nebolo tam veľa svetla. Bol som väčšinu dňa sám, ale Zelenayovci prišli za mnou vždy, keď to bolo možné. Ak som mal šťastie, dostal som párkrát za deň jesť, ale vodu som pil z toho istého vedra ako krava.“

Môj opapa mal veľké šťastie. Obdivovala som odvalu rodiny Zelenayovcov, ľudí, ktorí neboli židia, ktorí riskovali svoj život, aby pomohli židovskej rodine.

Ale stále som nemohla prestať mať z toho zlý pocit. Koniec koncov, môj opapa mal len štyri roky, keď zažil túto katastrofu. Muselo to byť dosť intenzívne, keď sa skrýval sám a nemohol vydať čo i len najmenší hlások. Obzvlášť, keď bol taký malý.

„V dôsledku toho, že som dva týždne nehovoril,“ povedal môj opapa so zahmleným výrazom, „keď som mohol vyjsť z môjho úkrytu, nerozprával som. A keď som po čase začal rozprávať, zajakával som sa.“

„Ako dlho trvalo, kým si prestal?“ spýtala som sa s doširoka otvorenými očami.

„Mal som asi osemnásť rokov, keď som prestal koktať,“ odpovedal môj opapa.

Bola som v šoku. Cítila som, ako sa mi v srdci vytvoril strašný smútok a zúfalstvo.

Cítila som sa hrozne z toho, čo môj opapa prežil ako taký malý a bezbranný, ale to mi nebránilo v tom, aby som ho počúvala ďalej.

Ostávalo ešte pár mesiacov do oslobodenia, ale pán Zelenay s jeho manželkou Borkou nás neprestal skrývať. Tentokrát vytvoril nový priestor v pivnici, ktorý zakryl regálom fľaš, zaváranín a iných potravín.

Keď Hlohovec prišiel oslobodiť 2. ukrajinský front spolu s Rumunmi, my

sme vyšli von z nášho úkrytu na svetlo. Bol krásny jarný deň. Slnko svietilo. Slnko, ktoré som už dlho nevidel. Vieš, slnko pre mňa znamená slobodu.”

Cítila som, ako ma zahrialo pri srdci, a preto som nabrala odvalu sa pýtať ďalej. „A čo sa stalo s tvojím bratom? Kde žije teraz? Nikdy si mi o ňom nehovoril.“

„Bol jeden rok po druhej svetovej vojne a veľa ľudí žilo v chudobe,“ povedal so slzami smútku v očiach.

Ja som v tom momente tušila, že niečo nebude v poriadku. „A môj brat ochorel,“ pokračoval môj opapa.

No na chvíľku sme sa odmlčali obaja a smutne sme na seba pozerali. Videla som, ako môj opapa skúša skrývať bolesť v svojom srdci.

„Po vojne bolo všetko zničené,“ pokračoval. „Domy, školy, nemocnice. Neboli lieky.“ Bolo mi jasné, že môj opapa sa predou mnou snaží skrývať svoje pocity.

„A preto, žiaľ, môj brat zomrel.“ Videla som, ako môj opapa bojuje so svojím smútkom, ale nakoniec ho dokázal odsunúť nabok.

O pár sekúnd neskôr som zistila, že robím to isté; vytrvať cez smútok a nútiť sa, aby som to neurobila, ale po niekoľkých sekundách som to prehltila. Nerozplakala som sa.

„Opapa, máš niečo, čo patrilo tvojmu bratovi?“ spýtala som sa a snažila som sa trochu zjemniť tému.

„Áno,“ odpovedal môj opapa. „Mám dreveného sloníka, ktorý bol Bandičkov,“ odpovedal.

„Mohol by si mi ho niekedy ukázať?“ spýtala som sa.

„Áno,“ povedal môj opapa a usmial sa na mňa. Opätovala som jeho úsmev so smútkom v očiach.

Tento príbeh je venovaný môjmu opapovi a rodine Zelenayovcov, bez ktorých by som tu dnes nebola ani ja.

Nezabudneme.

Opapa, naučil si ma veľa vecí, mať nádej, dôležitosť priateľstva, vydržať aj v ťažkej chvíli, a aj keď viem, že si ani zďaleka neprejavil svoje emócie, vedela som, že si vo svojom vnútri plakal. To ukazuje, aký dobrosrdečný a milujúci človek si a vždy ním budeš.

Ďakujem rodine Zelenayovcov. Sú to ľudia ako vy, vďaka ktorým môžem aj ja dnes milovať Slovensko.

Tento príbeh som napísala pôvodne po anglicky v roku 2020, keď som mala 11 rokov. Z príbehu môjho starého otca som sa dozvedela o slobode, spravodlivosti, láskavosti a nádeji. V tom čase som sa s takouto témou stretla prvýkrát.

Dnes ľudia na Ukrajine čelia podobnej situácii. Dnes vidíme v ľuďoch to najlepšie aj to najhoršie. Ľudia ako ty a ja. Boja sa, že stratia život, stratia tých, ktorých milujú, stratia slobodu. Teraz potrebujeme viac ako len nádej. Nádej nezachráni životy, ale činy áno.

Takže je to na nás všetkých. Budete okoloidúcimi, keď ľudia trpia, alebo budete konať a pomáhať tým, ktorí to potrebujú... rovnako ako Zelenayovci, ktorí pomohli rodine môjho starého otca prežiť vojnu?

Ellie Antoš, 6. ročník, Slovenská škola a škôlka v Zürichu, Švajčiarsko

Osobitná cena poroty v 4. kategórii:

Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko

Pred viac ako 230 rokmi sa z rôznych krajov Slovenska naši predkovia prisťahovali na Dolnú zem. Písal sa rok 1790.

Hfštka najsmelších slovenských rodín s malými batôžkami a s veľkou nádejou usadila sa na šírej rovine, na pustatine, ktorú nazvali Pinczed. Chudoba, hlad a choroba ich prinútili opustiť svoj milovaný domov, rozlúčiť sa so slovenskými horami a hľadať si lepšie miesto pre život. Ten našli v cudzine, ďaleko od Tatier, v srdci Báčky, v Pivnici, útlej malebnej dedinke, v ktorej aj dnes vietor pokojne ulicami roznáša slovenskú pieseň a slovenskú reč, v ktorej aj dnes hrdo zvoní kostolné zvony. Na okraji dediny dnes tíško stojí cintorín, ktorý už mnohé slovenské duše ukryl. Tu odpočívajú aj všetci moji predkovia, vďaka ktorým viem, kto som.

Z Nitrianskej stolice medzi prvými rodinami prisťahoval sa aj František Kámaň s manželkou Alžbetou Papovou. Tu, v mori žltých pšeničných klasov, sa im roku 1803 narodili dvojčatá, Peter a Pavel. Prvú dolnozemskej Slováci. Predstavujem si, s akou láskou a hrdosťou matka nežne nôtila: „Po nábreží koník beží, koník vraný, skadiaľže si, šuhajček maľovaný...“, kým v tichosti svojho murovaného domčeka uspávala chlapcov. Tak vrúcne im vštepovala lásku k slovenčine, aby aj v cudzine nezabudli, odkiaľ pochádzajú. Možno tajne túžila, že ich raz znovu privítajú opustené slovenské hory.

S tvrdosťou rezali do zeme brázdy. Úrodná pôda dokázala uživiť mnohé rodiny, mnohé generácie. S úsmevom krájali krajec mäkkého sviežeho chleba a vôňa zohriateho mlieka ohriala ich duše. A slovenčina, tá ich naplňovala pocitom šťastia i hrdosti, potešila v zármutku a posmelila v trápení. Tá dala silu aj ďalším deviatim generáciám zotrvať.

V bujnosti panónskych polí sa roku 1922 ďalším generáciám narodil nevšedný chlapec menom Michal Kámaň. Budúci spisovateľ Janko Čeman.

Tak ako predkovia i on v pote kráčal za dreveným pluhom okolo svojho *sálaša* a počúval rozkošnú pieseň škovránka. Ale v duši cítil tiché vzdychanie predkov. Vtedy zobral ceruzku a začal písať. Písal, o živote Slovákov na Dolnej zemi, písal o živote svojej dediny, a písal po slovensky. S hrdosťou písal poviedky vo svojom západoslovenskom nárečí. Písal, kým krájal kôru zeme, písal aj v kúte svojej izby pri slabej žiare petrolejovej lampy. Prečo? Lebo chcel zachovať to bohatstvo našej reči, ktoré nám odovzdali naši predkovia. Bolo to jediné vzácné, čo si zo svojho slovenského domova priniesli.

Často sa pýtam, kde je môj domov? Tu na Dolnej zemi, alebo tam, odkiaľ vyročili do sveta moji slovenskí predkovia. Stará mama mi raz povedala, že domov je tam, kde sa vždy rád vrátim. Miesto, ktoré mi otvorí dvere aj vtedy, keď ho opustím bez príčiny. Domov je tam, kde odpočívajú naši predkovia. A ja teraz viem, že mám dva domovy. Jeden na Dolnej a ten druhý na Hornej zemi. A som šťastný, verte mi!

Tomáš Kámaň, 8. ročník, ZŠ 15. októbra, Pivnica, Srbsko

Čestné uznanie v 4. kategórii:

Socha „Dievča v ľudovom kroji s polesňakmi“ – symbol Slovákov v mojom meste

So slovenčinou žijem každý deň v mojom dome, v škole, v mojej dedine, v slovenskom folklórnom spolku, na ihrisku a všade inde, v čom ma podporuje moja matka, ktorá nesmierne miluje slovenský jazyk a kultúru. No a ja milujem svoju mamičku, tak preto mám rád i slovenčinu. Porozprávam Vám príbeh, ako sa moja mamka zaslúžila o to, aby v našej dedine pribudol jeden pekný symbol Slovákov, symbol originality slovenského národa v Chorvátsku.

Keď som s mamou a otcom počas jarných školských prázdnin v roku 2017 bol na výlete v severnom chorvátskom kraji Međimurje, presnejšie v meste Belica, tam sme videli pomník zemiaku. Na druhom výlete, keď sme navštívili dedinu Ernestinovo, ktorá je v mojom slavonskom kraji, tam sme videli zvláštne drevené sochy. Tie sochy sú vlastne zaujímavé umelecké sochárske trojdimenzionálne diela vyrobené zo slavonskeho duba a inštalujú sa v mestskom parku.

Vtedy moja mamka prišla na jednu zvláštnú a peknú myšlienku postaviť takú podobnú sochu v našej obci, v Markovci – neďaleko mesta Našice, nie však sochu zemiaka, ale sochu *polesňaka*. Polesňak je jednoduchá a veľmi chutná slovenská tradičná špecialita z nastrúhaných zemiakov, múky, vajec,

soli s troškou korenia. Pečie sa v horúcej masti alebo v oleji. Túto špecialitu priniesli Slováci zo severného Slovenska sťahovaním sa do chorvátskeho Markovca, a preto sú Markovčania veľmi hrdí na svoje originálne polesňaky, akých niet v celom Chorvátsku. Časom ho aj pomenovali Pán Polesňak a vzdali mu hold.

Od roku 2000 sa každý rok v septembri konajú oslavy pod názvom Večer polesňakov, ktorý organizuje Matica slovenská Markovec Našický pod vedením predsedníčky a mojej tety Branky Baksovej a zúčastňujú sa ho folkloristi, ich hostia a iní milovníci tejto pochútky. V ten deň v našej dedine býva živo a veselo s veľkým množstvom ľudí a pritažlivá chrumkavá vôňa sa šíri doďaleka.

Moja mama Vesna napísala knihu Pán Polesňak ako fotomonografiu 20 rokov podujatia „Večer polesňakov“ (2000 – 2019), ktorá bola promovaná vo februári v roku 2020. Na tej promócií som ja s mojimi kamarátmi aj zaspieval zhudobnené verše o polesňaku. Vo svojej knihe ako aj na jej promovaní verejne navrhla, aby sa postavil pomník Pánu Polesňaku vedľa Drevenice. Drevenica je dom nášho slovenského folklórneho spolku a Matice slovenskej v Markovci, vystavaný v roku 2007 zo slovenského dreva, ktoré bolo poslané zo Slovenska, presnejšie drevený materiál na výstavbu daroval pán Jaroslav Maček z Nitry. Meno dostala podľa drevených domčekov ozdobených bielymi ozdobami, ktoré pripomínajú medovníkové domčeky z rozprávky. Také chyžočky sme videli v zachovanej karpatskej slovenskej malebnej dedine, v Čičmanoch. O našu Drevenicu sa starajú všetci členovia Slovenského kultúrno-umeleckého spolku Fraňo Strapač a tiež členovia Matice slovenskej, ale najviac naše tety speváčky.

Matica slovenská Markovec prijala návrh mojej mamky, aby sa pomník postavil, a súhlasila, že navrhovateľka všetko pripraví, vyhotoví a Matica zaplatí trovy. Tak sa mamka dala do práce. Cez internet vyhľadala sochára z hore spomínanej osady Ernestinovo, pána Ivicu Toliča. Poslala mu niekoľko fotografií Drevenice, tanečníkov nášho folklórneho spolku v slovenskom ľudovom kroji, ako aj fotografie polesňaka a pýtala sa ho, či môže takú ideu zrealizovať. Výtvarný umelec pán Tolič potvrdil, že veľmi rád takú ideu zrealizuje. Podal taký návrh, aby sa pomník urobil z dubového dreva v prirodzenej veľkosti a nech sa volá Djevojka u nošnji s polesnjacima/ Dievča v ľudovom kroji s polesňakmi.

Samozrejme, muselo sa na to pýtať povolenie aj od Mestskej správy a od nich dostala zelené svetlo, že sa pomník pri Drevenici môže postaviť. No a po niekoľkých mesiacoch sochár našiel potrebné drevo a pustil sa do práce.

Moja sesternica Vjera, ktorá pečie výborne polesňaky, sa na tu príležitosť stala modelkou, oblečená v kysuckom ľudovom kroji, držiac v rukách túto slovenskú pochúťku, a to všetko preto, lebo sme museli urobiť zopár

fotografií a poslať ich sochárovi. Poslali sme veľa odfotených záberov, museli sme dbať na všetky dôležité detaily: mašľa, frizúra, krpce, košeľa, vesta, sukňa. Potom sa pán sochár prišiel pozrieť na priestor pri Drevenice, kde by pomník asi mohol stáť. Trvalo mu mesiac, kým sochu zhotovil a doviezol ju na určené miesto. Základy boli postavené podľa písaných sochárových pokynov a s dodatočnými nápadmi vystaval ich dobrovoľne stavebný podnik jedného nášho bývaleho tanečníka slovenského folklóru Darka Komjetana. Na pomníku sa nachadza oceľová platnička s menom sochy a sochára, ako aj dátumom jej vzniku.

V deň otvorenia – 30. apríla 2022 – mašľu slávnostne rozviazali vzácní hostia: poslanec v Parlamente a zástupca starostu mesta Našíc Hrvoje Šimić, predseda Mestskej rady Krešimir Žagar a predseda Zväzu Slovákov v Chorvátsku Mirko Vavra. Sochu odhalili ženy pekárskoho tímu Nočné neviniatka, naše spevačky – Zdenka Šutak, Božena Lazar a Vesna Budoš a poželnal ju náš pán farár Patrik, ktorý podporuje všetky dedinské aktivity a veľmi rád jedáva slovenské polesňaky. Vtedy som sa zoznámil aj so sochárom Tolićem. A jemu naša slaná slovenská špecialita chutila tiež.

No a aby tá slávnosť odhalenia sochy nebola len pre dospelých, moja mama v ten deň pripravila pre deti kvíz o polesňaku, ktorého sa zúčastnili malá a stredná skupina folkloristov. Boli sme sami prekvapení, že sme niečo aj vedeli, ale sme sa aj niečo nové naučili. Naše tety spevačky nám vtedy napiekli veľa chutných polesňakov a všetci sme sa dobre hostili.

Tak Drevenica k svojim 15. narodeninám dostala pekný darček – dievčatko, ktoré je krásnou ozdobou Železničnej ulice a strážkyňou Drevenice. V mojom Markovci je symbolom dobrých a pohostinných Slovákov, a preto sa mi páči takáto slovenská kultúra, ktorá je aj neoddeliteľnou súčasťou mojej slovenskej reči. Milý čitateľa, ak sa chcete o tomto všetkom presvedčiť, prídte na jeseň do Markovca na náš veselý Večer polesňakov.

Roko Mihovilović Baksa, 7. ročník, ZŠ kráľa Tomislava, Našice, Chorvátsko

Čestné uznanie v 4. kategórii:

Čím chcem byť?

Túto otázku dostávam čoraz častejšie, lebo som siedmačka. Na budúci rok si musím vybrať strednú školu, ktorá ma pripraví na moje budúce povolanie.

Veľa spolužiakov ešte nevie, čím chcu byť. Ja už v tom mám jasno od malička. Chcem sa stať učiteľkou! Poviete si: „Taká obyčajná učka!“ Ja však

chcem byť neobyčajná učiteľka. Prečo budem neobyčajná? Prezradím vám to. Chcem sa stať učiteľkou slovenčiny v Maďarsku.

So slovenčinou som sa zoznámila už v Materskej škole v Sarvaši. Neviete, kde to je?

Vo Wikipédii o Sarvaši nájdeme tieto informácie: „Sarvaš je maďarské mesto vo Veľkej dunajskej kotline v Békešskej župe. Má rozlohu 16 175 ha a 17 181 obyvateľov.”

Ja vám ho opíšem takto: Je to malé mestečko. Leží pri mŕtvom ramene rieky Kereš. Jeho pýchou je veľké arborétum, v ktorom rastú vzácne stromy, kríky a rastliny. Vedľa arboréta sa nachádza Mini Maďarsko. Tam sú makety hradov a iných zaujímavých budov bývalého Uhorska.

Do Sarvaša sa prisťahovali prví Slováci v roku 1722. Odvtedy tu veľa ľudí používa aj slovenčinu. Najmä babky na nedelnom trhu klebetia po *tótsky* a plynule prechádzajú z jedného jazyka do druhého, zo slovenčiny do maďarčiny a naopak. Ako dieťa ma to veľmi zaujímalo, bola som zvedavá, o čom sa rozprávajú.

V škôlke som sa učila prvé slovenské básničky, riekanky a piesne. Potom som nastúpila do Slovenskej základnej školy v Sarvaši. Moje vedomosti sa tu rozširovali a moja láska k slovenčine rástla. Slovenčinu sa učím nielen na hodinách slovenského jazyka, literatúry, konverzácie a vzdelanosti, ale aj v citarovom krúžku Lipôčka, ktorý máme v škole a ja ho navštevujem. V tomto krúžku okrem hrania na citare nacvičujeme aj slovenské ľudové piesne. Tieto potom na rôznych vystúpeniach spolu s ostatnými žiakmi z krúžku prezentujeme. Spievam v školskom spevokole, kde sa učíme nielen slovenské ľudové, ale aj moderné piesne.

Veľmi rada recitujem, preto ma pani učiteľka často pripravuje na súťaže. U nás na Dolnej zemi každoročne prebieha súťaž medzi slovenskými školami. Volá sa Slovenské spievanky a veršovačky. Na tejto súťaži sa zúčastňujem od prvej triedy každý rok (okrem dvoch pandemických rokov, keď sa súťaž nekonala). Niekoľkokrát som postúpila do celoštátneho kola. Vyhrať sa mi zatiaľ nepodarilo, ale nevzdávam sa, aj tento rok sa poctivo pripravujem.

V našom meste pôsobí Slovenská samospráva mesta Sarvaš a Kultúrny spolok sarvašských Slovákov, ktorý ma pozýva na svoje akcie. Rada chodím potešiť svojím prednesom v slovenčine a spevom členov týchto organizácií.

Prečo mám rada slovenčinu? Presnú odpoveď ešte neviem. Možno to bola zvedavosť, keď som počula babky pletkovať po slovensky. Nevedela som, o čom robia pletky.

Možno to bola moja babka, ktorá vedela po slovensky. Neviem presne povedať prečo, ale slovenčina mi je veľmi blízka. Mám pocit, že je to môj druhý materinský jazyk, aj keď moja mama po slovensky vôbec nevie. Otec vie po slovensky, ale rozpráva veľmi málo.

Niektorí moji spolužiaci nemajú radi hodiny slovenčiny. Radšej majú angličtinu. Ja sa na hodiny slovenčiny veľmi teším a mám ich rada. Pani učiteľka ma volá šikunka. Najprv som nevedela, čo to slovo znamená. V slovníku som ho nenašla, ale keď mi ho potom pani učiteľka vysvetlila, naozaj ma to potešilo.

Po skončení základnej školy chcem študovať na Slovenskom gymnáziu v Békešskej Čabe a potom ďalej na vysokej škole. Možno aj na Slovensku.

Mojím snom je učiť slovenčinu. Chcela by som, aby sa raz moji žiaci učili tak radi slovenský jazyk ako ja. Lebo to, čo k slovenčine cítim ja, ešte neviem sama dobre opísať. Urobil to za mňa Gregor Papuček, ktorého báseň som recitovala na konferencii, ktorá sa konala pri príležitosti 280. výročia narodenia Samuela Tešedíka. Tu je úryvok z básne Reč – moja rodná zem: „Neberte mi slovenčinu, nenútkajte mi reč inú. Ja tú svoju dobre viem, slovenčinu milujem.“

Nóra Csatai, 7. ročník, Slovenská základná škola, MŠ a kolégium v Sarvaši, Sarvaš, Maďarsko

Čestné uznanie v 4. kategórii:

Známa osobnosť z môjho okolia – Zuzana Chalupová (1925 – 2001)

Zuzana Chalupová je najznámejšia kovačická maliarka. Zuzana je Slovenka. Kým píšem riadky tejto slohovej práce, pozerám na jej obraz *Zima* a cítim sa veselo a pohodlne. Vidím tam žiarivé farby v kontraste s bielym snehom, kopu detí a zimnú radosť.

Tento obraz mi pripomätáva moju starú mať Evu, narodenú Chalupovú, a jej detstvo. Často nám rozprávala, ako sa voľakedy deti hrávali na snehu od rána až do úplnej tmy. Vtedy i sneh bol mohutný a zimy ostré. Dnes o tom môžeme iba snívať, keďže som poriadny snežisko takmer ani nevidel. Pozerajúc von oknom z mojej teplej izby, vidím, iba spustlú ulicu bez radosnej detskej hry. Darmo vyzerám poletujúce krištáľové vločky, veď kde-tu vietor pofúkne iba daktorý suchý lístok. Obrazy Zuzany Chalupovej sú preto také uchvacujúce, lebo vedia porozprávať krásne rozprávky. Vyplnené sú veselými deťmi, ľuďmi, príbehmi – sú také, akým by sme chceli mať náš život. Aj samu maliarku vyplňali jej obrazy, lebo vo vlastnom obraze bola sama. Nemala deti, po ktorých tak veľmi túžila, a predčasne ovdovela. Ale to jej neprekážalo, aby na jej tvári žiaril detský úsmev. Ako mi hovorila mama, ktorá ju osobne poznala, bola úprimnej, veselej povahy. Kreslila srdcom a človek len srdcom dobre vidí. Preto sa stala svetoznámou inšitnou maliarkou, ktorá preslávila

našu malú Kovačicu v svetových rámcoch. Mala príležitosť kresliť a vystaviť svoje maliarske plátna v takmer všetkých svetových metropolách, ako sú Rím, Paríž, New York, Stockholm... Ľudia z celého sveta obdivovali jej tvorbu a návštevníci, milovníci naivného umenia, často prichádzali do Kovačice. Nazvali ju Matka Zuzana s tisícmi deťmi, no na každom obraze osobitné miesto malo dievčatko Katka, baculaté, zapýrené a najkrajšie vyobliekané. Bolo to jej vysnívané dievčatko. Ako i hrdinovia jej rozprávkových obrazov, i maliarka Chalupová do posledných dní svojho života chodila vyobliekaná v kroji. V slovenskom kovačickom obleku cestovala i po svete a poznáme ju na fotografiách iba s vysívanou šatkou na hlave. Jej veľkosť spočíva i v tom, že bola skromná a hrdá na svoj slovenský pôvod.

Prešlo viac ako dvadsať rokov od smrti našej najznámejšej Kovačičanky a jej umenie, obrazy a sláva žijú. Maliarka, ktorá nemala akademické vzdelanie, dokázala byť jedinečnou, lebo sa ani v jednom okamihu nezriekla svojho štetca a vlastného umenia. Jej život nás učí, že človekovi sa darí, iba keď niečo robí úprimne a s láskou. Človekovi je hádam najťažšie byť sám sebou a Zuzana Chalupová bola práve taká, svoja.

Matej Hrk, 8. ročník, ZŠ mladých pokolení, Kovačica, Srbsko

Čestné uznanie v 4. kategórii:

Isov sladoled – Isova zmrzlina

Jedného dňa som bola u babky, aby som nebola sama doma, lebo moji rodičia mali záväzky v práci. Mne a babke bolo veeeľmi teplo, veď v ten deň určili u nás teplotu vyše 30 stupňov C, a to v pluse, tak sme vypočuli v Slovenskom rádiu Petrovec. Preto babka rozhodla, že ideme na sladoled (sladoled po srbsky = zmrzlina). Nech sa trochu ochladíme. A to k Isovi. Bolo to pre mňa prvýkrát, že idem s babkou na zmrzlinu. Jedine som nevedela, kam ideme. Vraj k Isovi. Kto je to, kde je to? Nikdy som o ňom nepočula. No uvidíme, pomyslela som si, lebo som dôverovala babke.

Jazdili sme na bicykloch ako opreteky po asfaltovej „vrelej“ ceste ku parku v strede Petrovca. „Tu smeee“, odrazu zabrzдила babka a ihneď sme si parkovali bicykle na určené parkovacie miesto a sadli sme si do chládku za malým stolíkom na *terasi* pri malom stánku. Prišiel ku nám jeden milý, mladý a prívetivý pán a povedal: „Dobrý deň. Nech sa páči“. Moja babka si objednala „*baklávú*“ (orientálny koláč) a „*limonádu*“ (citronádu), no a ja „*sladoled*“ (zmrzlinu), a to tri „*gučke*“ (kopčeky): punč, čokoládu a vanilku. Moja babka sa len uškŕňala a opýtala sa ma: „Vieš, kde sme?“ „Nie“, znela

moja odpoveď. „U Isa“. „A to je on?“ ukázala som prstom na toho mladíka, ktorý nás obsluhoval. „Nieee, asi je to jeho vnuk, príliš je mladý“. A začala mi rozprávať, že Iso je zakladateľ „petrovskej cukrážde“, ktorý je starší pán, asi starý otec tohto mladíka. „A čo je cukrážda?“ znela moja otázka, na ktorú som dostala odpoveď, že je to po slovensky cukráreň a my sme si nárečovo prijali slovo z maďarčiny. „Prečo?“ „Lebo sme dlho spolu žili na tomto území spolu s Maďarmi“. „A Iso je aké meno?“ „On prišiel z Macedónska, *zdola*, za lepším životom tu, do Vojvodiny, ako i my *zhora* z dnešného Slovenska. Tolko mu záležalo na dobrom mene, povesti a ľudoch, že bol vždy prívetivý, usmievavý a predstav si, rýchlo ovládal i našu slovenčinu, krásne rozprával po slovensky. Dôležité je, že sme sa uctievali a spolunažívali tu v Petrovci Slováci, Srbi, Maďari, Rusíni, Rumuni, Chorváti, Macedónci, no skorej tu žili i Nemci, Židia... Celá Vojvodina a náš štát je vlastne multikulturálny a multinacionálny. A vieš, ako sme jedli „sladoleď“ v minulosti?“ „Ako?“ „Zmrzlinár chodil po ulici na jednej takej „*bicigli*“, ktorá mala 3 kolesá, 2 vzadu a 1 pod tou *škatulou*, ako moja babka hovorila, ktorá bola vpredu, a tu sa nachádzala zmrzlina. Mal zvonček, ktorým vyzváňal a hlasno kričal „sladoleed, sladoleeed“, čím lákal všetkých naďaleko-naširoko. Za jednu *gučku* zmrzliny namiesto peňazí sa mohlo dať i jedno domáce vajce. Moja babka, keď počula vyzváňanie zmrzlinára na ulici, rýchlo utekala do ich druhého dvora, kde bola hydina na *pántach*, a zobrala, vlastne ukradomky uchmatla jedno vajce zo slepačieho hniezda, aj ak jej niekedy to rodičia nedali, ona to pravidlo neuctievala. Vždy našla spôsob, ako to vajce získať. „Sladoleď je sladoleď.“ Zmrzlina je zmrzlina, ako hovorí moja babka. A dostala *gučku* do *korneta* (kornútika). Od mojej babky som sa dozvedela i toto. Prvá cukráreň v Petrovci bola otvorená v roku 1922. Bol to opravdivý obchod s rôznymi druhmi i chuťami zmrzliny, ako i s cukrovinkami, pečivom, čokoládou a južným ovocím. Kým si páni vychutnávali výborné čapované pívá, dámy si hovelí pod strieškami slnečníkov a pochutnávali si na zmrzline, zatiaľ ich deti sedeli na zemi a pili *plnenú* čokoládu. Najviacej sa pila *plnená* čokoláda alebo zmrzlina. Prvá cukráreň v Petrovci vyvolala ohromný záujem, veď Slovenské národné slávnosti, ktoré sa konali pravidelne v júli alebo v auguste, prilákali k nám množstvo návštevníkov, hostí až i zo sídelného Belehradu. Bolo to veľmi dobre počúvať, keď babka rozprávala o minulosti. „A Iso je už na zaslúženom dôchodku, ako i ja“. Obyvatelia Petrovca si však s radosťou a úctou spomínajú na Isa a jeho potomkovia sa snažia pokračovať v jeho stopách. Verte mi, že sa im to dobre darí. A vedľa rozprávať nielen po srbsky, ale i po slovensky. Wow!

Babka už chcela ísť domov, ale ja som ju poprosila, aby ešte niečo vyrozprávala a ona *pristála*. Rozprávala mi, ako vznikla prvá železničná stanica v Petrovci. Bolo to v roku 1903. Pre petrovský chotár je zaujímavé, že sa začala

výstavba novej železničnej trate v smere Nový Sad – Gajdobra, ktorá mala *poviazat'* – spojiť odľahlé časti západnej Báčky. Železničnú trať začali *postavovat'* od Nového Sadu a po roku sa práce dostali aj do petrovského chotára. O tom sa hovorilo nielen na obecných jarmokoch a trhoch, ale najmä pri domácej pohode. Tvrdilo sa, že petrovskí poľnohospodári na čele s richtárom, ktorí mali v tejto časti chotára i zeme, rozhodli sa, aby sa železničná trať vyhla Petrovcu.

Či tak alebo onak, železničná doba sa začala aj pre Petrovčanov v tom ďalekom roku 1903 a do čoho vyústi – poviem vám až nabadúce. Stačilo nateraz nových správ.

Hana Hrubíková, 5. ročník, ZŠ Jána Čajaka, Báčsky Petrovec, Srbsko

Čestné uznanie v 4. kategórii:

Prečo mám rád slovenčinu? Prečo mám rád Slovensko?

Nedeľa ráno. Vstal som už asi pred desiatimi minútami, aj som sa obliekol. Raňajky zatiaľ nie sú, lebo ostatní ešte spia. Pozriem na okno. Vidím ranné svetlo, ako prepláva sklom a zaplní obývačku jak hmota vesmíru. Hlavou mi behá veľa myšlienok, ako... Ako? Krátko sa zamyslím. A príde mi na um! Ako „bublínky v hrnci.“ Ale odkiaľ som to vzal? A vtedy svetlo, akoby z interiéru, vbehol do mojej hlavy. Raz dávno... Čoby dávno! Pred pol rokom som na súťaži recitoval baladu Zverbovaný od Janka Kráľa. Spokojne zistím, že som od romantického spisovateľa dostal odpoveď na svoju otázku. No spokojný som celkom nebol.

Vedel by som odpovedať aj na otázky, ako: *Prečo je Slnko skoro ráno oranžové a nie žlté?*; *Ako funguje delo?*; *Ako môžem vypočítať vnútornú energiu ideálnych plynov?* No ani otázky veľkých vecí života – *Aké sú záujmy ľudstva?* *Ako by som mohol vytvoriť mier a stabilitu v Európe či zabezpečiť priateľstvo medzi štátmi Karpatskej kotliny?* – mi nechcú dať pokoj.

Prečo mám rád slovenčinu? Ale prečo by som ju nemal mať rád? Viem, že je to banalita, hoci je to najjednoduchšie a najčistejšie, čo môžeme povedať. Ale práve preto, že je odpoveď taká jednoduchá, nemôžem byť s ňou spokojný. Presná odpoveď je ešte ďaleko a skrýva sa v hmle. No kým to príde, aspoň sa pohrám so slovami. Samozrejme, aby môj život nebol nezáživný ani ľahký – keď veríme Tolstému, že veci sa dejú preto, aby mohla nastať budúcnosť, lebo história má svoj nezmeniteľný dej, a my i naša činnosť sú len nástroje... Myšlienka mi hlavou prebehla po maďarsky, no na monitore sa zjavujú slová v slovenčine. Prečo pozeráš tak čudne, čitateľ môj?... Hej, rozumiem. Ešte som ti nepovedal, že – hoci moji praparodičia boli Slováci alebo Poliaci –

dnes už doma nikto, ani môj starý otec z matkinej strany, ktorý do svojich 8 rokov nevedel po maďarsky, nerozpráva po slovensky. Môj mozog funguje po slovensky len vtedy, keď som v komunikačnej situácii so slovensky rozprávajúcimi alebo píšem niečo z vlastnej hlavy. Inak premýšľam vo svojej materskej reči, teda po maďarsky. Keby som nešiel do slovenskej školy, možno by som okrem „Dobrý deň!“ alebo „Ďakujem!“ , ktoré tu v Békéskéj Čabe poznajú mnohí, nič viac povedať nevedel. Ale o čom to rozprávam? Prepáč mi, že som tak odbehol, len som cítil, že je to veľmi zaujímavé.

Sľubujem, že sa pokúsim neodbočiť od témy. Tak späť. Nebol to prvý preklad, na ktorom som pracoval veľa a tvrdo. Najväčšou takouto prácou bolo prekladanie textov z maďarčiny do slovenčiny na študentskú vedeckú súťaž Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Zdroje, ktoré som používal, neboli obyčajné, ale historická, demografická i lekárska odborná literatúra. Stretol som sa so slovami, ktoré aj po maďarsky boli zastarané. Niekde boli také výrazy, ako napríklad *hulán*. Po maďarsky je to *ulánus* [ulánuš], tak som ho najprv našiel po slovensky *ulán*. No, keď som poprosil o pomoc pani učiteľku, dozvedel som sa, že sa už toto slovo nepoužíva. Potom sme nejako našli – ona či ja, to si už nepamätám – že to je *hulán*.

Bol by som býval šťastný, keby to bolo najťažšie slovo. Ale nie! Niektoré termíny som najprv preložil slovníkom do nemčiny a potom z nemčiny do slovenčiny. Pomocou piatich slovníkov som to robil. Pri niektorých výrazoch som prešiel cez 7-8 webových stránok, kým som našiel výraz, ktorý som v texte potreboval. Tie stránky však neboli slovníky. Boli to rôzne články, noviny i Wikipedia. No Wikipedia, to je samostatná kapitola. Najprv som hľadal na maďarskej stránke, potom som kontroloval preklad do slovinčiny alebo češtiny, ak v slovenčine článok nebol, a potom som hľadal podobný výraz po slovensky. Samozrejme, väčšinou to nefungovalo. Vieš si, čitateľ môj, predstaviť situáciu, ak jeden človek nevie nejaké slová, a druhý človek, ktorý by ich mohol vedieť, nerozumie, na čo ten prvý myslí. Prvý by mal vysvetliť druhému, čo chce vyjadriť, ale nevie každé slovo, ktoré na to potrebuje. Čo myslíš, ako by sa to dá vyriešiť? My sme našli spôsob, vybrali sme si tabuľu a kriedu. Ja som rozprával, kreslil, ukazoval a spolu s pani učiteľkou sme rozmýšľali, ako to môžem povedať po slovensky čo najpresnejšie. No bolo to úspešné. Chvalobohu, nie všetky výrazy boli také komplikované.

Popritom boli aj iné ťažkosti. Napríklad s obsahovou štruktúrou. Boli vety, kde som mal pracovať nielen so slovosledom, ale aj s obraznými spojeniami alebo tvarom slovies. Najlepším príkladom je spojenie „Isten öldöklő angyala“, čo znamená niečo, ako „ten anjel boha, ktorý vykoná masakru“. Aj ty cítiš, že je to dosť blbé, však? Takto to v práci nemohlo ostať. Preto sme vytvorili „Boží anjel masakry“. Lepšie, pravda? No, už asi cítiš, aké ťažké to bolo. Napokon sa to podarilo dobre, a niekedy som mal z toho aj

pôžitok. Hlavne vtedy, keď sa vytvorilo krásne spojenie, ktoré by mohlo byť aj v beletrii, napríklad ako to predošlé s anjelom.

Odvtedy som nemal takúto prácu, len niekedy som cítil nutkanie prekladať, hlavne akurát preberané diela. Je to pozostatok toho obdobia či len kognitívna záľuba? Veď je to jedno, keď ma to baví!

A čo otázka: Prečo mám rád slovenčinu? Preto, lebo chcem v budúcnosti využívať to, čo viem po slovensky pri uskutočňovaní svojich cieľov, alebo preto, lebo mám rád výzvy, lebo tie sú súčasťou môjho života – ako u hrdinov “titanov” v baladách Janka Kráľa alebo iných literátov – možno preto, lebo sa rád učím nové veci a mám rád kultúru? Teraz sa neviem rozhodnúť. Ale ani ty vieš presnú odpoveď, môj čitateľ. Však?

*Ármin Zoltán Kabai, 17-ročný, 11. trieda, Slovenské gymnázium,
ZŠ, MŠ a kolégium, Békešská Čaba, Maďarsko*

Čestné uznanie v 4. kategórii:

Prečo mám rada slovenčinu, prečo mám rada Slovensko

Volám sa Klára a som žiačkou ôsmeho ročníka na slovensko-srbskej základnej škole v Srbsku. Pochádzam zo zmiešaného manželstva, totiž môj otec je Srb a mama Slovenka. Od malička ma rodičia učili obidva jazyky, každý z rodičov ma učil svoj jazyk a preto ovládam úplne aj slovenský, aj srbský jazyk. Veď väčšina Slovákov v Srbsku sú bilingvisti.

V škole mám kamarátky aj Slovenky, aj Srbky. A keby som vám povedala, že sa so srbskými kamarátkami občas porozprávame aj po slovensky, bolo by vám to divné. Ale naša dedina, naša Pivnica je naozaj skvostom. V tomto multietnickom prostredí všetci sa navzájom dobre poznáme, dokonca poznáme i všetky obyčaje a rozumieme si bez ohľadu na jazyk a pôvod. Veď všetci máme rovnaké korene, slovanské.

Aj keď chodím do srbskej triedy, už od prvého ročníka navštevujem hodiny slovenčiny. Teším sa na každú báseň alebo ľudovú rozprávku prečítanú po slovensky. Teším sa aj na každú novú slovenskú pesničku, ktorú sa naučím. Od malička chodievam na recitačné súťaže a vtedy najradšej recitujem po slovensky. Srdce sa mi vyplní zvláštnym pocitom hrdosti, keď môžem zarecitovať Ráfusa, Šefčíka alebo Martákovú. Vtedy sieň zaplaví ľubozvučná mäkučká slovenčina a každý vyslovený verš ohreje mi dušu. Viackrát som získala pozoruhodné ocenenia a tie majú mimoriadne miesto v mojom srdci. Tak ako aj tá moja slovenčina. Ako najlepšia rozhlasová recitátorka bola som odmenená odchodom do Bratislavy na vianočné trhy a na letný tábor na Donovaly. Bola som nadšená všetkým okolo seba, lebo som mala jedinečnú príležitosť navštíviť dávny domov mojich predkov.

Som dievča veselej a vrtošivej povahy. Od útleho veku som rada spievala a tancovala. Preto ma ako trojročnú rodičia zapísali do Slovenského kultúrno-umeleckého spolku Ratolesť, kde aj dnes tancujem a spievam. Babička má doma všelijaké slovenské kroje. Vždy som sa v jej sukniach rada zväčala, tak mi ušila menšie pre mňa. Ej, bolaže to radosť! S babičkou si ich rada obzerám. Zachovala všetky, *cicové*, *kalnéry*, *merínky* aj tie krásne pivnické vyšívané *dušánky*. Viaceré boli šité v polovici minulého storočia. Medzi nimi najcennejšie sa mi zdajú zberané sukne. Keď sa pod nimi belejú naškrobené *šlingere* štyroch podsukieň, hneď vo mne žilky zahrajú a veselo si zaspievam Sedemdesiat sukien mala... Som taká šťastná, keď ma oblečie do *zberanky*, lebo sú to pôvodné pivnické sukne, také, akými sa nemôže popýšiť ani jedna dolnozemska dedina. Oblečie mi *dušánku* vyšítu krásnym slovenským venčekom, zapletie hrubý vrkoč, okolo hlavy uviaže modrú a čiernu stužku a vrkoč ozdobí pestrou ružičkou. Na dôvažok mi dá okolo hrdla *kródlík* aj *zlatník* cisára Františka Jozefa, ktorý zachovala ešte babičkina starká. Na sukne zaviaže rovnú *ketinku*, hrubo *štikovanú*, a širokú mašľu uviazanú na boku. Nakoniec mi babka zaviaže aj čierny *cirkáš* s ružovým okrajom. Tieto poklady mojej babičky sú pre mňa veľmi vzácne. A ja som šťastná, že sa môžem do nich obliecť, lebo sú v nich ukryté moje slovenské korene.

Už ako päťročná som prvýkrát bola na Slovensku so spolkom Ratolesť. Nepamätám si mnoho, veď som bola príliš maličká, ale viem, že som sa tam dobre cítila. Ako doma. A postupne sa tie zájazdy opakovali a ja som sa na ne nesmierne tešila. Nezabudnuteľné zážitky som si odniesla aj z letného tábora. Oduševnila som sa všetkým, čo bolo vďaka nás. Navštívili sme Banskú Bystricu, starobylé veľkolepé mesto. Dlhé prechádzky po Nízkych Tatrách boli trochu únavné, ale čarokrásne výhľady odohnali únavu a nahradil ju pocit blaha a vďaky. Keď som vkročila na tú slovenskú zem, pocítila som silné puto, ktoré ma viaže ku krajine mojich predkov. Pyšne ma vítali mohutné slovenské hory, zelené lesy, jazerá i starobylé mestá a hrady. A ja im za to úprimne vďačím.

Pri pohľade na malebnú tatranskú šíravu myslou mi prebehlo: „Prečo opustili tento raj?“ Asi iba veľká bieda prinúti človeka opustiť domov a vybrať sa do neznáma. S batôžkou na chrbte a Bibliou pod pazuchou opustili hrudy slovenskej zeme a založili si rodiny ďaleko odtiaľto. Aj keď odišli do sveta preč, v srdci si odniesli to najvzácnejšie, svoju rodnú reč. Tak mi rozprávala babička. Hlboko v srdci si ju chránim aj ja a raz odovzdám do vienkaj svojim potomkom ako najvzácnejší poklad našich predkov.

Klára Keraviová, 8. ročník, ZŠ 15. októbra, Pivnica, Srbsko

Čestné uznanie v 4. kategórii:

Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko

Volám sa Marian Kuric a som Slovákom z otcovej strany, čiastočne i z matkinej strany. Idem do siedmeho ročníka a učím sa po slovensky v škole v Našiciach, kde aj bývam. Našice sú malé mesto v Chorvátsku, ktoré sa vo svojom centre pýši svojím pekným kaštieľom Pejačević. Majiteľ tohto pekného žltého zámku, ktorý žil pred dvomi storočiami, sa zaslúžil o to, že Slováci v minulých rokoch mohli prísť do našického kraja a vystaviť si svoje domy. Grof Ladislav Pejačević si Slovákov veľmi vážil, a preto im dovolil, aby prišli robiť na jeho majetok. Neskôr im pre ich dobrú pracovitosť dovolil kúpiť jeho pozemky a tu si postavili svoje domčeky, v ktorých sa usadili natrvalo. V okolí Našíc sú známe slovenské dediny Markovec a Jelisavec, kde sa hovorí slovenskou rečou a pestuje sa slovenská kultúra, lebo na priestory tých dedín prišli a tu aj zostali Slováci a ich potomkovia. Práve v Jelisavci je jedna moja babička – Julka, a v Markovci zase druhá babička – Ruža. K babičkám chodím na striedačku, raz k jednej, inokedy k druhej a ony mi pekne vravia, aby som si zachoval slovenskú kultúru a učil sa slovenský jazyk, a ešte mi dobre aj navaria. Moje babičky mám veľmi rád, lebo keď som u nich, všetko mi dovoľujú, tak ako by som potom nemal rád slovenčinu? Mám ju rád aj preto, lebo ju počúvam odmalička.

Na Slovensku som už bol so svojimi rodičmi. Nedávno som bol vo Vysokých Tatrách v meste Starý Smokovec. Tam mi bolo veľmi zábavne, išli sme na turistiku, obdivovali krásne veľbné hory a celú peknú slovenskú prírodu. Najviac sa mi páčilo Štrbské Pleso a moju pozornosť upútali vysoké jedle, krásny ihličnatý les. Naokolo boli i stánky so slovenskými suvenírmí, ktoré ponúkali všeličo, a najzaujímavejšie mi boli zdobené klobúky a valašky, ale aj malé vankúšiky v podobe ovečiek. No najviac zo všetkého mi chutilo tradičné slovenské jedlo, predsa bryndzové halušky, ktoré tak dobre voňali a na nich sme si aj dobre pochutili v jednej slovenskej reštaurácii v Smokovci. Nemohol som sa ich dočkať, kým som čakal taký hladný po lesnej prechádzke. Také doma v Chorvátsku nemáme, lebo v Chorvátsku nie je bryndza. Každému môjmu priateľovi musím vysvetľovať, že je to ovčí syr. Mne je to veľmi, veľmi dobre.

Bol som aj v Bratislave, ale keď som bol malý, tak si nepamätám toho veľa, zabudol som. Spomínam si len na veľkú rieku, teraz už viem, že je to Dunaj, a dlhé lode, čo tam stáli. V škole som sa však učil, že Bratislava má tiež pekný kaštieľ, Bratislavský hrad s vysokými štyrmi vežami. Možno tam

niekedy znovu pôjdem, rád by som sa prechádzal bratislavskými ulicami. Na Slovensku sa mi páčilo všetko, čo som videl, a preto mám rád Slovensko.

Marian Kuric, 7. ročník, ZŠ kráľa Tomislava, Našice, Chorvátsko

Čestné uznanie v 4. kategórii:

Pod storočnými hlohmi v Cerovci

Volám sa Petra a som z Jurjevca. V mojej rodine sa po slovensky rozprávam s otcom, strýkom, babkou a sestričkami. Veľmi rada sa rozprávam po slovensky a som veľmi hrdá, že som Slovenka. Chodievam na folklórne skúšky v našom súbore a chodím aj na hodiny slovenského jazyka v škole. S našim folklórnym súborom, ktorý je súčasťou Matice slovenskej Jurjevec, navštívili sme mnohé mestá v Chorvátsku. Boli sme v Našiciach, Osijeku, Markovci, Iloku, Radoši... a trvalo by hádam do rána, kým by som si všetky tie mestá pospomínala. Ale nikdy sme neboli na Slovensku a ja by som veľmi chcela vidieť kraj, v ktorom žili moji predkovia. Môj strýc a stryná tam boli a to im veľmi závidím. Keď rozprávajú o Slovensku, celá sa zmením na ucho. Započítavam sa do ich rozprávania a v duchu si vykresľujem ten krásny kraj.

V mojej dedine takmer všetci rozprávajú po slovensky, ale nie tak, ako sa učíme v škole. Učiteľka mi povedala, že je to nárečová podoba, ale že je to tiež veľký poklad, ktorý si máme chrániť. Keď prichádzate k nám, na vchode do mojej dediny na tabuli píše Jurjevec, ale Jurjevčania svoju dedinu tak nevolajú. Volajú ju Cerovec. Opýtala som sa svojej babky, prečo je to tak. Povedala, že preto, lebo na mieste, kde sú teraz ulice a domy, voľakedy boli dubové lesy a najpočetnejší bol práve dub cerový. Nebola to ľahká práca vyklčovať všetok ten cer. A nielen cer, boli tu aj kríky hlohu. Bolo ich strašne veľa. Aj to museli vyklčovať. V dedine máme podujatie, ktoré organizuje naša Matica slovenská a volá sa *Pod storočnými hlohmi*. To pre tie hlohy, ktoré sa tu niekedy vyskytovali v ohromných množstvách. V roku 2022 sme na tomto podujatí oslávili aj 140 rokov osídlenia našej obce, ako aj 30 rokov činnosti Zväzu Slovákov v Chorvátsku.

Keď sme sa v škole rozprávali o nárečových slovách, moji spolužiaci z Josipovca sa divili, keď som povedala, že sa u nás zemiaky volajú *švábky*. V Josipovci ich volajú *zemky* a povedali mi, že som si určite niečo pomýlila. Našťastie učiteľka povedala, že je to možné a že mnohí Slováci na Slovensku zemiaky nazývajú práve tak ako Jurjevčania – *švábky*.

Rozmýšľam, či by ste vy vôbec rozumeli našim domácim rozhovorom... Napríklad, keď moja babka povie: „Utro budem variť hrášek,“ znamená to,

že zajtra bude variť hrach a že teda určite k nej prídem na obed. Keď mi babka povie: „Prines mi kolek!“ s radosťou utekám do komory, pretože viem, že určite bude vypekať nejaké dobroty. Totiž v Jurjevci je *kolek* valček na valkanie cesta. A keď môj otec povie: „Petra, prines mi líšku,“ to neznamená, že mu mám z lesa priniesť líšku, ako ste si možno hneď pomysleli. To znamená len to, že mu mám priniesť lyžicu z kuchyne. A to už nie je taká ťažká úloha, ako chytať líšky v lese.

Moja dedinka je malá, ale pekná a verím, že by sa aj vám páčila a rýchlo by ste si ju obľúbili. A prečo ja mám rada Slovensko, aj keď som ho nikdy nevidela? Preto, že sú stadiaľ moji predkovia, a aj preto, že tam všetci rozprávajú po slovensky, aj v obchodoch, aj na pošte... Tým jazykom, ktorý je pre mňa najkrajší na svete. A chcela by som sa aj sama presvedčiť, či je to Slovensko naozaj také pekné, ako je v rozprávaniach mojich príbuzných, ktorí tam boli.

Petra Smješka, 5. ročník, ZŠ Josipa Kozarca, Josipovec, Chorvátsko

Čestné uznanie v 4. kategórii:

Prečo mám rada slovenčinu, prečo mám rada Slovensko

Som potomkom Slovákov, ktorí sa presťahovali na Dolnú zem. Hľadali tu lepší život a slobodu pri vyznávaní svojej viery. Začiatkom 19. storočia sa dostali aj na územie dnešného Rumunska. Usadili sa v župách Arad, Bihor, Timiș, Salaș a Satu Mare. V Nadlaku, kam zavítali na jar roku 1803, našli močaristé pozemky a početné rumunské obyvateľstvo. Močiare pretvorili na úrodné polia a s rumunským obyvateľstvom spokojne spolunažívajú dodnes. V novom domove žili, pracovali, tešili sa a plakali po slovensky.

Prečo mám rada slovenčinu? Pretože je to môj materinský jazyk, ktorým som obkolesená od útleho detstva. So sladkými slovami slovenčiny som zaspávala každý večer, keď mi môj starý otec čítal rozprávky o Deduškovi Večerníčkovi. A každé ráno ma matka zobúdza sladkým „Dobré ráno, slniečko moje“. Neskôr, keď som sa stala žiačkou, pán učiteľ nás uviedol do tajov slovenčiny prostredníctvom Šlabikára. Keď som spoznala dostatočné množstvo písmen a slov, začala som čítať tie krásne a vzácne Prostonárodné povesti, kde mojimi najobľúbenejšími postavami boli Laktibrada a Lomidrevo.

Aj naďalej som žiačkou slovenskej školy, kde sa väčšinu predmetov učíme po slovensky a kde naši profesori nás podporujú v používaní nášho materinského jazyka. A preto som členkou žiackej divadelnej skupiny, kde sa spolu s mojimi priateľmi snažíme udržať a rozdávať mladším generáciám

tradície a kultúru v materinskom jazyku. Ďalšie združenie, ktoré podporuje mládež a deti v používaní slovenčiny prostredníctvom rôznych projektov, je DZSČR. Už dva roky som sa zúčastnila ako animátorka, letného tábora *Slovenčina aktívne a tvorivo*, kde deti museli používať iba slovenčinu. Neznie to náročne, však? Ale pre deti, ktoré väčšinu času sa medzi sebou rozprávajú po rumunsky, to bolo naozaj náročné.

Slovenčinu nepoužívam, iba keď komunikujem, ale čítam i píšem v materinskom jazyku. Aj napriek tomu, že gramatika slovenského jazyka sa mi zdá dosť náročná, stále sa snažím zdokonaľovať sa.

Keď oslovujem priateľov, aby sme sa rozprávali po slovensky, najčastejšia otázka je: „Prečo?“ Moja odpoveď je stále tá istá. Preto, že počas komunizmu moji rodičia chodili do slovenskej školy, moji starí rodičia a prastará mater sa nebáli verejne uznať svoju národnosť. Tak prečo by som nepoužívala ten sladký slovenský jazyk ja, ich slobodný potomok?

Ďalším dôvodom, prečo mám rada slovenčinu, je to, že sa môžem dorozumieť s priateľmi Slováckmi zo Srbska, Maďarska a Ukrajiny, ktorých som spoznala v mnohých táboroch na Slovensku.

Prečo milujem Slovensko? Pre mňa Slovensko je miesto, kde sú moje korene, je domov mojich predkov. Miesto, kde sa cítim ako doma aj napriek tomu, že som nikdy nežila na Slovensku.

Milujem Slovensko, pretože po prvýkrát som ho objavila ako osemročná. Bol to môj prvý tábor, zvaný Škola v prírode. Za tých desať dní, ktoré som tam strávila, mi Slovensko prirástlo k srdcu a stále sa s radosťou vraciam do tejto krajiny. Ešte aj dnes, po rokoch, si pamätám, s akým úžasom som pozerala na prírodu, ktorá ma obklopovala. Prvá krása zo slovenskej prírody, ktorú som videla, boli Jánošíkove diery. Tá nádherná hora mi zastavovala dych, také vysoké jedle, ktorých vrchol by siahal až k oblakom, som zatiaľ ešte v živote nevidela. Ešte aj dnes cítim ten chladný van vetra, ktorý nám priniesol krátky pocit strachu. Uvedomila som si, že kráčam po Jánošíkových stopách. Krásne spomienky.

Neskôr, keď som bola na Detve, som spoznala nádherný slovenský folklór. Pod Poľanou je miesto, kde fujara zvučí najkrajšie. Miesto, kde spev, hudba, tanec a kroj sa spolu snúbia a naplnia mi dušu slovenskosťou. Miesto, kde sa moja slovenská krv rozprúdi rýchlejšie, kde pesničky, ktoré si v živote nepočul, sa ti zdajú také známe, že si ich spievaš od rána až do večera. Kde nohy nepoznajú oddychu a stále by šli len do tanca. Kde každý, čo aj okoloidúci, si musí pripnúť pierko alebo stužku.

Prečo milujem Slovensko? No predsa aj pre jeho kuchyňu. Už dávno je známe, že tie najlepšie bryndzové halušky na svete, ktoré uspokoja aj ten najväčší hlad, sú slovenské halušky. No nesmieme zabudnúť ani na moderné lahôdky ako Kofola, Horalky, Mila rez, pareničky a korbáčiky.

Takže, prečo mám rada slovenčinu? Lebo dýcham po slovensky. Prečo mám rada Slovensko? Lebo tam patrím.

Ukončím veršami mojej obľúbenej básne *Byť Slovákom*, ktorej autorom je dolnozemskej po slovensky píšuci básnik Ivan Miroslav Ambruš a s ktorou sa úplne stotožňujem.

Byť Slovákom to nie sú slová
byť Slovákom je stav
byť Slovákom je „dobré ráno“
byť Slovákom je matka po slovensky
aj otec aj syn
aj krv a mozole
Byť Slovákom to nie je iba Slovensko
to je aj motyka i roľa tam ďaleko či blízko
spomienka na starého otca
na citory ktoré sa po slovensky vedeli rozochviev
Byť Slovákom sú aj *pečenie krumple*
hoci nie slovenské
aj *sálaš* aj *Bože ďakujem Ti*
aj čistokrvné rána
aj jatriaca sa rana
byť Slovákom tak „menej slovenským“
Byť Slovákom je aj byť Slovákom *tam*
lebo byť Slovákom to nie sú slová
ale stav ktorý sa žije
a nemia
skrz všetko čo povedali iní
múdrejší
ako je autor tejto básne.

*Briana-Nicola Solingher, 17-ročná, 11. ročník, Teoretické lýceum J. G. Tajovského,
Nadlak, Rumunsko*

Čestné uznanie v 4. kategórii:

Slovenčina moja krásna...

Prečo budem potrebovať spisovnú slovenčinu? Prečo jestvuje tak veľa pravidiel, ktoré musím zachovávať a kto vlastne slovenčinu vymyslel? Takéto otázky som neustále kládla, keď nás v základnej škole naša triedna nútila učiť

sa gramatiku či pravopis a neustále preverovala naše vedomosti na písomných slohových prácach a pri odpovedaní. V mojej hlave jestvovalo mnoho vecí, ktoré som nemohla pochopiť, prečo niektoré slová musím písať s tvrdým y a prečo práve sem musím dať dlžeň? Musí to všetko byť také komplikované?

No časom sa veci zmenili, presnejšie v minulom roku, keď som nastúpila na strednú školu v Novom Sade, v meste, kde sa môj materinský slovenský jazyk, ako vyučovací, nahradil srbčinou. Ani si nemôžete predstaviť, akú som stratu v srdci práve vtedy pocítila, jazyk, ktorý som považovala za ťažký, mi neuveriteľne začal chýbať a nikomu som nemohla slovami vysvetliť, čo presne cítim. Keď chcete niečo povedať a rozprávať sa s ľuďmi jazykom, ktorým hovoríte od malička, no viete, že vás nikto nebude rozumieť, pomyslíte si, že ste úplne „stratený“ medzi mnohými cudzími ľuďmi. Len potom som začala hlbšie premýšľať nad všetkým tým a myslím si, že nikto z nás dostatočne neuctieva našu slovenčinu, všetci zabúdame na naše korene a na jedinú vec, ktorá nás spája so Slovenskom, a to je práve ten náš jazyk. Mnohými vecami sa odlišujeme od Slovákov na Slovensku, tradície, kroje, hudba, ktorú počúvame, je trochu iná, no jazyk je ten, ktorý nás vždy bude pútať s krajinou, z ktorej my všetci pochádzame, a v tom všetkom je vlastne tá krásna, v slovenčine, ktorou sa i napriek nárečovým slovám budeme môcť všetci dorozumieť a pokiaľ sa všetci budeme snažiť, aby sme ju zachovali, nemáme sa čoho báť, lebo len tak vždy zostaneme nablízku jedni k druhým. I keď sme všetci rozliční medzi sebou, nás Petrovčanov spoznáte ľahko. Vždy sme dobrej nálady, radi si zaspievame a zatancujeme, ale aj dobré pálenko vždy vypijeme. Známi sme po našich pestrých a bohato vyzdobených ľudových krojoch, našej prvej akademickej slovenskej maliarke Zuzke Medvedovej, no ale predsa je tu ešte niečo, o čom ste stopercentne aj vy počuli, je to naša petrovská klobása, naďaleko známa a najlepšia, ktorú ste niekedy ochutnali. Tajný recept vám predsa neodhalím, ale prezradím vám, že je dostatočne štipľavá, a preto ju všetci milujú a toľko obdivujú, tradične sa servíruje na štedrovečernej večeri, keď sa chystajú „krumple na ťapši“ (zemiaky v plechu), ale „praví“ Petrovčania ju dokážu jesť aj každý deň na raňajky, obed a večeru s čerstvým chlebíkom a cibulkou. U nás klobása je natoľko obľúbená, že získala i svoj osobitný medzinárodný festival v Petrovci, pomenovaný Klobásafest. Je to jeden z najvydarenejších festivalov klobás na tomto priestore, ktorý zaujal veľký počet ľudí, a to nielen zo Srbska, a tak sa úspešne koná v Báčskom Petrovci už 8. raz. Rok čo rok je tento festival väčší a väčší, a tak tohto roku počítal viac než 100 súťažiacich tímov z rôznych krajín, medzi ktorými mnohé tímy boli práve zo Slovenska. Na Klobásafeste okrem toho, že sa dobre najete a ochutnáte rôzne špeciality, užijete si slovenskú ľudovú hudbu, petrovskú atmosféru a dobrú pohostinnosť veselých ľudí. Na takýto spôsob si prostredníctvom zábavy zachováваме naše tradície a hlbšie

spoznávame kultúru Slovákov, jedni od druhých sa učíme mnohé nové veci, a hlavne zdokonaľujeme si náš materinský jazyk kontaktom s druhými hornozemskými ľuďmi.

Všetkých vás na Klobásafeste milo a srdečne privítame a budeme sa tešiť, ak nás navštívite o rok. S radosťou vás zoznámime s našimi tradíciami a predstavíme našu dedinku v najlepšom svetle, lebo sme hrdí na to, kto sme. Dúfam, že sa už čoskoro uvidíme v Báčskom Petrovci.

Lea Ušiaková, 1. ročník, Stredná zdravotnícka škola 7. apríla, Nový Sad, Srbsko

LISTINA VÍŤAZOV

1. KATEGÓRIA

Hlavná cena

Klára Bugalová, Ekoškola ZŠ s MŠ, Motešice

Cena poroty

Nina Vesna Leško, ZŠ, Bernolákova ulica, Vranov nad Topľou

Osobitná cena poroty

Eva Kušnieriková, ZŠ Milana Rastislava Štefánika, Ul. SNP, Ivanka pri Dunaji

Čestné uznanie

Hana Holeinová, ZŠ, Školská ulica, Handlová

Katarína Horniaková, ZŠ Andreja Kmeťa, Levice

Dominika Husárová, ZŠ, Komenského ulica, Medzilaborce

Martin Kovács, ZŠ, Pri Podľuzianke, Levice

Ema Mojžítová, ZŠ, Nám. mládeže, Zvolen

Matej Strmeň, ZŠ, Školská ulica, Handlová

Šimona Zacharová, Školská ulica, Handlová

Šimon Záhorák, ZŠ, Bernolákova ulica, Vranov nad Topľou

Karolína Zajicová, ZŠ Štefana Marka Daxnera, Ul. V. Clementisa, Rimavská Sobota

Filip Žilcai, ZŠ s MŠ, Ul. kapitána Nálepku, Bánov

2. KATEGÓRIA

Cena primátora mesta Nové Zámky

Sofia Mária Kasášová, ZŠ Gábora Bethlena, Nové Zámky

Hlavná cena

Maxim Domenichini, ZŠ, Komenského ulica, Medzilaborce

Adam Hojsak, ZŠ s MŠ, Hlavná ulica, Kapušany

Cena poroty

Sophia Anna Hajšo, ZŠ, Ul. Československej armády, Moldava nad Bodvou

Žofia Turcsányová, ZŠ, Kollárova ulica, Svätý Jur

Osobitná cena poroty

Miriama Gajdošová, ZŠ, Bernolákova ulica, Vranov nad Topľou

Ján Kopáč, ZŠ, Ul. kapitána Nálepku, Bánov

Leonnie Miháliková, ZŠ, Kollárova ulica, Svätý Jur

Čestné uznanie

Alžbeta Bittnerová, Gymnázium Vojtecha Mihálika, Kostolná ulica, Sered'

Lea Bošková, ZŠ, Školská ulica, Handlová

Hana Fógelová, ZŠ, Devínska ulica, Nové Zámky

Ester Grégrová, Elokované pracovisko Gymnázia A. Vrábla, Ul. M. R. Štefánika, Levice

Tamara Horváthová, ZŠ, Požiarnická ulica, Košice

Barbora Chudá, ZŠ, Pri Podľužianke, Levice

Martin Janík, ZŠ s MŠ Jána Smreka, Melčice-Lieskové

Lukáš Kajan, ZŠ, Kollárova ulica, Svätý Jur

Mária Karcolová, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany

Lukáš Krnáč, ZŠ, Slatinské Lazy

Miroslava Kubincová, ZŠ, Pri Podľužianke, Levice

Lukáš Kuchar, ZŠ, Školská ulica, Zemné

Mária Maslaňáková, Cirkevná základná škola sv. apoštola Pavla, Sihelné

Viktória Némethová, ZŠ, Ďumbierska ulica, Banská Bystrica

Emma Charlota Pacanovská, ZŠ, Gemerská ulica, Košice

Michaela Peľová, ZŠ s MŠ Alexandra Duchnoviča, Ulič

Juliana Repková, ZŠ, Školská ulica, Nitrianske Rudno

Alexandra Rybková, ZŠ Andreja Sládkoviča, Pionierska ulica, Sliač

Sabina Šubová, ZŠ, Školská ulica, Handlová

Matúš Villem, ZŠ, Ul. kapitána Nálepku, Bánov

3. KATEGÓRIA

Hlavná cena

Kristína Pásztorová, Gymnázium sv. košických mučeníkov, Čordákova ulica, Košice

Cena poroty

Kristián Vinkler, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany

Osobitná cena poroty

Lenka Haňová, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany
Lucas Villem, SPŠ elektrotechnická S. A. Jedlíka, Komárňanská ulica,
Nové Zámky

Cena Referátu štátneho jazyka Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Ján Hrotík a **Levente Sáhó**, Obchodná akadémia, Račianska ulica,
Bratislava

(za spoluautorstvo – práca Reč na uhorskom sneme)

Čestné uznanie

Diana Andrášová, SPŠ techniky a dizajnu, Mnoheľova ulica, Poprad
Laura Godálová, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany
Lucia Hasáková, Gymnázium Jána Hollého, Na hlinách, Trnava
Kamila Líšková, Gymnázium, Golianova ulica, Nitra
Ema Riznárová, Gymnázium, Golianova ulica, Nitra
Lukáš Štreicher, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany
Lucia Tóthová, Gymnázium Andreja Vrábľa, Mierová ulica, Levice
Soňa Tužinská, Gymnázium Andreja Vrábľa, Mierová ulica, Levice
Jozef Urban, Gymnázium Andreja Vrábľa, Mierová ulica, Levice
Klára Vargová, Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany

4. KATEGÓRIA – ZAHRANIČNÍ ÚČASTNÍCI

Osobitná cena predsedu Matice slovenskej

Dusán Alex Birkás, Slovenská dvojjazyčná ZŠ a MŠ, Slovenský Komlós,
Maďarsko

Hlavná cena

Dorka Blázsek, Maďarsko-slovenská dvojjazyčná národnostná ZŠ
a internát, Nové Mesto pod Šiatrom, Maďarsko
Klára Červená, ZŠ 15. októbra, Pivnica, Srbsko

Cena poroty

Ellie Antoš, Slovenská škola a škôlka v Zürichu, Švajčiarsko

Osobitná cena poroty

Tomáš Kámaň, ZŠ 15. októbra, Pivnica, Srbsko

Čestné uznanie

Roko Mihovilović Baksa, ZŠ kráľa Tomislava, Našice, Chorvátsko
Nóra Csatai, Slovenská základná škola, MŠ a kolégium v Sarvaši, Sarvaš, Maďarsko

Matej Hrk, ZŠ mladých pokolení, Kovačica, Srbsko

Hana Hrubíková, ZŠ Jána Čajaka, Báčsky Petrovec, Srbsko

Ármin Zoltán Kabai, Slovenské gymnázium, ZŠ, MŠ a kolégium, Békešská Čaba, Maďarsko

Klára Keravicová, ZŠ 15. októbra, Pivnica, Srbsko

Marian Kuric, ZŠ kráľa Tomislava, Našice, Chorvátsko

Petra Smješka, ZŠ Josipa Kozarca, Josipovec, Chorvátsko

Briana-Nicola Solinger, Teoretické lýceum J. G. Tajovského, Nadlak, Rumunsko

Lea Ušiaková, Stredná zdravotnícka škola 7. apríla, Nový Sad, Srbsko

OCENENÉ ŠKOLY

Základná škola, Andreja Kmeťa, Levice (1. kategória)

Základná škola, Kollárova ulica, Svätý Jur (2. kategória)

Základná škola, Komenského ulica, Medzilaborce (2. kategória)

Gymnázium, Ulica 17. novembra, Topoľčany (3. kategória)

Základná škola kráľa Tomislava, Našice, Chorvátsko (4. kategória)

OCENENÍ PEDAGÓGOVIA

Mgr. Andrea Ujčeková, ZŠ, Školská ulica, Handlová (1. kategória)

PhDr. Tatiana Ličáková, ZŠ s MŠ, Hlavná ulica, Kapušany (2. kategória)

Mgr. Bronislava Šperková, ZŠ, Školská ulica, Handlová (2. kategória)

Mgr. Mária Maková, Gymnázium Andreja Vrábľa, Mierová ulica, Levice (3. kategória)

Vesna Kámaňová, ZŠ 15. októbra, Pivnica, Srbsko (4. kategória)

LISTOVANIE

Máme veľa skvelých umelcov, hercov, modelky, spevákov, hudobníkov, športovcov, maliarov. Takto by som mohol pokračovať ďalej a ten zoznam by bol nekonečný. Ale to pre mňa nie je dôležité. Aj keby sme to všetko nemali, tak Slovensko bolo, je a vždy bude pre mňa môj domov, môj život, moja Alma mater.

Jozef Čurha, šiestak, Ulič

Možno sa niekedy vrátim na miesto, kde som vyrastal do siedmich rokov. Nebudem môcť zabudnúť na moje anglické detstvo. Moje meno mi ho bude vždy pripomínať. Ale šťastný som tu – na Slovensku. Človek je ako strom. Zapustil korene do zeme. A čím sú tie korene hlbšie, tým je ťažšie ich vytrhnúť a presadiť na nové miesto. Je to pravda. Svedčí o tom príbeh mojej rodiny.

Ryan Rastik Senaj, piatak, Medzilaborce

*Slovensko je, kde je mamka,
sladký koláč, plná šálka.*

*Slovenčina, moja reč,
páčiš sa mi, ako znieš,
Slová jak zvuk maľovaný,
umným Štúrom doladený.*

Maxim Klešč, piatak, Zvolen

**Nie sme na tej zemi sami,
ináč správať sme sa mali!
My sme tu len malí páni,
tvárime sa ako králi.
Nehádzať odpadky, nestrieľať zver,
hneď bude lepšie – to mi ver.**

Samuel Krajňák, šiestak, Vranov na Topľou

*Pre inšpiráciu obdivujem aj Kristu Bendovú.
Jej knihu si prečítam zas a znovu,
vďaka nej som napísala vlastnú knihu.
Ešte v nej síce nachádzam nejednu chybu,
no názov vám už prezradím:
Nazýva sa Mám sa dobre.
Na Slovensku žiť je dobré.*

Roberta Jančová, šiestačka, Tlmače

Aké krásne je Slovensko, taký krásny je aj jeho jazyk – slovenčina. Slovenčina je ako hra, dá sa s ňou hrať a vymýšľať nové frázy. Niekde je spevavá alebo sa v určitej časti Slovenska vyslovuje tvrdo, prípadne inde príliš mäkko, alebo si privlastnila slovíčka zo susedných krajín. Po celom Slovensku má každá obec či mesto vlastné nárečie. Ľudia sa s ňou radi pohrávali a vymýšľali si básne alebo piesne, ktoré boli typické pre ich región. A práve podľa reči vieme vždy rozpoznať, z ktorej oblasti kto pochádza.

Matúš Holubčík, šiestak, Banská Bystrica

*Krásny a zvučný jazyk máme,
ale občas, keď sa s ním hráme,
Tak aj nesprávne i/y doň dáme.*

*Milujem národ a jazyk náš
celým srdcom a v každý čas.
Prijala by som aj slová Bernoláka:
„Píš ako počuješ“, to ma láka.*

*Bola by však slovenčina potom taká krásna?
Véru nie!!!
Preto sa Štúr, Hurban a Hodža stretli na Devíne
pri víne.*

*Možno práve víno z karpatských viníc pili,
keď nám taký zvučný jazyk uzákonili.*

Tamara Gálová, piatačka, Šoporňa

Minulý školský rok sme čítali básň so zvláštnym názvom. Óda na kľúčovú dierku. Óda je oslavná básň a prekvapilo ma, prečo môžeme oslavovať kľúčovú dierku. ...

...Je mi veľmi ľúto, že nie každé dieťa má to šťastie mať svoju izbu a po hrozných udalostiach, ktoré sa dejú vo svete, ani svoj domov. Veľmi si vážim, že ja svoj domov mám a môžem sa v ňom cítiť pokojne a bezpečne. Pre niekoho málo, pre mňa veľa. Preto si kľúč od kľúčovej dierky starostlivo strážim.

Sofia Benetti, šiestačka, Nové Zámky

Milý Ľudko, neviem, či by si v našej dobe chcel žiť, či by sa Ti tu páčilo. Myslím si, že vo Vašej dobe ste boli menej leniví, viac pracovití, a keď ste si podali ruky, tak Vaše slovo platilo.

Larisa Brlášová, šiestačka, Budča

**Orol nebojí sa slobody,
lieta, kam mu zrak dovolí.
V domove hôr a šírych polí
už tridsať rokov pýši sa
a tíško šveholí.**

**Domov, to je veľký dar.
Je to nielen slovo.
Pre mňa raj.**

Filip Firda, piatak, Vranov nad Topľou

Nejedno dieťa zaspáva s úsmevom na perách, bojuje s drakom, túla sa po zakliatej hore, žije z troch grošov, češe si zlaté vlasy, smúti za svojimi zhavranenými synmi či odpočívá

na peci ako Popolvár ... Jeho (Dobšinského) rozprávky sú neodmysliteľnou súčasťou, rituálom pred spaním. Očarili moju babku, moju mamu a ja som očarená tiež.

Mija Opálená, šiestačka, Nové Zámky

Sedím pri pani učiteľke za učiteľským stolom a rozprávam jej svoj príbeh. Myšlienky sú moje, ale s jazykovou úpravou mi musí pomôcť. Medzi rečou sa ma pani učiteľka opýta, čo pre mňa Slovensko znamená. Odpovedám: Je to moja druhá „rodina“. V mojej rodnej reči totiž slovo rodina znamená po slovensky domovina, takže je to vlastne to isté. Ja to tak cítim a viem, že ostane navždy v mojom srdci. Keď budem dospelá, určite sa sem raz na krátky čas z Ukrajiny vrátim. Ukážem svojim deťom i manželovi, kde som bývala, kde som chodila do školy, stretnem sa s kamarátkami a budeme spomínať. Chcem, aby to videli, lebo iba tak pochopia, čo pre mňa Slovensko znamená a prečo ho nosím vo svojom srdci. Nikdy nezabudnem, že sme tu našli nielen bezpečie, ale hlavne dobrých ľudí.

Viktória Apich, piatačka, Medzilaborce

Náš materinský jazyk... je veru tvrdým orieškom. Slovenská gramatika je komplikovaná, na každé pravidlo sa nájde množstvo výnimiek... A predsa práve v tom dokážem nájsť istú krásu... Množstvo lubozvučných zastaraných výrazov ma neprestane prekvapovať. Náročnosť slovenčiny beriem ako výzvu.

Patricia Verešová, tretiačka na gymnáziu, Levice

Pokým nezabudnem, odkiaľ pochádzam, nezabudnem ani to, kým som. Aj iné, nemenej pôsobivé jazyky som sa naučila skrz ten vlastný – viem v nich komunikovať, ale neviem v nich cítiť.

Júlia Kakačková, kvintánka na gymnáziu, Dolný Kubín

*Jazyk, to sú tie slová,
ktorým sa matka dieťaťu prihovára,
ktorým sa priatelia povzbudzujú,
ten, ktorým ľudia žijú a panujú.
Mnoho si vytrpel do uznania.
Ten slovenský, čo delí Slováka od Slovana.
Slov má dosť pre každú chvíľu,
rytmus a nôtu lubozvučnú.*

Sofia Jaššová, tretiačka na gymnáziu, Košice

Vďaka slovenčine sa vo mne prebudil milovník kníh či amatérsky pisateľ krátkych príbehov. V škole som zistila, že slovenčina za svojou krásou skrýva veľa zákutí a „výnimiek“, ktoré potvrdzujú pravidlá.“

Mária Kopányiová, štvrtáčka na obchodnej akadémii, Bratislava

*V očiach máme iskeru života,
náš duch je plný elánu.
Boh nám zveril krajinu
mocnú ako Herkules,
krehkú stá batola.*

*Teraz som tu ja, ty, my,
aby sme sa stali tými,
ktorí urobia z našej domoviny
najkrajšie miesto na zemi.*

Sára Bariová, prváčka na gymnáziu, Košice

Musíme naozaj niečo zbičovať, rozťat' a spáliť, aby sme to mohli milovať? Funguje to tak aj s naším jazykom? Naozaj ho musíme najprv úplne zhovadiť a zavrhnúť, aby sme sa k nemu potom mohli vrátiť ako do náruče trpezlivej matky, ktorá nikdy neverila, že sa na ňu zabudne?

Ale jednu vec, myslím, vieme naisto: náš jazyk neporazia anglicizmy ani globalizácia, ani neochota mladých ním hovoriť, pretože v určitom bode jeho rozkladu sa nájde niekto, kto ho dá znovu dohromady.

Tamara Schrimplová, štvrtáčka na SPŠ, Trnava

*Zľahka vzniká
túžba tichá
získať zákon jazyku.
Ako básnici,
novinári,
štúrovci,
konať z lásky?*

*Vzbúr sa tušom, kalamárom!
Krik, rev, vresk prenechaj im navždy.
Jazyk sa zmocní slova a rečníť bude,
keď to chvíľa žiada!
A zákony?
Tie tiež požadujeme spísať.*

*Vedieť o systéme národa
aj o šarlatánoch v ňom
a spísať perom,
čo im povedať nedovolia.*

Viktória Novotňaková, štvrtáčka na SOŠ, Michalovce

Počas strednej školy prišlo obdobie covidu a ja som prestal čítať. Častejší kontakt s počítačom a sociálnymi sieťami ma stále viac ťahal do víru všemocnej angličtiny. Komunikácia so spolužiakmi sa točila okolo četovania, lajkovania, búkovania, logovania, cílovania, mítin-govania a ďalšieho -ania.

Stačilo vrátiť sa do školy, kde nám pani učiteľka slovenského jazyka priblížila nové literárne diela takým spôsobom, že som opäť zatúžil prežiť životy iných, vidieť nové svety, dedukovať, kto spáchal zločin – prostredníctvom kníh. A tak opäť čítam. Čítam veľa, čítam všetko možné a hlavne – čítam v slovenčine. A pri nej by som chcel aj zostať, aj keď možno budem študovať, pracovať alebo hoci len dovolenkovat'

v zahraničí. Po anglicky totiž hovorím veľmi dobre, ale po slovensky hovorím s láskou.

Adam Záhorák, tretiak na gymnáziu, Vranov nad Topľou

*Aj napriek všetkému
národu nášmu malému
lásku dávame vždy.
Nie sú to iba sny.*

*Prečo teda Slovensko máme radi,
aj keď dosť vecí nám stále vadí?
Táto láska sa dedí, ostane večná,
je to láska bezpodmienečná.*

Hana Hanesová, druháčka na gymnáziu, Šurany

Slovenčinu obdivujem pre jej citové zafarbenie a expresívne vyjadrovanie pocitov pomocou slov. Je to nádherná schopnosť, ktorú som si doposiaľ nevšimol v žiadnom z cudzích jazykov. To, ako vyjadrujeme pocity v slovenčine, som v inom jazyku nenašiel.

Peter Mráz, tretiak na strednej škole, Nové Zámky

Neslušným a nespisovným slovám sa snažím vyhnúť. Učiteľka na základnej škole nám vždy vravela: „Ak nevieš, ako máš vyjadriť svoj hnev, vyťahni si synonymický slovník. A kým to slovo nájdeš, zabudneš na to, že si nahnevany.“ Vždy si rád zaspomínam na jej slová.

Patrik Genčúr, prvák na gymnáziu, Košice

Slovenčina je moja materinská reč. Pre mňa je najkrajším jazykom na tomto svete. Naši predkovia si ťažkou cestou okrem reči zo Slovenska na Dolnú zem priniesli aj svoje obyčaje. Lúto mi je, že mnohé z nich už pomaly zanikajú.

Lana Tordajová, šiestačka, Kysáč, Srbsko

Knihy sú veľmi dôležité, niečo ako včely. A viete prečo? No, lebo bez nich by sme tu neboli. Nesedeli by sme tu: v školských laviciach, ako piataci, ktorí čítajú zbierku Pavla Dobšinského. Už sa teším na to, ako si tú zbierku prečítam. Dobšinský! Už viem, kto je to!

Zára Hansmanová, piatačka, Báčsky Petrovec, Srbsko

Krása materinského jazyka nie je len v tom, ako zneje, ale aj koľko si ho sami ctíme. To je tá ozajstná krása nášho jazyka.

Iva Chrtánová, šiestačka, Kysáč, Srbsko

Budúcnosť aj naďalej nie je celkom vystavaná a my sme tí, ktorí začaté kroky k lepšiemu životu budeme nasledovať. My sme tí, ktorí podáme Čajakove topánky nasledovným generáciám, generáciám, ktoré vďaka Čajakovej odvážnosti, vytrvalosti a bojovnosti budú môcť vytvárať nové šlapaje.

Matej Marčok, ôsmak, Báčsky Petrovec

Teraz som už staršia a vyspelejšia. Viac si viem uctievať jazyky, dokonca aj v škole mi patria medzi obľúbené. Teraz viem, že osoba, ktorá ovláda viacej jazykov, je veľmi bohatá. Som rada, že patríam medzi nich a že žijem v prostredí, kde sa stretá slovensko-srbská kultúra, jazyk a dedičstvo starších generácií.

Magdalena Jeremićová, šiestačka, Báčsky Petrovec, Srbsko

Keď volakedy dávno prišli Slováci do týchto krajov, boli tu samé lesy. Tie museli najprv vyklčovať a len potom si mohli stavať domy. Slováci prišli v období treskúcej zimy, snehu bolo po kolená, boli chudobní a celkové podmienky boli veľmi zlé... Predsa si zaumienili, že sa tu osídlia. V kronike, ktorú napísal biskup Strossmayer, na čie majetky prišli, stojí takýto nápis: Nech sa pokúsia, ale veľmi sa obávam, či v tom uspeli. Boli veľmi pracovití, a preto v tom uspeli.

Žiadne slová nemôžu dobre opísať moju krásnu dedinu. Ak sa naozaj chcete presvedčiť, aká je krásna, musíte ju navštíviť a dúfam, že to aj urobíte.

Véronika Paranosová, siedmačka, Josipovec Punitovský, Chorvátsko

Mám slovenské korene a veľmi ma to teší. Som hrdá, že môžem reprezentovať takú krásnu krajinu, akou je Slovensko. Cítim sa Slovenkou a som rada, keď som na Slovensku a v spoločnosti Slovákov.

Hrdosť na svoju národnosť je dôležitým faktorom pre vývin osobnosti a sebadôvery.

Klaudia Łukasz, ôsmačka, Krempaceh, Poľsko

Každé ráno na nádvorí našej školy žiakov, učiteľov a ostatných pracovníkov víta Ján Čajak. Pán s vážnou tvárou a s ľavou rukou za chrbtom. Má výraz tváre ozajstného učiteľa a vo mne vzbudzuje rešpekt. Teší ma, že sa tu nachádza takto znázornený, veď aj naša škola má jeho meno a takto všetky deti budú poznať tohto významného učiteľa a spisovateľa.

Petra Pintírová, ôsmačka, Báčsky Petrovec, Srbsko

Martin je Slováč, ktorý sa narodil v Amerike, ale nikdy nebol na Slovensku. Jeho rodičia ho nikdy na Slovensko nezobrali, ani oni tam nechodili. Martin sa rozhodol, že na svoje osemnáste narodeniny sa vyberie na Slovensko objavovať svoje rodné korene a krajinu.

Po objavovaní svojich koreňov sa Martin spokojne vracia naspäť do Ameriky. Ako sa vráti po dlhej ceste domov, každému rozpráva, aké je pekné Slovensko. Dokonca sa mu podarí presvedčiť rodičov, aby spolu išli na Slovensko cez ďalšie prázdniny.

Michal Kvinta, šiestak, Nikózia, Cyprus

Milí čitatelia a priaznivci slovenčiny,

práve ste dolistovali zborník literárnych prác žiakov a študentov základných a stredných škôl zo Slovenska a zo zahraničia, ktoré získali ocenenia v 31. ročníku celoslovenskej súťaže s medzinárodnou účasťou *Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko*.

Súťaž bude pokračovať ďalším ročníkom, ktorý organizátori vyhlásia
v septembri 2023.

Podrobnejšie informácie o jeho zameraní, ako aj o možnostiach zapojenia sa do súťaže môžete získať:

- v systéme EduPage v časti Súťaže,
- na webovej stránke NIVAM (Národného inštitútu vzdelávania a mládeže) <https://nivam.sk/vyhlasenie-sutaze-preco-mam-rad-slovincinu-preco-mam-rad-slovensko-31-rocnik/>,
- na webovej stránke MK SR (Ministerstva kultúry Slovenskej republiky) <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/statny-jazyk-narodnostne-mensiny-a-zahranicni-slovaci/statny-jazyk/sutaz-preco-mam-rad-slovincinu/>.

Vyhlasovatelia 31. ročníka

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
Matica slovenská
Národný inštitút vzdelávania a mládeže
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, v. v. i.
Spolok slovenských spisovateľov
Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá
Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Vydavateľstvo Matice slovenskej

ISBN 978-80-974527-2-8